

JÖRFÄN

Nº 53 Aprel - 2011 İctimai fikir jurnalı 3 AZN

**ORADA BİR
MƏSCİD VAR**

**bizi
GÖZLƏYİR**

İRFAN

Aprel/2011/Nº:53

ictimai fikir jurnalı

Dövlət Reyestr №: 1763

Təsisçi:
İpəkyolu MMC

Redaktor:
Nurlan MƏMMƏDZADƏ

Məsul katib:
Elşən RZAYEV

Məsləhətçi:
Dr. Abbas QURBANOV

Abunə və reklam işlərindən məsul:
Niyazi YUSIFOV
Tel: 051 920 79 14

Redaksiya heyəti:
Akademik
Vasim MƏMMƏDƏLİYEV
Prof.Dr. Şahin XƏLİLLİ
Dr.Siracəddin HACI
Dr.Alpay ƏHMƏDOV
Eldəniz SALMANOV
Ramiz MƏMMƏDOV
Səadət MÜRŞÜDOVA
Arif HEYDƏROĞLU
Akif HÜSEYNOV
Fuad QULİYEV

Kompyuter dizaynı:
Ülvi MƏMMƏDOV
Copyright 2011 © All Rights Reserved
Created and supported by "irfan"

Foto:
«İRFAÑ»

İllik abunə qiyməti:
Ölkədaxili 30 manat
Xarici ölkələr üçün 60 avro

Ünvan:
Bakı şəhəri,
Cəfərov Qardaşları küç. 16
Tel: (+994 12) 492 32 23,
493 02 93

www.irfandergisi.com
E-mail
irfandergisi@yahoo.com

Jurnalın materiallarından istifadə edərkən istinad zəruridir. Müəllifin mövqeyi ilə redaksiyanın mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

Əziz Oxucu!

Öz xoş nəfəsini artıq hiss etdirən yazın ilk günlərində sizi xoş gördük. Yay-qış demədən sizinlə görüşmək hər zaman olduğu kimi bizi çox sevindirir. İlk əvvəlində başlatdığımız ABUNƏ KAMPANIYASI sona çatdı. Hər il olduğu kimi bu il də nəticə ürəkaçan oldu. İlbaıl abunəçilərimizin sayının artdığını gördükcə yeni işlər görməyə həvəslənir, yeni uğurlara can atırıq. İpəkyolu Nəşriyyatı olaraq yeni bir jurnalımız da işıq üzü gördü. Hamınıza müjdələr olsun! Təbəssüm adlanan bu yeni jurnalımız uşaqlarınızın könül dünyasını bəzəmək məqsədi ilə hazırlanmışdır. Artıq İrfan və Bizim Ailə girən evlərinizə bir də uşaq jurnalı təşrif buyuracaq.

Əziz Oxucu!

Jurnalımızın buaykı sayını mənəvi dəyərlərimizin abidələşdiyi məscidlərimizə həsr etmək qərarına gəldik. Günü-gündən ölkəmizdə məscidlərin bərpa olunduğunu, yeni məscidlərin tikildiyini görüb bu işdə dövlət qayğısının nə dərəcədə olduğunu müşahidə etmək mümkündür. Bu sayımızda "Məscidlərimizin dünəni və bugünü" yazısını oxuyaraq bu məsələrlə bir az daha yaxından tanış olacaqsınız. Məscid ədəbinin necə olduğunu "Ədəbə riayət", "Məscid ədəbinə riayət" başlıqlı məqalələrdə oxuyacaqsınız. "Camaatda həyat var" yazısında məscidlərin ümmət şüurunun formalaşmasındaki rolü ilə bir daha tanış olacaqsınız. "Din və dindarlıq", "İman-ibadət-əxlaq tarazlığı" yazıları da bu bütünlüyü təşkil edən yazılardandır. "Adımızın son ünvani", "Burani oxusan yaxşı iş tapacaqsan", "Ey iman edənlər" başlıqlı məqalələri sevə-sevə oxuyacaqsınız. Möhtərəm yazarın qələmə aldığı "Aləmlərə rəhmət Həzz-rət Məhəmməd" başlıqli yazı Mübarək Doğum Həftəsinin olduğu aprel ayı üçün yerində yazılmış çox dəyərlili bir yazıdır. Eyni zamanda "Peyğəmbərimizi anma günlərini necə keçirə bilərik", "Peyğəmbərimizlə bir gün"ü oxuduqca Onu daha yaxından tanıyacaq, Onu bir daha yad edəcəksiniz. "Müsəlman fərqlidir", "Kim nəyə görə dəyərlidir" başlıqlı yazıları və jurnalımızın digər səhifələrini bəyənəcəyinizdən əminlik.

Bu yaz ayında sizi İrfanla baş-başa qoyuruq. İrfan yolunuz açıq olsun!

*Sorma hər kişinin əslin izzətindən bəllidir
Söhbəti irfan görənlər xidmətindən bəllidir.*

Nəsimi

MƏSCİD ƏDƏBİNƏ RİAYƏT

Dr. Əhməd NİYAZOV

8

CAMAATDA HƏYAT VAR

Dr. Şemseddin KİRİŞ

10

PEYĞƏMBƏRİMİZLƏ BİR

GÜN

Saleh ŞİRİN

12

KİM, NƏYƏ GÖRƏ

DƏYƏRLİDİR

İbrahim EROL

14

ADIMIZIN SON ÜNVANI

Eldar KƏRİMOV

16

MÜƏLLİMİN

GÜNDƏLİYİNDƏN

18

MOLLA NƏSRƏDDİN -

ADƏM VƏ HERAKLİT

Adem ŞAHİN

20

ALLAH BİZDƏN NECƏ

MÖMİN OLMAMIZI

İSTƏYİR?

Salih Zeki MERİÇ

24

EY İMAN EDƏNLƏR

Mübariz ƏLİOĞLU

26

DİN VƏ DİNDARLIQ

Nizami ƏFƏNDİYEV

36

MƏSCİDLƏRİMİZİN
DÜNƏNİ VƏ BUGÜNÜ
Nurlan MƏMMƏDZADƏ

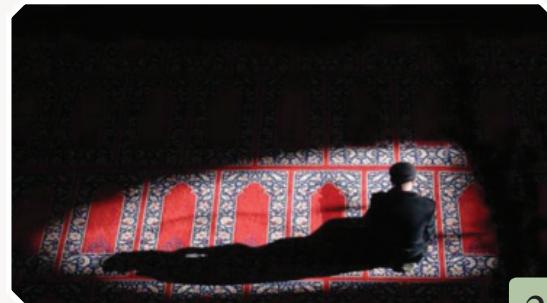
4

ALƏMLƏRƏ RƏHMƏT
HƏZRƏT MƏHƏMMƏD
Osman Nuri TOPBAŞ

28

İMAN-İBADƏT-
ƏXLAQ TARAZLIĞI
Dr. Mehman İSMAYILOV

22

*İnsani-kamil olmaya lazım olan irfan imis.
N. Misri*

MÜSƏLMAN FƏRQLİDİR
Elşən RZAYEV

6

PEYĞƏMBƏRİMİZİ ANMA
GÜNLƏRİNİ NECƏ
KEÇİRƏ BİLƏRİK?
Murad SADIQOV

19

SİZİ İMANIMA
ŞAHİD TUTURAM
Lokman HELVACI

34

ÜMİD-UMUD
Məmməd MƏMMƏDZADƏ
38

BAKİ
Ömər MƏMMƏDOV
40

ƏDƏBƏ RİAYƏT
Zəki ŞAHİN
41

BURANI OXUSAN “YAXŞI İŞ”
TAPACAQSAN
İsmayıл VƏLİYEV
42

İNSANI CƏNNƏTƏ APARAN
ƏMƏLLƏR
Arif HƏŞİMOV
44

SUAL-CAVAB
Anar QURBANOV
46

NƏ QƏDƏR ŞÜKÜR EDİRİK?
Hasan Enes ÜNLÜ
48

PRESVİTERİANLIQ VƏ
ROBERT BERNS
Prof. Dr. Şahin XƏLİLLİ
50

MƏŞHURLARDAN
NÜANSLAR
Ülvi MƏMMƏDOV
52

XƏBƏR
54

YENİ NƏŞRLƏR
56

MƏSCİDLƏRİMİZİN DÜNƏNİ VƏ BUGÜNÜ

Xalqımız tarixən dininə, milli-mənəvi dəyərlərinə bağlı olmuşdur. Azərbaycanı qarış-qarış gəzsək, hər daşında, hər torpağında tarixi abidələrinin, dinimizin simvolu olan məscidlərin mövcudluğu ilə rahatlıqla qarşılaşacaq. Təkcə paytaxtimız Bakının İçərişəhərində gəzərkən addımباşı rastımıza çıxan qədimi məscidlər bu xalqın öz dininə bağlılığından xəbər verir. O xalqın ki, milli bayrağının rəngləri arasında İslamin simvolu olan yaşıl rəng öz əksini tapır.

Qədim məscidlərimizdən Şah Abbas Məscidini, Təzəpir Məscidini, Bibiheybət Məscidini, Hacı Əjdərbəy Məscidini, Şamaxı Şəhər Cümə Məscidini, bu gün düşmən işgalində olan Şuşamızda Yuxarı Gövhər Ağa Məscidini misal vermək olar. Hər biri xüsusi ustalıqla Şərq üslubunda tikilən bu məscidlər bizim dini kimliyimizi ortaya qoyan ən önemli əsərlərdir.

Bildiyimiz kimi Aəzrbaycan keçən əsrin əvvəllərindən sonlarına qədər Sovet İmperiyasının tərkibinə daxil edilərək, burada kütləvi surətdə kommunistləşdirmə siyasəti aparılmışdır. Bu siyasetin bir parçası da insanları dini fikirlərindən, milli-mənəvi dəyərlərindən qopararaq hər kəsi zorla ateistləşdirmək idi. Məhz bu baxımdan bütün ölkədəki məscidlər, dini ocaqlar dağıdılmış, kinoklublara, zavodlara, ən yaxşı halda isə məktəb və taxıl anbarlarına çevrilmişdir. O qorxunc illər ərzində Allahın adını çəkmək yasaqlanmış, dini ayınların icrası üçün bir yerə toplaşmaq ağır formada cəzalandırılmışdır. Lakin bütün bunlar xalqın qəlbindəki Allah sevgisini, millətimizin iliklərinə işləmiş mənəvi duyğuları, məscid mədəniyyətini silməyə yetməmişdir. Çünkü zahiri mənada ibadətgahlarımızı dağıdan kommunist rejim qəlblərimizdəki məbədlərimizə zərər vura bilməmişdi. Elə buna görə də müstəqillik əldə etmək üçün ayağa qalxan xalq öz mübarizəsiylə Sovetlər birliliyinin buxovlarını qırıldıdan sonra tarixi ənənələrini yaşatmağa, dağıdılmış məscidlərini bərpa etməyə, yeni məscidlər, dini mərkəzlər tikməyə başladı.

Bu nöqtəyi-

nəzərdən mərhum prezidentimiz, ümum-milli lider Heydər Əliyevin də əvəzsiz rolunu qeyd etməmək böyük səhv olardı. Hakimiyyəti illərində məscidləri bir növ himayəsinə alan xeyirxah lider bir çox məscidin yenidən bərpasına, yeni mə-bədlərin tikintisinə vəsait ayırmış, özü şex-sən bu işlərlə yaxından maraqlanmışdır. Elə doğma Bakımızın girişində qonaqları salamlayan Bibiheybət Məscidi bunun ən bariz nümunəsidir. VII əsrin yadigarı, müqəddəs qəbirlərin sayına görə islam dünyasının üçüncü ziyarətgahı sayılan Bi-biheybət ziyarətgahı Sovetlər dövründə repressiyaya məruz qalmış, 1934-cü ildə bolşeviklər bu müqəddəs ocağı darmadağın etməklə xalqımızın vicdan azadlığı hü-ququna ağır zərbə vurmuşlar. Ulu öndər Heydər Əliyevin prinsipial mövqeyi, iradəsi, milli mənəvi dəyərlərimizə dərindən bağlılığı sayəsində bu ziyarətgaha yeni həyat verildi. Ümummilli lider 1994-cü ilin martında Qurban bayramı günündə bu müqəddəs ocağı ziyarət etmiş, 1997-ci il iyulun 23-də, Peyğəmbərin mövludu günündə burada yeni məscid kompleksinin bünövrəsini qoymuşdur. Bir il sonra, yenə də Peyğəmbərin mövludu günündə məscidin əsas korpusunun açılış mərasimində iştirak etmişdir.

Həmçinin Heydər Əliyev ideyalarının davamçısı, onun gördüyü işləri uğurla davam etdirən Prezidentimiz İlham Əliyevin maddi-mədəniyyət abidələrimizin, müqəddəs ocaqlarımızın bərpası ilə bağlı imzaladığı fərman və sərəncamlar da ölkə başçısının bu sahədə nə qədər əhəmiyyətli işlər gördiyindən xəbər verir. Prezident İlham Əliyevin göstərişi əsasında 2005-ci ildə tarixi məscidlərimizdən olan Tə-zəpirin əsaslı bərpası və ətraf ərazilərin rekonstruksiyası layihəsi hazırlanmışdır. Layihədə Təzəpir məscidinin ilkin gör-kəminə qaytarılması məqsədilə yenidən bərpası və əzəli memarlığına xələl gə-tirməyən elementlərin əlavə edilməsi öz əksinin tapıldı. Məscidin bərpa işlərinin bütün xərclərini öz üzərinə götürən la-yıqli liderimiz bir daha sübuta yetirdi ki, Azərbaycan xalqı böyüyindən kiçiyinə qə-

Azərbaycanı qarış-qarış gəzsək, hər daşında, hər torpağında tarixi abidələrinin, dinimizin simvolu olan məscidlərin mövcudluğu ilə rahatlıqla qarşılaşacaqıq. Təkcə paytaxtimiz Bakının İçərişəhərində gəzərkən addımباşı rastımıza çıxan qədimi məscidlər bu xalqın öz dininə bağlılığından xəbər verir. O xalqın ki, milli bayraqının rəngləri arasında İslamin simvolu olan yaşıl rəng öz əksini tapır.

dər milli-mənəvi duygulara, öz dini kimliyinə sadıqdır.

Son zamanlarda Şamaxı məscidində gedən fəaliyyətlər də birbaşa ölkə baş-çisinin adı ilə bağlıdır. 2009-cu il, dekabrın 24-də Prezidenti İlham Əliyevin sə-rəncamına əsasən Şamaxı şəhərindəki Cümə məscidinin Heydər Əliyev Fondu tərəfindən yenidənqurulması işlərinə start verildi. Bu gün Cümə məscidini üç tərəf-dən əhatə edən ikimərtəbəli qalereya da inşa olunur. Burada inzibati bina, konfrans zalı, kitabxana, dəstəmaz yerləri və digər yardımçı otaqlar yerləşəcək. Məscidin yan tərəfində hər biri 36 metr hündürlüyündə iki minarə ucaldılacaq. Layihəyə əsasən, qalereyanın başlanğıcı və sonunda, eləcə də məscidin üstündə qədim memarlıq üslubunda naxış və ornamentlərlə bəzədi-lən günbəzlər qurulacaq. Şamaxı seysmik zona olduğu üçün məscidin bünövrəsi bir metr dərinliyində dəmir-beton konstruksiyalarla möhkəmləndirilib. Minarələrin davamlılığını artırmaq məqsədi ilə 15 metr dərinliyində özül bərkitmə işləri aparılıb. Görülən bütün bu işlər prezidentimizin məscidlərimizə, milli-mədəni inkişafımıza nə qədər diqqət yetirdiyindən xəbər verir. Məhz buna görə də o hər zaman Azərbaycan xalqı tərəfindən hörmətlə alqışlanacaqdır. Biz ümid edirik ki, tezliklə işğal altında olan torpaqlarımız da geri qayıdacaq və yuxarıda sadaladığımız xeyirxah işlər oralarda da davam edəcəkdir.

MÜSƏLMAN FƏRQLİDİR

Cəmiyyətin dəyərini aşağı salan əsas ünsür “Hər kəs edir” psixologiyasıdır. Beləcə, faiz və zina normal, oğurluq və yalan adı hala çevrilir, bir canlinı qətl etmək cəmiyyətdə qəbul ediləcək hala gəlir.

“Hər kəs edir” deməyə başladığda insan özü olmaqdan çıxır, artıq hər kəs kimi olmağa başlayır. Çünkü insan inandıqlarını yaşamadıqda, zamanla yaşadıqlarına inanır. Cəmiyyətdə yərimizi tutmaq, mənliyimizi itirməmək üçün yeganə çıxış yolu “Müsəlmən fərqlidir” şüurunu həyatımızın hər mərhələsində canlı tuta bilməkdir. Beləliklə müsəlmən şəxsiyyətini ortaya qoymaraq hər kəsdən fərqli olmayı bacarmalıyıq. Bu, hər nə qədər nəfsin arzu və istəklərinə zidd olduğu üçün çətin olsa da, ancaq şərəfli bir yoldur. Bu yolun sonu insanın nicasıdır.

Uca Kitabımız insanların əksəriyyətinin bu çətin yolu seçə bilməyəcəyini açıq-ashkar xəbər verir.

“(Ya Rəsulum!) Minlərlə adamın ölüm qorxusu ilə öz yurdlarını tərk edib getdiklərini görmədinmi? Allah onlara: “Ölün!” -dedi və sonra da (yenidən) diriltdi. Həqiqətən, Allah insanlara lütf edəndir, lakin insanların bir çoxu şükür etməzlər!” (Əl-Bəqərə, 2/243)

Doyumsuzdur insan övladı. İstək və arzuları bitməz-tükənməz. Əldə etdikləri ilə kifayətlənməz. Daha artığını istəyər, daha gözəlini istəməyə davam edər. Sonsuz “olsa”ların girdabında boğular.

Hər insanın yönəldiyi, əsl hədəf bildiyi, hətta bütün ömrünü verdiyi bəzi

əsas istəkləri vardır: Həyatdakı tək istəyinin azarkeşlik etdiyi klubun şəampion olması olan, istədiyi fakültəyə qəbul olmaq, universiteti bitirmək, bir iş tapmaq üçün yuxularını ərşə çəkən insanlar var. Bəzi insanlar var ki, sevdiyi qızı (və ya oğlana) sahib olmaq üçün hər şeyini qurban verir. Elə insanlar da var ki, maşın, ev, vərdövlət onların xəyallarını bəzəyir. Hələ bir də vəzifə əldə etmək üçün şərəfini, ləyaqətini ayaqaltı edib hər şeyə razı olan yaltaqları görmək o qədər də çətin deyil. Saymaqla qurtarmaz insanların əsas hədəf halına gətirdikləri arzular...

Lakin müsəlman fərqlidir. Fərqli olmalıdır. İnançı fərqli, düşüncəsi fərqli, davranışları fərqli, hədəfləri fəqli, istəkləri, sevdikləri, sevindikləri fərqlidir...

Şübhəsiz o da canlıdır. Onun da bəzi nəfsi arzuları var. Ancaq bu arzularını həyatın məqsədi bilməz. Dünyəvi arzularını həyatının məqsədi bilməz. Həyatını onlara həsr etməz. Fani ləzzətlərə aldanmaz. Gələcəkdəki səadətini düşünər. Gedəcəyi və əbədi qalacağı daha xeyirli olan yer üçün özünü hazırlayır. Onun üçün də Kıtabi rəhbər, Rəsulu öndər bilərək Haqqın rızasını düşünərək Onun göstərdiyi yolda dünya həyatındaki ömrünü davam edər.

Bəli, nədir bəs müsəlman üçün həyatı mənalı edən şəylər? Nədir müsəlmanın hədəfindən olan ilklər? Yaşamaqdakı məqsədi nədir?

Müqəddəs kitabımızda: "İnsanların əksəriyyəti..." şükür etməzlər, bilməzlər,

inanmazlar... kimi ifadələr işlədir.

"İnsanların əksəriyyəti..." üçün zikr edilən sifətlər: xəbərsiz, fasiq, nankor, inkar edən, üz çevirən...

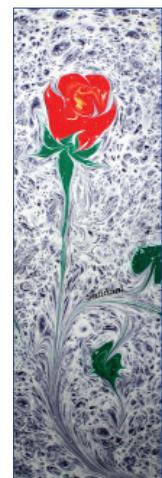
"Hər kəs edir" psixologiyası bizi hər kəsin gününə salmamalıdır. Çünkü "Müsəlman fərqlidir!"

Peyğəmbərimizin bu xüsusdakı hədisişərifi bütün müsəlmanlara misilsiz bir əxlaq ölçüsü təqdim edir:

"Heç biriniz: "Mən insanlarla bərabərəm, əgər insanlar yaxşılıq edərlərsə, mən də yaxşılıq edərəm; pis davranışarlarsa, mən də pis davranışaram." deyən şəxsiyyətsiz kim-sələrdən olmasın! Əksinə insanlar yaxşılıq edərlərsə, yaxşılıq etmək; pis davranışarlarsa, haqsızlıq etməmək üçün nafsinizi tərbiyə edin." (Tirmizi, Birr, 63)

Lakin müsəlman fərqlidir. Fərqli olmalıdır. İnançı fərqli, düşüncəsi fərqli, davranışları fərqli, hədəfləri fəqli, istəkləri, sevdikləri, sevindikləri fərqlidir...

Şübhəsiz o da canlıdır. Onun da bəzi nəfsi arzuları var. Ancaq bu arzularını həyatın məqsədi bilməz. Dünyəvi arzularını həyatının məqsədi bilməz. Həyatını onlara həsr etməz. Fani ləzzətlərə aldanmaz. Gələcəkdəki səadətini düşünər. Gedəcəyi və əbədi qalacağı daha xeyirli olan yer üçün özünü hazırlayır.

MƏSCİD ƏDƏBİNƏ RİAYƏT

Bütün Peyğəmbərlər insanları Allaha iman və ibadətə dəvət etmişlər. Bu ibadətlərin yerinə yetirilməsi üçün dəməbədlər inşa etmişlər. Peyğəmbərimiz Həzrət Məhəmməd əleyhissalam da öz dəvətinə yer üzündə tikilmiş ilk məbəd olan Kəbədə başlamış və öz əlləri ilə inşa etdiyi Quba məscidi ilə Məscidi-Nəbəvidə təbliğinə davam etmişdir.

Məscid səcdə edilən yer, came isə ibadət məqsədi ilə insanları bir yerə cəmləşdirən məkan deməkdir.

Məscidlər ilahi rəhmətin endiyi, mənəvi ab-havanın hökm sürdürüyü evlərdir. Həqiqi təsəlligah, mənəvi sığınacaq və qəlblərin saflaşlığı yerlərdir. İslamin gözəl əxlaq prinsipləri, haram, halal, ata-anaya qayğı, kiiçiklərə hörmət, dostluq və qardaşlıq kimi ülvi duyğuların aşılındığı müqəddəs məkanlardır. Bu müqəddəs məbəd haqqında Quranda belə buyurulur: “Allahın məscidlərini yalnız Allaha və qiyamət gününə iman gətirən, namaz qılıb zəkat verən və Allahdan başqa heç kəsdən qorxmayanlar təmir edə bilərlər (yəniz bu qəbildən olan şəxslərin əməlləri Allah dərgahında qəbul olunur). Məhz onlar doğru yolu tapa bilərdən ola bilərlər!”¹

Came və məscidlər yer üzündə Allahın evləri hesab edilir. Din bütövlükdə məscidlə bağlı olduğuna görə buraya giriş və çıxışların bəzi üsulları və özünəməxsus ədəb-ərkəni vardır. Məscidlərdə və namaz qılanan yerlərdə diqqət edilməsi la-

zım olan ədəb-əxlaq qaydalarını belə sadalamaq olar:

Məscidə gələndə gözəl geyinmək, gözəl ətirlə ətirlənmək, narahatedici iy varsa ondan təmizlənmək, mümkünən qüsl almaq, əl və ayaq dirnaqlarını tutmaq, hər cür namünasib görünüşdən uzaq olmaq lazımdır. Buna görədir ki, Qurani-Kərimdə “Ey Adəm oğulları! Hər bir ibadət vaxtı (namaz qlarkən, məscidə gedərkən və ya təvaf edərkən) gözəl libaslarını geyin, yeyin-için, lakin israf etməyin, çünki (Allah) israf edənləri sevməz!”² buyurularaq maddi və mənəvi təmizliyə işaret edilmişdir.

Məscidlərdə namaz qılır, Quran oxunur, zikr edilir, Həzrət Peyğəmbərə salətu-salam gətirilir, qısaca ibadət və dua edilir. Bunların əksinə, məscidlərdə gərəksiz dünya kəlamı, xüsusi səs-küylə danışmaq və dedi-qodu etmək olmaz. Həzrət Peyğəmbər əleyhissalam belə buyurmuşdur: “Məsciddə bir-birinizi əziyyət verməyin, səsinizi yüksəltməyin.”³ Böyük İslam alimi İbn Teymiyyə də demişdir ki, məsciddə səs-küy salmaq qadağandır, xüsusən də Peyğəmbər məscidində.

Məscidlərimizi son dərəcə təmiz saxlamalı, gördüyüümüz çör-cöpü yiğisdirəliyiq ki, buna görə əcr və savab qazanmış olaq. Məsciddə camaati narahat edəcək hərəkət və davranışlardan çəkinməliyik. Peyğəmbərimiz əleyhissalam bu haqda belə buyurur: “Kim soğan, (yaxud) sarımsaq, (yaxud da) kəvər yesə, məscidimizə

Məscidlər ilahi rəhmətin endiyi, mənəvi ab-havanın hökm sürdüyü evlərdir. Həqiqi təsəlligah, mənəvi sığınacaq və qəlblərin saflaşlığı yerlərdir. İslamin gözəl əxlaq prinsipləri, haram, halal, ata-anaya qayğı, kiiçiklərə hörmət, dostluq və qardaşlıq kimi ülvi duyğuların aşılılığı müqəddəs məkanlardır.

yaxınlaşmasın. Həqiqətən, Adəm övladının əziyyət çökdiyi şeydən mələklər də əziyyət şəkir.² Bunlar camaatı narahat edən davranışlardır. Buna görə məscidə imkan daxilində kirli və iyilənmiş corablarla, tərli ayaqlarla, palçıq və ya tozlu üst-başla getmək olmaz. İnsanları diksindirən şeylər ibadət edənlərin xüsusunu pozaraq diqqətini yandırıldığı kimi, camenin mənəvi atmosferinə də yaraşdırır, belə bir müqəddəs məkanın ülviliyinə və ədəbinə xələl gətirir.

Həzrət Peyğəmbər cümə xütbəsi oxunarkən namazdaymış kimi səssiz durmağı, danışmamağı əmr etmiş, hətta danışana “sakit ol!” deməyi də hədisi-şeriflə qadağan etmişdir. Cümənin fərzindən sonra çıxmamalı və Peyğəmbərimizin tövsiyəsilə 4 rükət sünə namazı qılınmalıdır. Təcili işi olanlar çıxsı belə səflərdə ibadət edənlərə qarşı diqqətli olmalı, onları narahat etmə-məlidirlər.

Beş vaxt namazın məscidlərdə qılınmasını təşviq ədən Peyğəmbərimiz: “Camaatla qılanan namazın təkbaşına qılanan namazdan iyirmi yeddi dərəcə daha fəzilətləi”³ olduğunu bildirmiş və “Məscidlərin Allaha ən sevimli məkanlar”⁴ olduğunu ifadə etmişdir.

Bacardığımız qədər məscidlərimizi qoruyaq. Onun daxili və xarici nizam-intizam qaydalarına riayət edək. Unutmayaq ki, bu məbədlər hər bir möminin həm də mənəvi dayağıdır.

1. Tövbə, 9/18

2. Əraf, 7/31

3. Əbu Davud, Tatavvu 25, İbn Macə Məsacid 5.

4. Buxari, Azan 160. İbn Macə, Ətimə 59

5. Buxari, Azan, 30.

6. Müslüm, Məsacid, 288.

ÖZÜMDƏN NARAZIYAM

Təbiətin könül açan
Min rəngi, min səsi var.
Hər könülün min arzusu,
Min rəngli nəgməsi var.

Bu arzular, bu nəgmələr,
Bu səslər bir sa kimi-
Mənim solğun sözlərimdə
Heç dil aça bildimi?

Hissim dərin, sözüm solğun,
Qəlbim geniş, sinəm dar.
Məndər əvvəl doğlubdur
Sinəmdəki duyğular.

Səhv atılan addımları
Sonradan anlayıram;
Baxıb vicdan güzgüsünə,
Özümü danlayıram.

Siz ey yanlış addımlarım,
Məni dərde saldırınız
Mən sizlə döyüşdükçə
Gün-gündən çıxaldınız.

Mən haqq-hesab istəyirəm
Gecələr gündüzümən;
Narahatam, naraziyam
Ömrüm boyu özümdən.

Bizim sənət dünyasının
Qırıq telli saziyam;
Bircə bundan razıyam ki,
Özümdən naraziyam.

Bəxtiyar VAHABZADƏ
Riga (Latvia), 1960

CAMAATDA HƏYAT VAR

Mədəniyyətlər müəssisələriylə doğular, böyükər, inkişaf edər. İslam mədəniyyətinin ən təməl müəssisəsi məscidlərdir. İslam insanın Allah ilə birliyini formalasdırıb bir mədəniyyətdir. Rəbbimizin "Səcdə et və yaxınlaş" (əl-Aləq, 19) buyurması, Peyğəmbərimizin "Bəndənin Allaha ən yaxın olduğu anın səcdə anı olduğunu" (Nəsai, Tətbiq, 78) bildirməsi, Allaha yaxınlaşmaq məsələsində qarşımıza qoyulmuş bir hədəkdir. Allaha yaxınlığın təşkilati forması məscidlərdə təşəkkül etməkdədir. Əsri-səadətdə Darul-Ərkam yalnız bir toplama yeri deyil, eyni zamanda bir məscid idi. Məkkə dövründə həm bir ibadət yeri, həm də bir iman məktəbi olaraq müsəlmanları bir yerə toplamaq və vəhyin hədəfləri istiqamətində istiqamətləndirmək vəzifəsini yerinə yetirdi.

Hicrətin xatirəsi "təqva üzrə qurulmuş" (ət-Tövbə, 108) Quba məscidi mühacir müsəlmanların könlünə bir iman nişanəsi olaraq nəqş edildi. Hz. Peyğəmbər hicrətini tamamlamadan məscidini tamamladı. İslamin bu ilk məscidi imanın, Allaha təslimiyyətin daşa, torpağa bürünmiş bir şəkli olaraq bu gün belə ruhlarımıza rahatlıq verir. Mədinəni ziyarət əsnasında da əlavə bir ümrə savabı qazanmamıza vəsilə olur.

Müsəlmanların tarixən Əməvi, Abbasi, Səlcuqlu, Əndəlüs və Osmanlı təcrübələrində imana söykənən sosial-kültürəl mühit meydana gətirmə səy və axtarışları həmişə məscid mərkəzli olmuşdur. İslam şəhərləri məscid mərkəzlidir. Namaz vaxtlarında insanlar azana tabe olurlar. Cümə saatında iqtisadi həyata fasılə verilər.

İndiki vaxtda məscidlər, ruhumuzu dilləndirdiyimiz ibadət sevincini yaşadığımız məkanlar olmaqla birlikdə keçmişdəki təsirli rolunu icra edə bilməməkdədir. Məscidlər bizdən diqqət gözləyir. Cümə ibadəti ona can atmamızı istəyir. Beş vaxt məscidə və camaata davam etmək vacib dərəcəsində qüvvətli bir sünə ikən bu sünənəni yaşatma istiqamətində qüvvətli bir səy içində deyilik. Camaatla namazın və namaz sonrasında camaatın bir-biri ilə qaynaşmasının hamımıza təmin edəcəyi böyük faydalalar var. Müsəlmanlar ictimai həyatın təzahürlərini, birlik və bərabərliyini bu qüvvətli sünənəni tətbiq edərək göstərə bilər.

Cümə xütbəsi bütün möminlər üçün həftəlik bir dərsdir. Yeddi dən yetmişə qədər hər kəs bu dərsdən bir hissə ala bilməlidir. Qadınlar belə cümənin bərəkatından pay ala bilərlər. Zəmanəmizdə imkanlar inkişaf etmişdir.

KİM DEYİR, YUXUDA ÖLMƏK ASANDIR?..

Cümə xütbələri texniki imkanlarla qadınların da istifadəsinə təqdim edilə bilər. Yeri uyğun olan məscidlərdə qadınların da camaata iştiraklarını təmin etmək kimi.

Vaxtilə məscidə və camaata davam mövzusundaki qüsurlarından ötrü özümü həmişə tənqid edərdim. Camaata davamiyyətimdə qopuqluq olduqda, bu, zamanla böyüyür, yenidən məscid ilə rabitəmin qüvvətlənməsi zaman alındı. Köcdüyüm məhəllədə səhər namazına davamlı gələn bir qrupa rast gəldim. Bir müddət camaatla namaza gəlməyənə şorba cəzası verirdilər. Cəzalandırılan yoldaşlarının evində

*Hicrətin xatırəsi "təqva üzrə qurulmuş"
(ət-Tövbə, 108) Quba məscidi mühacir
müsləmanların könlüñə bir iman nişanəsi
olaraq nəqs edildi. Hz. Peyğəmbər
hicrətini tamamlamadan məscidini
tamamladı. İslamin bu ilk məscidi
imanın, Allaha təslimiyətin daşa,
torpağa bürünmiş bir şəkli olaraq bu gün
belə ruhlarımıza rahatlıq verir.*

bazar günü səhər namazından sonra şorba içilməli idi. Mən də onlara qoşuldum. Şorba cəzası aldığım vaxtlar oldu, amma çox şükür bu yoldaşlarımın sayəsində məscid ilə əlaqəm heç qopmadı. Düşünürəm ki, Hz. Peyğəmbərin bu qüvvəli sünənəsini təkbaşına tətbiq etmək çətindir. Sizi gözləyən, nəzarət altında tutan bir qrupunuz olacaq, camaatınız olacaq.

Müsəlmanlıq camaat dinidir. İslamin bir çox hökməleri camaat içində yaşana bilir. Məscidin qiymətini bilmək lazımdır. Camaatın qiymətini bilmək lazımdır.

Müasir həyat insanı fərdiləşdirir. Camaat olaraq yaşamaqdan uzaqlaşdırır. Camaat bir çox günahların işlənməsinə də mane olur, insanları nəzarətdə tutur. Hamımızın buna ehtiyacı var. Allah-Təala bizi nəfsimizin əlinə buraxmasın. Məscid mərkəzli bir həyatı təsis etməyi hamimizə nəsib etsin. Amin.

Deyirlər, yuxuda ölmək asandı...
Özün də bilmirsən necə ölürsən.
Səhər tezdən eşidirsən əzəndi,
Yuxudaca kirimişcə ölürsən.

Bir göz qırpmında qurtular canın,
Ruhun bədənindən uçur quş kimi.
Əlində qalmırsan dərdin, dərmanın,
Dərdə də salmırsan evdə heç kimi.

Kim deyir, yuxuda ölmək asandı?..
Kim bilir, necədi yuxuda ölmək?
Bəlkə də, ən böyük dərddi, əzabdı,
Ən pis işgəncədi yuxuda ölmək.

Bir göz qırpmında yuxuda bəlkə
İllərcə belində daş daşıyırsan.
Nəfəsin kəsilsər axırdə bəlkə,
Ömrünü daşlara bağışlaysırsan.

Bir göz qırpmında yuxuda bəlkə
Cəllad baltasıyla üzülür başın.
Orda qızıl qanın axanda bəlkə
Yastiğə süzülür orda göz yaşın.

Yuxuda ölməkdi ən rahat əcəl...
Bu da, bir yalançı təsəllidimi?
Görəsən yuxuda səni boğan əl
Düşmən əlidimi, dost əlidimi?!

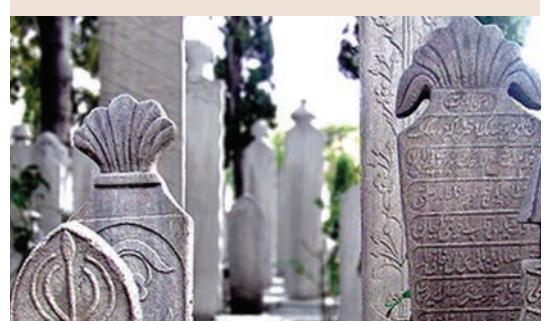
Nədi bircə anda ömrə son qoyan?
Beynə axıb sızan bir damla qandı.
Kimdi qəbrin üstə ən bərk ağlayan?
Bəlkə də, yuxuda səni boğандı.

Gecə qorxu çökər yuxumuza da;
Tərpənər kiminsə qara kölgəsi.
Bəlkə hasar çəkək yuxumuza da,
Heç kəs yuxumuza girə bilməsin.

Bəlkə heç yatmayaq -hər yatanın da
Əgər oyanmamaq qorxusu varsa.
Bəlkə heç yatmayaq -ömrün sonunda
Onsuz da, bir əcəl yuxusu varsa.

Amma yuxun gəlir -görürəm elə;
Daha yavaş-yavaş yumulur gözün.
Yat... sabah oyanmaq ümidi ilə...
Yuxun şirin olsun -
uyu, əzizim...

Ramiz RÖVŞƏN

PEYĞƏMBƏRİMİZLƏ BİR GÜN

Rəsuli-Əkrəm (s.ə.s) gecənin son üçdə birinə doğru, səhər vaxtında, imsakdan əvvəl oyanardı. “Bizi öldükdən sonra dirildən Allaha həmd olsun. Yenidən dirildib hüzurunda toplayacaq da Odur” deyə dua edərdi. Bəzən Mədinənin aydın göy üzünə baxaraq “Göylərin və yerin yaradılışında, gecə ilə gündüzün bir-birinin ardınca gelib-gedişində ağıllı kimsələr üçün iibrətlər ol-duğunundan” bəhs edən Ali-İmran surəsinin son on bir ayəsini oxuyardı. Sağ tərəfindən başlayaraq paltarını geyinər və ilk iş olaraq inci kimi dişlərini misvaklayardı. Dəstəməz alıb təhəccüb namazına başlayardı. Axırıcı rukəti vitr olmaq üzrə bəzən doqquz, bəzən on bir, bəzən də on üç rukət namaz qılardı. Onun gecə namazı bizimkilərə heç bənzəməzdidi. Qiyamda uzun surələr oxuyar, özünü Rəbbinə ən yaxın hiss etdiyi yer olan səcdədə dəqiqliklərlə qalardı. Canlı və coşqulu bir ibadətdən sonra mübarək bədəni yorulduğu üçün yenidən istirahətə çəkilərdi. Bundan başqa, gecələr Baqi qəbiristanlığına gedər, vəfat edən əshabına dua edərdi. Çox əhəmiyyət verdiyi bu

vəzifəni heç ehmal etməz, hətta bəzən Cəbrail əleyhissalam gəlib onu oyandırar, Baqiyə getməsini xatırladardı. Səhərə yaxın müəzzzin Rəsulullahın evinə iki dəfə gələrdi. Birincisində namaz vaxtının girdiyini xəbər verər, o zaman Peyğəmbərimiz təkrar qalxıb sübh namazının iki rukət sünənəsini qılar və sağ böyrü üstə uzanıb istirahət edərdi. Müəzzzinin ikinci gəlişində məscidə çıxıb onu gözləyən əshabına sübh namazını qıldırardı (Buxarı, Müslim). Namaza başlamadan əvvəl səflərin ip kimi düzgün olmasını tövsiyə edər, bəzən səhabələrin sinəsinə toxunaraq hər kəsi eyni səviyyəyə gətirərdi (Müslim). Hava tam ağarmadan namaz qlılmış olur, qadınlar göldikləri kimi səssiz şəkildə evlərinə qayıdar, işi tələsik olmayan kişilər Peyğəmbərlə bərabər olmaq, Onun gül üzünə doya-doya baxmaq üçün yerlərindən ayrılmazdır. Mehrabda bardaş qurub oturan Peyğəmbərimiz günəş çıxana qədər əshabıyla söhbət edərdi (Müslim).

Gündüz Nələr Edərdi

Rəsuli-Əkrəm daha sonra evə qayıdar, bəsmələ çəkərək içəri girər, sol tərfədən

başlayaraq aqyaqqabısını çıxarar, ev xalqına salam verərdi. Evə bəsmələ çəkərək girildiyində şeytanın üzüldüyünü, yoldaşlarına “artıq burada qala bilməzsınız” deyə xəbərdarlıq etdiyini söyləyərdi (Müslim). Evə girərkən “Allahum! Səndən xeyirli giriş, xeyirli çıxışlar niyaz edirəm. Allahın adıyla girdik, Allahın adıyla çıxdıq və Rəbbimiz olan Allaha təvəkkül etdik” deyər, içəri girər-girməz yenə dişlərini misvakla təmizləyərdi (Müslim, Əbu Davud). Sonra xanımından evdə yeyəcək bir şey olub olmadığını soruşar, yeməyə bir şey yoxdursa oruca niyyət edərdi (Müslim). Əlinə düşəni yoxsullara payladığı üçün yeyəcəkləri tez-tez tükənər, həftələrlə evində yemək bışmədiyi vaxtlar olurdu. Aşə anamızın dediyi kimi belə zamanlarda xurma və su ilə və ya qonşuların göndərdiyi yeyəcəklərlə yetinərdi. Bəzən evdə bir neçə arpa çörəyi ilə sirkədən başqa heç nə olmaz, Peyğəmbərlər sultani “sirkə nə gözəl yavanlıqdır” deyərək çörəyini sirkə ilə yeyərdi. Bir şey yeyərkən bəsmələ çəkməyi, sonra da əlhəmduliləh deməyi heç vaxt ehməl etməzdi. Evdə olduğu saatlarda xanımlarına hər mövzuda yardım edərdi. Lazım gelərsə evi süpürər, heyvanları sağar, paltarımı yamayar, öz işini özü görərdi (Əhməd bin Hənbəl). Bir iş üçün evdən çıxarkən əvvəl sağ, sonra sol ayaqqabısını geyinər, “Allahın adıyla çıxıram, Allaha güvənirəm. Günahlardan qorunmağa güc yetirmək, ibadət və itaətə qüvvə tapmaq ancaq Allahın yardımılıdır” deyərdi. Belə deyərək evdən çıxan şəxsin ilahi himayə altında olacağını, şeytanın ondan uzaqlaşacağıını söyləyərdi. Bəzən başqa dualar da oxuyardı. Yolda qarşılaşlığı adamlarla salam verib görüşər, müsəlmanların salamlaşmasının çox əhəmiyyətli və savab olduğunu söyləyərdi. Quşluq namazını heç vaxt tərk etməzdi. Gnortannın istisində qaylulə edər, yəni güntorta istirahətinə çəkilərdi.

Məscidi-Nəbəvidə

Vaxtinin önəmli bir hissəsi Məscidi-Nəbəvidə keçərdi. Müçəlmanlarla ora-da qörüşüb söhbət edər, suallarını ca-

vablandırı, nəsihət istəyənlərə nəsihət verərdi. Əhəmiyyətli bir xəbəri elan edəcəyi zaman hər kəsi orada toplayar, qənimət mallarını paylayar, göndərəcəyi heyətləri, əskəri birlilikləri, təyin edəcəyi komandanları, valiləri, zəkat məmurlarını, dini öyrədəcək müəllimləri təyin edər, gələn heyətləri qəbul edər, onlara orada və ya məscidin yanında qurulan çadırlarda xidmət edərdi. Xəstə olanlarla məraqlanar, onları evlərində ziyarət edərdi. Küsülü olanları barışdırmağa çox əhəmiyyət verər, evləri uzaqda olsa belə yanına bir neçə nəfəri alaraq ora gedər, barışdırardı. Səhabələr evlərində Rəsulullahın namaz qılmasını, beləcə həyatlarının bərəkətlənməsini istəyər, yemək ikram etmək bəhanəsilə Onu dəvət edərdilər. O da heç kimi geri incitməmək üçün istədikləri yerdə namaz qılardı. Əgər ora Məscidi-Nəbəviyə uzaqdırsa, namaz vaxtı da giribsə, evdəkilərə imam olub namazı qıldırardı.

Axşam Vaxtı

Peyğəmbər-Ziyan (s.ə.s) gecəni hansı xanımının yanında qalcaqsa axşam onun evinə gedərdi. Digər xanımları da orada toplaşardılar. Bəzən Əziz Peyğəmbərimiz onlara mühüm olan şeyləri öyrədər, keçmiş millətlərin ibrətli qissələrindən bəhs edər, varsa suallarına cavab verər, bəzən də onlarla gənlük işlərdən danışib üzlərini güldürərdi. Həm xanımı, həm də ümməti sifetilə onunla birlikdə olmaq analarımızı bəxtiyar edərdi. Yatsı namazı qılındıqdan sonra önəmli bir işi yoxdursa, qardan bəyaz dişlərini təmizləyib dəstəməz alar, yatağına girər, İxləs, Fələq və Nəs surələrini oxuyub əllərinə üfləyər, sonra da əllərini üzünə və vücuduna sürtərdi. Yavaşça sağ böyrü üstə yatar, müşk qoxulu ovcuna gül yanağını qoyar və bəzi dualar oxuyardı. Bəzən qısa şəkildə “Allahım! Sənin adınla ölür, sənin adınla dirilirəm” duasını oxuyar (Buxari), bəzən daha uzun dualar oxuyar, sonra özünü bir növ ölüm qəbul etdiyi yuxunun qollarına buraxardı.

KİM, NƏYƏ GÖRƏ DƏYƏRLİDİR?

Dəyər verilən şeylər hər cəmiyyətdə zaman içərisində dəyişir, yaxşılıq-pislik, gözəllik-çirkinlik, qiymətli-qiyəmətsiz kimi ölçülər fərqli zaman və cəmiyyətlərdə məna daralmasına, ya da genişləməsinə məruz qalır. İnsan ağlı bu dəyər ölçülərində xəta etməyə uyğun olduğu üçün Uca Allah bəşəriyyəti peygəmbərliliklə başlatmış, hər dövrdə də xeyri şərdən ayıracaq meyarları peygəmbərlər vasitəsilə insanlara bildirmişdir. Quranda xəbər verildiyinə görə; Lut peygəmbərin pozğun qövmü Hz. Lutu və ona inananları “**onları yurdalarınızdan çıxarın, çünkü onlar çox təmiz insanlardır**” (əl-Əraf, 82) deyərək təmiz olmalarını onları yurdlarından çıxaracaq qədər ayıb bir hal saymışlar.

Son peygəmbərlə birlikdə qiymət verilməsi lazım olanla qiymət verilməməsi lazım olan arasındaki meyarlar açıqca

bəyan edilmişdir. Xüsusilə bu yazımızda üzərində dayanacağımız mövzu son peygəmbərin vəhyinə müxatəb olan ümmətin XXI əsrдə kimə, nəyə görə dəyər verdiyi xüsusudur.

İnsan sahib olduğu təqva ölçüsündə dəyərlidir. Təqva isə qulun iç dünyasında və əməlində Rəbbinə qarşı səmimi olmasıdır. Madam, qul Allahın qatında təqvasıyla qiymətli hala gəlir, eyni qul eyni təqvayla digər möminlərin nəzərində də qiymətli olmalıdır. Hal belə olunca da Rəbbinə qarşı səmimi olan bir insana qarşı digər inanan insanların bir səmimiyyət borcu ortaya çıxır. “Allahi nə qədər sevirsinizsə, biz də səni o qədər sevirik” deyə bilmək qiymətlini qiymətsizdən ayırmaghan bəlkə də başlangıç nöqtəsidir. Rəbbinə qarşı səmimi olanların, yəni muttəqilərin varlığını qəbul edir və lazımlı dəyəri verməyə çalışırıq dəyən bizlər də təəssüf ki, bu

cür insanları axtarıb tapmaq yerinə belə bir görüşməni tamamilə təsadüflərə buraxırıq. Madam ki, qiymətini bilirik, o halda onu axtarıb tapmaq da bizim bir vəzifəmiz sayılmazmı?

Həyatdakı ən dəyərli varlığın uşaqlarımız olduğunu iddia edirik. Uca Rəbbimiz və Peyğəmbərimiz davamlı yetimlərdən bəhs edir... Hədislərdə içərisində yetimlərin olduğu və orada yetimlərə ikram edilən evlərin və süfrələrin ən dəyərli süfrə və ev olduqları izah edilir. Bunu belə qəbul etməklə birlikdə görəsən neçə insan bir axşam yeməyində, ya da bir nəharda bir yetimə ikram edir? Görəsən neçə insan bir yetim tapıb ona kömək etmək sevdasında və təlaşındadır? Süfrəsində nə üçün bir yetim olmadığı üçün iştahsız olan yoxdur?

Bəqərə surəsinin 273-cü ayəsində bizə bir qiymətlinin də xəbəri verilir:

“(Sədəqə) Allah yolunda canından keçərək (dolanmaq, ruzi kəsb etmək üçün) yer üzündə hərəkət edə bilməyən (və ya buna imkanı olmayan) yoxsullar üçündür. Belə şəxslər həyalı olub dilənçilikdən çəkindiklərinə görə nadanlılar onları dövlətli hesab edirlər. (Ya Rəsulum!) Sən isə onları üzlərindən tənivirsən. Onlar heç kəsdən israrla bir şey istəməzlər. Sizin mallarınızdan (bunlara) nə verdiyinizi, şübhəsiz ki, Allah bilir!”

Qapımıza gələn yoxsullara sədəqə verərək rahatlaya biliriksə, bu ayə bizlərə nələrinsə əskik olduğunu ifadə edir... Belə insanlara kömək etməklə vəzifəmizin bitməyəcəyini, əksinə onları mütləq axtarıb tapmamızın vacibliyini Qurani-Kərim bizə xatırladır. Kasıb insan qiymətlidir. Çünkü kasıbı axtarıb tapmaq, tapdıqdan sonra ona kömək etmək vəzifəsi nəticə etibarilə müqəddəsdir. Yolda gördüyüümüz, ya da qapımıza gələn bir kasıba kömək etdik deyə sevinirikmi, yoxsa bu kasıbı biz axtarıb tapmalıydıq,

Axırət dünyaya görə, dünya insana görə, insan əməlinə görə əməl də niyyətə görə qiymətli deyilmi? Niyyətlərimiz yaxşı olmazsa əməllərimizdə problem, əməllərimizdə problem olsa dünyamızda da problemlər ortaya çıxacaq. Dünyada öz əməllərinə və niyyətlərinə lazım olan dəyəri və qiyməti verməyənlərə içərisində əbədi qalacaqları axırət yurdunda ona görə rəftar ediləcək.

vəzifəmizə laqeyd yanaşdıq deyə kədərlənirikmi?

Axırət dünyaya görə, dünya insana görə, insan əməlinə görə əməl də niyyətə görə qiymətli deyilmi? Niyyətlərimiz yaxşı olmazsa əməllərimizdə problem, əməllərimizdə problem olsa dünyamızda da problemlər ortaya çıxacaq. Dünyada öz əməllərinə və niyyətlərinə lazım olan dəyəri və qiyməti verməyənlərə içərisində əbədi qalacaqları axırət yurdunda ona görə rəftar ediləcək. İnsan oğlu bir-birinin əməlini görə bilər, lakin niyyətini bilə bilməz. Niyyətlər qəlblərdə gizlidir. Halbuki Uca Allah qəlblərimizi bizdən daha yaxşı bilir. Buna görə də görəsən yaxşı-pis niyyətlərimizin hər cürünün Uca Rəbbimiz tərəfindən bilindiyini düşünnərək pis niyyətlərimizdən utanırıqmı? Etdiyimizdən deyil, düşündüyümüzdən, qəlbimizdən keçənlərdən, hələ hərəkət mərhələsinə gəlməmiş pis niyyətlərimiz səbəbilə özümüzü qınayıraqmı? Qəlbimizi və könlümüzü düzəltmək yerinə, necə olsa kimsə bilməz deyərək rahatlamağımı çalışırıq?

Bizim qiymətimiz və dəyərimiz Allah qatında qiymətli olana verdiyimiz dəyər və qiymət qədərdir. Bundan artıqna haqqımız varmı?

ADIMIZIN SON ÜNVANI

İlk dəfə adımız doğum şəhadətnaməsinə yazılmışdı uşaq ikən. Həyatdakı ad olaraq ilk elanımız ordan başlamışdı bir zamanlar. Sonralar bu elanların sayı çoxalacaq və çox yerləri tutaraq, çox qəlblərə iz salacaqdı. Ailə fərdlərimizin biz hələ dünyaya gəlməmişdən böyük bir həyəcanla bizim üçün seçib-sonaladıqları adlar, bəlkə də gələcəkdəki şəxsiyyətimizdən xəbər verirdi. Dünyada kimə qibət etmişlərsə, o kimsənin adını qoymaq istəmişlər ən sevdikləri övladlarına. Gələcəkdə böyüüb onların ümidi rəni doğruldaq deyə.

Bəzən adımızla fəxr etdik, bəzən də başqa adların arxasından düşməyi rəva gördük. Müxtəlif adları qazanmaq üçün döndən-dona girdik və həyatın adlardan ibarət olduğunu düşündük. Ən yaxşı və ən yüksək yerlərdə görmək istədik adlarımızı. Valideynlərimizin dilindən öyrəndiyimiz də ilk dəfə məhz adımız oldu. Başqa sözlərin deyil, adımızın səsləndiyi tərəfə çevirdik üzümüzü. Sanki adımız varlığımızın tam özüymüş kimi

zehnimizə həkk oldu. Onsuz özümüzü təsəvvür etmək heç bir zaman ağlımiza gəlməz, hətta onunla tanıdardıq insanlara özümüzü. Orta məktəbdə şagirdlərin adları yazılmış jurnalda adımızı gördükdə varlığımızın fərqliyə vardıq elə bil. Ancaq adlarımızın qarşısında aşağı qiymət ya zıldıqda xəcalətimizdən başımızı soxmağa yer axtardıq. Şərəf lövhəsində hər zaman adımızı qabaqcıllar siyahısında deyil, əlaçılardır siyahısında görmək istədik. Adımızı çox yerlərə yazdırıldıq. Hara getdiqsə, kiminlə tanış olduqsa öz adımızla çıxış etdik onların qarşısında. Adımızla tanındıq, adımızla yaşadıq öz ömrümüzü. Simamızı görməyənlər belə ilk dəfə adımızı öyrəndilər bizi tanıyanlardan. Sevgi məktublarında adımızın baş hərfəri, xatirə dəftərlərində isə adlarımızın rəngarəng yazı nümunələri yer aldı. Bununla bərabər bitirdiyimiz universitetin diplomuna, oxuduğumuz kursların sertifikatlarına sevə-sevə həkk etdirdik böyük hərflərlə yazılın adlarımızı. Bir ömrü bir adın uğruna fəda etmək heç də çətin olmadı bizim üçün.

Nəticəsini düşünmədən bir adı qazanmaq və ya adımızı bir yerə yazdırmaq üçün etdiyimiz canfəşanlıq görəsən bizi nə qazandırıdı?

Məhz sizlərə çatdırmaq istədiyim fikir bu sualdan sonra başlayır. Bu suali mən özümə bu günlərdə telefonumdan rəhmətə gedən bir tanışımın adını sildiyim zaman verdim. Belə ki, telefonumdakı tanışların adlarına nəzər yetirdiyim zaman bir il bundan qabaq rəhmətə getmiş bir tanışımın adı ilə qarşılaşdım. O tanışım ki, rəhmətə getməmişdən əvvəl onunla hər gün görüşür, görmədiyim zaman da telefonla əlaqə saxlayıb hal-əhval tuturdum. Amma bu gün telefonumda onun adı və telefon nömrəsi olsa da özü yox idi. Onun adının telefonumda olması onun varlığını geri qaytarırdı. Mənə onun adı deyil, özü və şəxsiyyəti lazım idi. Son dəfə zəng edib nömrəni kimin işlətdiyini öyrənmək istədim ancaq qulağıma gələn səs "Bu nömrəyə zəng çatmir. Telefon ya söndürülüb, ya da əhatə dairəsi xaricindədir" oldu. Qarşısında başqa yol yox idi. Telefonumda adlar siyahısında yer olmadığı üçün onun nömrəsini silməli və onun yerinə yenicə tanış olduğum bir iş adamının nömrəsini yazmaq məcburiyyətində idim. Qeyd etdiklərimi necə var, elə də etdim. Ancaq etdiyim və qarşı-qarşıya qaldığım məsələnin bir gün mənim də başıma gələcəyini düşünməyə bilməzdəm. Axı bir gün mən də bu dünyadan vidalaşıb əbədiyyət dünyasına yolçuluq edəcəyəm. Axı mənim də adım dost və tanışlarının telefonundan bir gün silinəcək. Nəinki telefonların adlar siyahısından, hətta sağlığında yazdırıldığım çox yerlərdən silinəcək mənim üçün əziz olan adım. Adıma qeyd olunan bütün sənədlər yoxluğumla öz keyfiyyətini itirəcək və bu dünyada quru bir adının qiyməti qalmayacaqdır.

Bəli, ətrafımızda adını bildiyimiz yüz-

lərlə insan var bəlkə də. Kimini yaxşı, kimini pis insan olaraq qiymətləndiririk öz-özlüyümüzdə. O insanların adını bilsək də onun adına deyil, hər zaman onun şəxsiyyətinə qiymət verdik. Bu gün hərəkətli bir bədəni tərənnüm edən və yüzlərlə insanın hafizəsində, o cümlədən böyük kainatda geniş məkanları əhatə edən müftəlif adlar, sabah bir daş üzərində yazılaraq ətrafi sərhədlənəcəkdir. Adlarımız silinmədən insanların qəlbində elə bir sevgi toxumu əkək ki, adımız silinsə də əkilən toxumun bəhrəsi əbədi qalsın. Uzun sözün qisası adımız, son adresi olan məzarların soyuq başdaşlarına sarılıb süküta bürünmədən adımıza layiq işlər görək. Yoxsa adların məzarlığında nümayiş olunan adımızın da bir dəyəri qalmayacaqdır.

Hörmətli oxucu! Oxuduğun məqalənin üzərindəki də mənim adımdır. O ad ki, indi bir məqalənin üzərində yazımasına baxmayaraq, bir vaxt sonra bir məzar daşının üzərində döyülrək yazılıacaqdır. O zaman adım və varlığım təriflərə deyil, sadəcə məzarımı ziyarət edənlərin dualarına ehtiyac duyacaq. Dualarınıza nail olmaq ümidiilə...

*Bir gün mən də bu dünyadan
vidalaşıb əbədiyyət dünyasına
yolçuluq edəcəyəm. Axı mənim
də adım dost və tanışlarının
telefonundan bir gün silinəcək.*

*Nəinki telefonların adlar
siyahısından, hətta sağlığında
yazdırıldığım çox yerlərdən silinəcək
mənim üçün əziz olan adım.
Adıma qeyd olunan bütün sənədlər
yoxluğumla öz keyfiyyətini itirəcək
və bu dünyada quru bir adının
qiyməti qalmayacaqdır.*

Şəbnəm A.

MÜƏLLİMİN GÜNDƏLİYİNDƏN

Həzrat Peyğəmbərin ən mühüm tərbiyə metodu söhbət idi. çünkü söhbətdə qəlbi əlaqə qurulur. Söhbət dinləyənlərə görə formalasdığına görə bir növ xitab olunanlara ressept yazmağa bənzayır.

Tərbiyəçi özüñə əmanət edilən hər bir tələbənin gələcəkdə ali şəxsiyyətlərdən biri ola biləcəyi ehtimalını diqqətə almalı, dünyani dəyişəcək dəhilərin bəlkə də öz əlinin altında olduğunu unutmamalıdır.

Tərbiyəçi keyfiyyətli xidmət edə bilmək üçün öz inkişafını da yaddan çıxarmamalıdır. Davamlı olaraq təkamül etmək (kəmillaşmə) onun təbii vəsfİ olmalıdır. Əks halda bir çox qabiliyyət və istedad tərbiyəçinin ləyaqətsizliyi səbəbindən sönüb yox olar.

Keyfiyyətli nəsil ancaq keyfiyyətli tərbiyəçilərin, yəni elm və əxlaq baxımından tərbiyə edən kamil şəxsiyyətlərin əsəridir. Keyfiyyətsiz və vəfəsiz insanların yetişdirikləri isə təbii ki, özləri kimi cılız kimsələrdən ibarət olar.

Qüsursuz bir tələbə istəyiriksa, qüsursuz bir tərbiyəçi olmağa məcburuq.

Təmir edilən bir əşya təmirçinin vizit kartıdır. Tərbiyəçinin istedadı da yetişdirdiyi tələbə ilə ölçülür.

PEYĞƏMBƏRİMİZİ ANMA GÜNLƏRİNİ NECƏ KEÇİRƏ BİLƏRİK?

İnsanlığı içində olduğu qaranlıqdan qurtarmaq, onlara bələdçilik edərək yollarını aydınlatmaq üçün yollarına işq saçan bir qəndil olaraq seçilmiş və vəzifələndirilmiş Sevimli Peyğəmbərimizin dünyaya təşrifinin qeyd olunduğu Mübarək Doğum Günlərinə çatmağın sevincini yaşayırıq. Bu bayram sevinci bir çox ölkədə günlərlə qeyd edilməkdə və proqramlar keçirilməkdədir. Bu əhəmiyyətli günləri necə dəyərləndirə bilərik və ya necə keçirməliyik deyirsinizsə burada fikrimizi sizinlə paylaşaq:

1. Onun gətirdiyi mesaj səadət qaynağıdır. Bu səadət qaynağından istifadə edə bilmək üçün Onu və gətirdiyi nuru tanımaq lazımdır. Bu məqsədlə Allah Rəsulunu tənədudan kitablar oxuda bilərik. Öyrəndiklərimizin yaddaşımızda həkk olması üçün də oxuduqlarımızı başda ailə üzvlərimiz olmaq şərtiylə ətrafdakı insanlarla paylaşa bilərik.
2. Axşamlar uşaqlarımıza Rəsulullahın yaşadığı həyatdan fragmentlər danişa bilərik. Onun əshabiyla arasında keçən dialoqları hekayə tərzində uşaqlarımıza nəql edərək onların Peyğəmbəri tanımmasına yardımçı ola bilərik.
3. Peyğəmbərimizin həyatından bəhs edən kaset və CD-ləri ailə üzvlərimizlə birlikdə izləyə bilərik. Həmçinin Peyğəmbərimizin həyatından əsintilər gətirən şeir kasetlərinə qulaq asa bilərik.
4. Yaşadığımız bölgədə Allah Rəsulunu xatırladan nə varsa, oraları ziyarət edərək əsri-səadətə xəyalı səfər edə bilərik. Ziyarətlərimizdə uşaqlarımızı da özümüzlə apara bilərik.
5. Bir gül alıb, Peyğəmbərimizdən bəhs edən bir kitabla bərabər yaxınlarımızı və dostlarımızı ziyarət edə bilərik. Ziyarətlərimizdə uşaqlarımızı da Özümüzlə apara bilərik.
6. Rəbbimiz: "Allah və Onun mələkləri Peyğəmbərə salavat göndəirlər. Ey iman gətirənlər! Siz də ona salavat göndərib layiqincə salamlayın!" (əl-Əhzab, 56) – buyuraraq bizdən Rəsulullahın adı çekildikdə salavat gətirməmizi istəyir. Bu ilahi əmrə qulaq asaraq, xüsusilə bu günlərdə Ona çox salavat gətirə bilərik. "Allah Rəsuluna necə salavat gətirməliyik?" deyirsinizsə sizə bir neçə nümunə: *Allahumma salli alə seyyidinə Muhamməd. Allahumma salli alə seyyidinə Muhammədin və alə əli Muhamməd. Allahumma salli və səllim və bərik alə seyyidinə Muhamməd və alə əlihi və əshabihi biadədi ilmikə və biadədi məlumatikə!*

MOLLA NƏSRƏDDİN ADƏM VƏ HERAKLİT

Heraklitə görə “insan bir dəfə girərək yuyunduğu çayda ikinci dəfə yuyuna bilməz.” Çünkü ikinci dəfə suya girdikdə əvvəlki sular axıb getmiş, yerinə başqa sular gəlmış olur. Həyat boşluq qəbul etmir.

Duyğu, düşüncə, fikir və baxış prizmaları həyat çayında qiyamətə qədər axıb gedər. “Günəş altında söylənməmiş söz yoxdur” deyirlər. Həyat çayında da söylənməmiş söz, yaşınamamış duyğu yoxdur.

“Çaydan balıq tutdum” deyən insan balığı yaşadığı zamanda tutsa da o balığın yumurtadaki həyatı və böyümə mərhələləri keçmiş zamanda olmuşdır. Hər insanın sahib olduğu duyğu və düşüncənin keçmişdə yaşılmış nümunələri və sahibləri vardır. Buna görə insan məhsulu olan heç nə orijinal deyil.

Hər əsrд adının unudulmasını istəməyən və tarixə düşmək istəyən insanlar olmuşdur və olacaqdır. Yeganə fərq adlarda və fəaliyyətlərdədir. Ginnesin rekordlar kitabına adını salmaq istəyi ilə tarixə adı düşsün deyə zəmzəm quyusuna bövl edən adam arasında əməli baxımdan fərq olsa da niyyət eynidir.

Həsəd şeytanın Adəmə baxışıyla başlamış, oğluyla davam etmiş, Hz. Yaqubun oğulları üzərindən günümüze qədər gəlmış və qiyamətədək davam edəcəkdir. Zəmanəmizdə yaşayan hansı insanların Əbu Cəhlə, hansılarının da Əbu Bəkrə bənzədiyini asanlıqla görmək mümkündür.

Həyat bulağının kənarında gül ətirli bir axşam vaxtı gedərkən yol kənarında ti-kanlı məftillərə ilişmiş qoyun yunları görünür. (Şəkil:1) Molla Nəsrəddin də yol

Şəkil:1

yoldaşı olur. Molla Nəsrəddindən, yəni birinci ağızdan borcunu istəyən qonşusuna “çırılırlara ilişən yunları yığıb, əyirdikdən sonra sataraq sənin borcunu ödəyəcəyəm” lətifəsini dinləyirik.

Bir-iki küçə aşağıda bir evin karşısından keçərkən ağacdan asılmış qabaq gözə dəyir. (Şəkil:2) Molla Nəsrəddin “Nə üçün qoz bu böyük ağacda, amma o boyda qabaq yerdə sürünür?” sualının cavabında “başına nələr gəldiyini bilmirsənsə, başına qabaq düşsün” deyir. Molla başına düşən qozla özünə gəlmışdı, indi bəzi nəvələri başlarına bomba da düşsə oyanmayacaq haldadır.

Yaxşısı budur, biz həyat çayının kənarındaki yolumuza Molla Nəsrəddinin baxışı ilə davam edək:

Şəkil:2

Şəhərlərdə hər tərəf asfalt və daşlarla döşənmiş olduğu üçün arxanızca düşən köpəyə atmaq üçün daş tapa bilməzsınız. Yeganə çıxış yolu əlinizdəki mobil telefonu daş kimi havaya qaldırıb özünüüz atırmış kimi göstərməkdir. Əgər xilas olsanız siz də “köpəkləri buraxıb, daşları bağlayıblar” deyərsiniz.

Molla Nəsrəddinin “ye kürküm, ye” hekayəsini demək olar ki, hamımız bilirik. Qiyamətə qədər kürklərə, kostyumlara, vəzifələrə və qalstuklara baxaraq yemək yedirənlər hər zaman olacaqdır.

“Yorğan getdi, dava bitdi” sözünün təcəllilərini isə yaşınan miras bölüşmələri əsnasında görə bilərsiniz. Bölüşmə qur taran kimi ortaçı sakitləşdi.

Ayi quyudan çıxarmağın hekayəsini bilirsiniz. Quyuda bədirlənmiş ayı görən Molla “ay quyuya düşüb” deyərək vedrəylə çıxarmağa çalışarkən ayağı sürüsür və quyuya düşür. Quyudan yuxarı baxanda ayı göydə görür. “İslansam da ayı çıxardım” deyir. Futbol komandalarının çempion

olması üçün nümayiş edənlər ayı yuxarı çıxarmağa çalışınlardır.

Molla Nəsrəddinin gölə maya çalaraq “Bəlkə tutar” deməsi lotoreya biletini alaraq “Bəlkə udaram” məntiqi ilə düşünənlərə verilən mesajdır.

Yolda gedən paxlava üçün “mənə nə”, deyən, “sizə gedirdi” deyənlərə də “sənə nə” deyərək cavab verməkdə həddini bilmək, hər işə burnunu soxmamaq kimi gözəl prinsiplər vardır.

Eşşeyinə tərs minməsi isə başlı-başına insana verilən dəyər və hörmətdən irəli gəlmışdır. Özləri üçün yollarda sürət məhdudiyyəti, svetafor işıqları, yol hərəkəti qaydalarının keçərli olmadığı, yolların bağlandığı VİPleşmiş insanları hamı tanır. Protokol və protokol qaydaları deyilən buz kimi davranışların və məsafələrin olmadığı bir zamanda Molla Nəsrəddin eşşeyi ilə yolda gedərkən heyvanına tərs minir. Səbəbini də belə izah edir: “Mən molla olduğuma görə məndən qabaqda getməyəcək, məni qabağa salacaqsınız, bilirəm. Mən də qabağa keçib arxamı sizə çevirmək istəmirəm. Sizi görüb, söhbət edə bilmək üçün eşşeyə tərs mindim.” Molla güldürsə də ciddi adamdır və ciddiyə alınmalıdır.

Akasiya ətirli bir bahar çağında Molla Nəsrəddin, Heraklit və bir Adəm Əliabad yollarında birlikdə gəzirlərmiş. Herakliti qəsəbədə o qədər də tanıyan yoxmuş. Adəmi tanıyanlar o Adəmdan daha gözəl, qəlbləri daha çox eşqlə dolu imiş. Molla Nəsrəddini isə hamı tanıyırmış. Adəmin saqqalı, elmi, irfanı və hazırlıqlılığı Molla Nəsrəddin kimi olmasa da bir mövzuda Molladan öndə imiş: Akasiya ətirli qəsəbəni daşından dumanına, milçəyindən böcəyinə qədər çox, həm də lap çox sevərmiş.

İstər qadın, istər kişi olsun, hansı adəmin yolu Molla Nəsrəddinlə kəsişməyib ki?

İMAN-İBADƏT - ƏXLAQ TARAZLIĞI

Bəqərə surəsinin 177-ci ayəsinə alımlar “Quranın xülasəsi” adını vermişlər.

Bu ayənin məali belədir:

Yaxşı əməl heç də (ibadət vaxtı) üzünü günçixana və günbatana tərəf çevirməkdən ibarət deyildir. Yaxşı əməl sahibi əslində Allaha, axırət gənünə, mələklərə, kitaba (Allahın nazil etdiyi bütün ilahi kitablara) və peyğəmbərlərə inanan, mal-dövlətini çox sevməsinə baxmayaraq malını (kasıb) qohum-əqrəbaya, yetimlərə, yoxsullara, (pulu qurtarıb yolda qalan) müsafirə (yolçulara), dilənçilərə və qul-

ların azad olunmasına sərf edən, namaz qılıb zəkat verən kimsələr, eləcə də əhd edəndə əhdinə sadıq olanlar, dar ayaqda, çətinlikdə (ehtiyac, yaxud xəstəlik üz verdikdə) və cihad zamanı (məşəqqətlərə) səbir edənlərdir. (İman-larında, sözlərində və əməllərində) doğru olanlardır. Müttəqi olanlar da onlardır!

Təfsir alımlarının əksəriyyətinə görə bu ayə qiblənin dəyişməsi hadisəsi və bu hadisə ətrafında ortaya çıxan mübahisələr barədədir. Ayədə vurğulanan əsas məna belədir: nə qiblənin istiqamətinin dəyişdirilməsindən və nə də ibadət məqsədi güdən davranışlardan məqsəd, insanların üzlərini şərqə və ya qərbə, Beytülmüqəddəsə və ya Kəbəyə çevirmək deyildir. Başqa cür ifadə etsək birrin (yaxşı əməlin) gayəsi qəlbəki duyğulardan və

həyatda tətbiqi lazımlı davranışlardan uzaq, quru ibadətlər deyildir. Əksinə yaxşılıq (“birr”) düşüncə, duyu və əməl bütünü və davranış sistemidir. Yaxşılıq həm fərdi, həm də ictimai həyatda öz təsiri ni göstərən davranışdır. Raziyə görə isə “birr” bütün gözəl davranışları, itaətləri və insanı Allaha yaxınlaşdırın xeyirli əməlləri əhatə edir.

Ayədə birr kəlməsi ilə birlikdə sidq və təqva kəlmələri də keçir ki, bu üç kəlmə bir-birilərini tamamlayan əxlaqi qavramlardır. Hədislərdə də bu üç qavram birlikdə işlənmişdir. Məsələn, bir hədisdə Hz. Peyğəmbər: “... Mən sizin aranızda Allah qarşısında ən təqvalı (ətqa), ən dürüst (əsdaq) və ən yaxşı (əbərr) olanam” buyurmuşdur. (Buxari, Etisam, 27; Müslüm, Həcc, 141). Başqa bir hədisdə də Hz. Peyğəmbər belə buyurmuşdur: “Sizə doğruluğu tövsiyə edirəm. Doğruluqla yaxşılıq (birr) bir bütündür və bu ikisinə

Bir insan yaxşı əməl sahibi olmaq istəyirsə o, iman-ibadət-əxlaq tarazlığını qurmali və buna görə hərəkət etməlidir. Çünkü nə imansız və ibadətsiz əxlaqla, nə əxlaqsız və ibadətsiz imanla, nə də içi boşaldılmış və şəkilçiliyə bürünən ibadətlə yaxşı əməl sahiblərindən olmaq mümkünündür.

sahib olanlar Cənnətdədirlər” (İbn Macə, Dua, 5; Müsnəd, I, 3, 5, 8).

Bu ayədə həm iman əsaslarından (Allaha, axırət gününə mələklərə, kitablara və peyğəmbərlərə iman), həm ibadətlərdən (infaq, namaz, zəkat), həm də əxlaq qaydalarından (əhdə sadiq olmaq, səbirli olmaq, dürüstlük, təqva) bəhs olunur. Ayədən belə başa düşürük ki, yaxşı əməl sadəcə yuxarıda da söyləndiyi kimi şəkil baxımından olmur. Bir insan yaxşı əməl sahibi olmaq istəyirsə o, iman-ibadət-əxlaq tarazlığını qurmali və buna görə hərəkət etməlidir. Çünkü nə imansız və ibadətsiz əxlaqla, nə əxlaqsız və ibadətsiz imanla, nə də içi boşaldılmış və şəkilçiliyə bürünən ibadətlə yaxşı əməl sahiblərindən olmaq mümkünündür. İbadətlər Allaha göndərilən məktuba bənzəyir. İçi boşaldılmış ibadət Allaha yollanan boş zərf kimidir. Məktub ruh, zərf isə cəsəddir.

Bunların (iman-ibadət-əxlaq) hamısı zəncirvari şəkildə bir-biri ilə bağlıdır. Hamısı bir binanın təməl daşlarıdır. Əgər binan bu təməl daşlarından birini çıxarsaq o bina dağıllar. Allahın istədiyi kamil mömin də bu taraklıq qurub qoruya bilən insandır. Binanın təməl daşlarından biri çıxarıldıqda o bina necə dağıllarsa, mömin də Quranın bu təməl daşlarının hər birinə sahib olmasa kamil mömin ola bilməz.

Quran bu ayədə həm də bizə onu necə oxuyub anlaya biləcəyimizə dair bir metod verir. Qurandakı hər hansı bir məsələni ələ alarkən onu sadəcə bir istiqamətdən ələ almamamızı, ona sadəcə bir nöqteyi-nəzərdən baxmamamızı, əksinə daha geniş çərçivədən yanaşmamızın lazımlığını gösterir.

KÜRƏ YAĞIŞ YAĞIRDI

Günəş batırdı Kürdə,
Durmuşdum sahildə mən.
Sularda körpü vardi,
Elə bil ki, qızarmış,
Kür, günəşdən axırdı.
Bir ağaca söykənib, dayanmışam
bayaqdan.

Adamammı, daşammı, ağacammı,
bilmirəm,

Mən özümün deyiləm, nə yerdəyəm, nə
göydə -

Başqa bir aləmdəyəm – qayıtmaram,
gəlmərəm,

Kürə yağış yağırdı...

Suda rəngli bir yağış!

Belə yağış dünyanın heç yerində
olmamış.

Açıq düzənlər tərəfdə yağış yağır gümüşü.
Göylərin təbəssümü, təbiətin gülüşü.
Kürün ortasında - günün qarşısında al,
Al-qırmızı bir yağış,
al-qırmızı bir xəyal.

Samux meşələrinin kölgələrində - qara,
Qara yağış, boz yağış –
yağış aramsız yağış.

Samux meşələrinin qara kölgəliyində
Yağış görünmür görə.

Kürün suyu orada xırda-xırda oynayır.
Sanki yağışdan deyil,
öz-özünə qaynayır.

Kürə yağırdı yağış...

Kürə yağış yağırdı...

Onun min rəngi vardi...

Yağırdı qızıl yağış, yağırdı gümüş yağış,
Qara yağış, boz yağış:

harda görüşür yağış?

İnanmadım gözümə...

Dedim, burda baxan mən,
Yoxsa bu bir yuxadur, gəlib keçdi
gözümüzdən?!

Heç bir yerdə, heç zaman
belə bir şey olmamış.

Mən yox idim orada...

Kürə yağmamış yağış.

Əli KƏRİM

ALLAH BİZDƏN NECƏ MÖMİN OLMAMIZI İSTƏYİR?

Allah bizdən necə mömin olmamızı istəyir? Cox ağır bir sualdır. Daha çox həyatımızı hansı ölçülər üzərində bina etdiyimizlə əlaqəlidir. Möminliyimizi necə test edəcəyik? Hansı meyarlara görə istiqamətimizin doğruluğuna inanacaqıq? Yaxşı necə yenidən iman edəcəyik? Yaxud imanımızı necə canlı tutacaqıq? Rəbbimizin bu ayəsini xatırlayaq: "Ey İman edənlər! İman edin..." (ən-Nisa, 136) Allaha, Peyğəmbərinə, kitablarına, mələklərinə və daha əvvəl endirdiyi kitablara, axırət gününə imanda səbat göstərin.

Necə dəhşətli bir xəbərdarlıq!

Necə sarsıcı bir xəbərdarlıq!

Yəni var olan imanınızı bir daha nəzərdən keçirin. Var olan imanınızı yeniləyin, imanınızdan zərrə qədər azalma olmasın.

Zəif bir imandan müntəzəm əməl çıxmaz. İmanınızı təqlidi imandan təhqiqi iman səviyyəsinə çıxarmağa səy göstərək.

Beynimizdə onlarla sual olduğu halda Rəbbimizlə həqiqi görüşü reallaşdırıa bilmərik. Peyğəmbərimizin "Ehsan" deyə təsvir etdiyi, "Onu görürmüscəsinə iba-

dəti" ürəyimizdə imanın ləzzəti olmadan necə edə bilərik?

Bəs necə tətbiq edək bunu həyatımıza? Hər gün fərqində olmadan azaltlığımız imanımızı təkrar necə gücləndirək? Rəbbimizin "Onların yanında Allahın adı xatırlandığı zaman imanları artar." ayəsində ifadə buyurulan "İman artması" necə haldır və onu necə canlı tuta bilərik? Bizim yanımızda Allahın adı xatırlandığı zaman ürəklərimiz nə qədər titrəyir? Yaxud ürəklərimiz hansı səmtə meyillidir?

Əməllərimizdə var olan əskiklik, zəiflik, laqeydlik imanımızın və daxili aləmimizin xüsusiyyətini ortaya qoymazmı?

Bu cür vəziyyətlərdə haradan başlamaq, hara müraciət etmək, dərdin çarəsini hərada axtarmaq lazımdır?

İlk növbədə Rəbbimizin uca kəlamında yer alan müsəlmanın xüsusiyyətlərinə baxaq: Allah bizdən necə mömin olmamızı istəyir?

Qurani-Kərimdə möminliyin tərifini verən müxtəlif ayələr var.

Qurani-Kərim bir hidayət rəhbəri və iman edənləri Sirati-Müstəqimə istiqamətləndirmək üçün endirilmiş bir ki-

"Rəbbinə and olsun ki, onlar öz aralarında baş verən ixtilaflarda səni hakim (münsif) təyin etməyincə və verdiyi hökmlərə görə özlərində bir sixıntı duymadan sənə tam bir itaətlə boyun əyməyincə, (həqiqi surətdə) iman gətirmiş olmazlar." (Ən-Nisa, 65)

tabdır. Hər ayəsi kamil bir qul ola bilməyin yollarını göstərməkdədir. Ancaq Rəbbimizin buyurduğu bir sıra ayələr birbaşa insanın daxili dünyasına yönəlikdir. Bir möminin necə olacağını açıq şəkildə ortaya qoyan ayələrdir.

Rəbbimiz: "Onlar qeybə inanarlar, namazı qılarlar, özlərinə verdiyimiz mal və ruzidən Allah yolunda xərcləyərlər. Həmçinin onlar sənə endirilənə iman edərlər, axırətə isə şübhəsiz inanarlar." (Əl-Bəqərə, 3-4)

Qurani-Kərimi açan kimi qarşımıza çıxan bu ayələr mömin olmaq şərtlərini xülasə edərək bizə təqdim edir:

İlk növbədə iman gəlir; güclü bir iman.

Təslimiyyət dərəcəsi zirvədə olan bir iman.

Namaz ki, ən diqqətə çarpan bariz xüsəndür. İmandan məhrum olan ilə, imanı olanı ən dəqiq bir şəkildə ayıran bir ibadət.

Mal ilə imtahanın ən qısa yolu: Allah yolunda xərcləmək. Allah üçün deyildiyi vaxt əlin titrəmədən cibə atılması.

Xülasə etsək; qeybə inanmaq, namaz qılmaq, Allah yolunda xərcləmək müsəlmanlığımızın içini dolduracağımız həyatı məsələlərin başında gəlir.

Möminin qəlb halı ictimai həyatının tənziminə təsir edər. Qəlb çox mühümdür. "Allah sizin surətlərinizə və şəkillərinizə baxmaz, lakin sizin qələblərinizə baxar." – buyurulur. Diri olan qəlb əməllərdən həzz aldıracaq qəlbdir. Belə bir qəlbi səviyyəyə sahib olmaq üçün də Rəbbimizin təsvir etdiyi möminlər kimi olmaq lazımdır.

"Bizim ayələrimizə ancaq ayələrimizlə öyünd-nəsihət olunduqları zaman səcdəyə qapananlar və təkəbbür göstərməyərək Rəbbini həmd-səna ilə təqdis edənlər iman gətirərlər. Onlar ibadət üçün yataqlarından qalxar (gecələr az yatar), qorxu və ümid içində Rəbbinə dua edər və onlara verdiyimiz ruzilərdən (ehtiyacı olanlara) sərf edərlər." (Əs-Səcdə 15-16)

"Ey iman edənlər, Allahı çox zikr edin!" (Əl-Əhzab, 41) ayəsinin gərəyi, zikri həyatımızın hər anına yayaraq, gecənin bir vaxtı isti yataqlarımızdan ayrırlaraq Rəbbimizin hüzurunda durmaq güclü bir iman tələb edir.

İman təslimiyyət tələb edir. Rəbbimizin hər hökmünə, haqqımızdakı təqdirinə təslimiyyət. Təslimiyyət imanın artmasından xəbər verir: "Rəbbinə and olsun ki, onlar öz aralarında baş verən ixtilaflarda səni hakim (münsif) təyin etməyincə və verdiyi hökmlərə görə özlərində bir sixıntı duymadan sənə tam bir itaətlə boyun əyməyincə, (həqiqi surətdə) iman gətirmiş olmazlar." (Ən-Nisa, 65)

Möminin ticarətdəki iş əxlaqi, ailə həyatındaki əlaqələri, qohumlarını himayə etməsi, qonşuluq haqqına riayəti və kasibin öz malında haqqının olduğu şüuruna sahib olması da möminliyinin gərəyindəndir.

Qısacası, Allahın istədiyi bir mömin Allahın yaratdıqlarına baxaraq Onun son-suz qüdrətini görə biləcək bir qəlb gözünə sahib olmalıdır. Daim ixlas və təqva ilə Allaha yönəlməlidir. Hər şeyi Allah üçün etməli və ondan istəməlidir. Allah-dan qeyrisi ilə dinclik tapa bilməyən idraka sahib olmalıdır. Bolluqda və qitliqdə comərd ola bilməlidir. Əlindən və dilindən heç kimə zərər gəlməməlidir. İbadətlərində və günahlardan çəkinmə mövzusunda həssaslıq göstərməlidir.

EY İMAN EDƏNLƏR!

Uca Allah Qurani-Kərim-də belə buyurur:

“Qəfil əzab özünüz də bilmədən başınızın üstünü almamışdan əvvəl Rəbbinizdən sizə nazil edilmiş ən gözəl sözə (Qurana) təbə olun! (Elə edin ki, sonradan) bir kəs: “Allaha itaət barəsində etdiyim təqsirlərə görə vay halıma! Həqiqətən, mən (Allahın hökmlərinə, Qurana, Peyğəmbərə və möminlərə) istehza edirdim!” - deməsin. Yaxud: “Əgər Allah məni doğru yola yönəltsəydi, mən mütləq müttəqilərdən olardım!” - söyləməsin. Və ya əzabı gördüyü zaman: “Kaş bir dəfə də (dunyaaya) qayıda biləydim; yaxşı işlər görənlərdən olardım!” - deməsin!” (əz-Zumər, 55-58)

İlahi xəbərdarlığın olduqca açıq və aydın məna iqlimindən bəhrələnmək və onun əbədi bəxtəvərliyimizi təmin edəcək əmrlərinə dünyada olduğumuz müddətdə şiddətlə sarılmaq qəflət burulğanında çırpınan insan üçün həyatı əhəmiyyət daşıyır. Izlədiyimiz ayələrinin həqiqi mənzərəsini açıqlayan aşağıdakı incilər İslami yaşamış olan şərəfli insanların dillərindən onu qavramağa hazır olan könülləri oydurmamaq üçün ucalan bənzərsiz bir örnək nümunələridir:

İbn Cərir cümə xütbəsində Hz. Məhəmməd (s.ə.s)-in möminlərə belə səsləndiyinə şahid olmuşdu:

“Sizə Allaha qarşı duyduğunuz məsuliyyəti dolğun şəkildə dərk etmənizi nəsihət

edirəm. Çünkü müsəlmana veriləcək ən gözəl öydə onu axirətə yönəldən və ona təqvanı əmr edən öyüddür. Kim özü ilə Allah arasındakı bağlı həm açıqda, həm də gizlində qüvvətləndirir və bunu edərkən sadəcə Allahın rızasını gözləyərsə, bu dünyada ona bir dəyər, axirətdə isə onun üçün önəmli bir azuqə olur. Bunun xaricində dünyada etmiş olduğu şeylərin o gün (axirətdə) özündən heç bir zaman görmək istəmədiyi qədər uzaq qalmasını ister.”

Hz. Ömərin (r.a): “Həlaka getmiş heç bir kimsə dəlaləti hidayət sandığını üzr olaraq bəyan edə bilməz və haqqı tərk edən də onu batıl sandığını səbəb olaraq göstərə bilməz.” -kimi sözləri əz-Zumər surəsinin “**Əgər Allah məni doğru yola yönəltsəydi, mən mütləq müttəqilərdən olardım!**” ayəsinin mahiyəti ilə səsləşərək istisnasız olaraq hər bir insanın təfəkkür dairəsinə axirət istiqamətli həyata rəğbət düsturunu yerləşdirir.

Təbiidir ki, axirətə yönəlmə anlayışı dini tərbiyə görməmiş insan təbiəti üçün qaranlıq və əlçatmadır bir məfhumdur. Buna görə də insanın qaranlıq aləmdən xilası naminə göndərilən Peyğəmbərlərin misli görünməmiş irşad fəaliyyətlərində nəfsani və şeytani əsarət ünsürlərinə qarşı həqiqi bir mübarizə ruhunun əlamətlərini sezmək mümkündür. Xristianlığın ilk dövrlərində bu əsarət ünsürlərinin özündənrazılıq, xəsislik, həsəd, tamah, ehtiras və şəhvət, acgözlük kimi insanı axirət düşüncəsindən uzaqlaşdırın bəşəri bəlalar olaraq təqdim edilməsi də bunun ən bariz nümunəsidir. Təəssüflə qeyd etmək lazımdır ki, zaman keçdikcə bu bəlalara qarşı laqeyd münasibətin formallaşması axirət inancına sarsıcı zərbə vuraraq insanı istək və arzular sıralamasında axirət qrafasının axırıncı yerlərin birində qərarlaşmasına şərait yaratmışdır.

Bir ananın özü ac qaldığı halda belə son tikəsini inanılmaz bir könül xoşluğu ilə balasına yedirtməsi, övladını öz fiziki mahiyətindən ayrı tutmadığına ən gözəl misaldır. Aləmlərə Rəhmət olaraq göndərilən son Peyğəmbərin ümmətinə duyduğu mərhəmət hissini şiddət və cazibəsinin qəlblərdə əks-səda verməsi, axirət aləminə cığır açan, onu insanlara yaxınlaşdırın və sevdiren ən önemli bir çalışmadır. Rəbbimizin Tövbə surəsində buyurduğu: “**Sizə özünüzdən bir peyğəmbər gəldi ki, sizin əziyyətə**

Təbiidir ki, axirətə yönəlmə anlayışı dini tərbiyə görməmiş insan təbiəti üçün qaranlıq və əlçatmadır bir məfhumdur. Buna görə də insanın qaranlıq aləmdən xilası naminə göndərilən Peyğəmbərlərin misli görünməmiş irşad fəaliyyətlərində nəfsani və şeytani əsarət ünsürlərinə qarşı həqiqi bir mübarizə ruhunun əlamətlərini sezmək mümkündür.

(məşəqqətə) düşməyiniz ona ağır gəlir, o sizdən (sizin iman gətirməyinizdən) ötrü təşnədir, möminlərlə şəfqətli, mərhəmətlidir!” (Tövbə, 128) ayəsinin hökmü ilə ona əmanət edilən bütün varlıqlara, xüsusən də insanlara, ata və anaların dərinliyini anlamaqda aciz qaldıqları mənəvi, fiziki və ülvə bir yaxınlığını qiymətləndirməsək, mübarək qəbrində belə “ümmətim, ümmətim” deyərək nida edən Rəsulun həsrətlə yaşadığı ruhani çırıntılarına qulaq verməsək halımız necə olacaqdır.

“Həyatım sizin üçün rəhmət və bərəkətdir. Yanımda danışırsınız sizə cavab verirəm. Oldukdən sonra da vəfatım sizin üçün rəhmət və bərəkətdir. Oldukdən sonra əməlləriniz mənə ərz ediləcək. Əgər yaxşılıq etmisinizsə, Allaha həmd edərəm. Əgər pislik etmisinizsə, Allahdan sizin üçün əfv diləyərəm.” – deyən Peyğəmbərin həyatı boyu dəvət etdiyi axirət aləminin qapılarını aralamaq, oraya can atmaq və oranın əbədi olaraq bəxtəvər sakini olmaq bu qədərmi çətindir?

Unutmayaq ki, Rəbbimiz iman edənlərə səslənərək bu bənzərsiz yaxınlığı, ülviliyi və həsrəti cavabsız qoymamağı bizə əmr edir:

“Ey iman eədnələr! Allaha itaət edin. Peyğəmbərə də itaət edin və əməllərinizi boşça çıxartmayın.”

Aləmlərə Rəhmət

Həzrət Məhəmməd

صلَّى اللّٰهُ عَلٰيْهِ وَسَلَّمَ

Allah Təala ən sevimli bəndəsi və Rəsulu olan Peyğəmbərimiz ﷺ haqqında: “Səni də aləmlərə ancaq bir rəhmət olaraq göndərdik.” (əl-Ənbiya, 107) buyurur. Həqiqətən Onun bütün aləmləri əhatə edən «rəhmət» xüsusiyyətini kamil mənada idrak və ifadə edə bilmək bəşər övladının gücünün çatmayacağı bir şeydir.

Cünki Rəsulullah ﷺ ilahi rəhmətin müstənsa bir bolluq və bərəkət mənbəyi olaraq insanlığa hədiyyə edildi. O, insanların qurtuluşu üçün sanki çırpinış halında idi. Daşlanmağı gözə alaraq Taifə getdi. Cünki bütün insanlığı özünə zimmətli, özünü də bütün insanlıqdan məsul gördü. Ümmətinin dərdləriylə dərdləndi. Məzlumlara təselli olan müşfiq bir sığınacaq, döyüşən və yorğun könülləri sevindirən bir rəhmət əsintisi oldu... Bütün bunlar Allah Rəsulu ﷺ in rəhmət üfüqünü göstərən fəzilət tablolarından yalnız bir neçəsidir...

*Peyğəmbərimiz ﷺ in ümmətinə
duyduğu məhəbbət, şəfqət və
mərhəmət, bir ananın övladına
olan mərhəmətindən daha çox idi.
O, dünyani şərəfləndirməsindən
əvvəl də rəhmət idi, yaşıdığı zaman
da rəhmət idi, qəbir aləmində də
rəhmətdir, qiyamət günlündə də
rəhmət olacaq.*

Yenə Onun ümmətinə olan mərhəmətini Rəbbimiz belə bəyan edir:

“And olsun sizə özünüzdən elə bir Peyğəmbər gəlməşdir ki, sizin çətinliyə düşməyiniz ona çox ağır gəlir. O, sizə çox düşkün, möminlərə qarşı rauf (çox şəfqətli), rəhim (çox mərhəmətli)dir.” (ət-Tövbə, 128)

Peyğəmbərimiz ﷺ in ümmətinə duyduğu məhəbbət, şəfqət və mərhəmət, bir ananın övladına olan mərhəmətindən daha çox idi. O, dünyani şərəfləndirməsindən əvvəl də rəhmət idi, yaşıdığı zaman da rəhmət idi, qəbir aləmində də rəhmətdir, qiyamət günlündə də rəhmət olacaq.

Necə ki, o Rəhmət Peyğəmbəri ﷺ belə buyurur:

“Həyatım sizin üçün xeyirlidir: Siz mənimlə danışırsınız; mən də sizinlə danışram! Vəfatım da sizin üçün xeyirlidir: Əməlləriniz mənə ərz olunar, xeyirli əməllərinizi gördükdə ondan ötrü Allaha həmd edərəm; pis əməllərinizi gördükdə isə sizin üçün Allahdan bağışlanma diləyərəm.” (Heysəmi, IX, 24)

“Diqqət edin! Mən həyatımda sizin üçün bir əmniyyət vəsiləsiyəm. Vəfat etdiyimdə isə qəbrimdə: «Ya Rabbi! Ümmətim, ümmətim!..» deyə sura ilk dəfə üfürülənə qədər səslənəcəyəm...» (Əli əl-Müttəqi, Kənzul-Ummal, c. 14, s. 414)

Yəni ümmətini çox sevən Peyğəmbərimiz ﷺ qəbir aləmində belə qiyamətə qədər dua və niyazlarıyla ümmətinə yardımçı olduğunu bildirir. Demək ki, O ﷺ bu gün zahirən olmasa da ruhaniyyətiylə daim aramızda var.

Rəbbimiz Onun hörmətinə ümməti-Mə-həmmədə nə qədər lütfər ehsan etmişdir.

Yaxın keçmişdə yaşılmış olan bir hadisə Peyğəmbərimiz in “rəhmət” vəsfinin hər an cari olduğuna və Ona təvəssül ilə edilən duanın Haqq qatındakı maqbulluğuna dair necə də ibrətli bir misaldır:

1988-ci ildə Mədineyi-Münəvvərədəki Cümə Camesinin inşası əsnasında yaşıdığı ibrətli bir xatirəni **Memar Mahmud Sami Kırazoğlu** qardaşımız belə nəql edir:

Ləvazimatlar anbarımıza baxan məsul işçilərimizdən Yəmənli Əhməd Əfəndinin uzun bir müddət cümə axşamı günləri işə gəlmədiyini müşahidə edərək həftənin ilk günü yanına çağırıldım. Ona:

“- Bura Cümə Məscidinin inşaatıdır. Bizim məqsədimiz ilahi rizaya uyğun əməllərlə hər kəsin halal qazanmasıdır. Bu xeyirli işi səmimiyyət, ciddiyət və ibadət həyəcanıyla görməliyik.

“Əziz Əhməd Əfəndi, səni kədərli görürəm. Bir çətinliyin var yoxsa? Sənin hər problemin üçün xidmətə hazırlam, dərdini de” dedim.

Yaşlı gözlər, boğazda düyünlənən batıq səslə cümlələr və çarəsizlikdən dərdli bir könülə, asta-asta izah etməyə başladı:

“- Mənim 14 yaşında, anadangəlmə iflic bir qızım var. Adı Ümmügülsümdür. Çox kiçikdən xəstəliyinin fərqinə vardıq. Sonra getmədiyimiz din xadimi, həkim, sınıqçı, xəstəxana, terapevt, mütəxəssis və istifadə etmədiyimiz dərman, bitki qalmadı. Başqa ölkələr də daxil, bir çox yeri gəzərək, qeyri-mümkünlük içində, hər cür çarəyə əl atdıq, ancaq heç bir faydası olmadı.

Qızım böyüdükcə haldan-hala girdi. Həm ö z ü , həm d e

biz bu halı qəbul edə bilmirdik, heç cür alışa bilmirdik.

Riyadda xaricilərin qurduğu, ancaq müəyyən şəxslərin girə bildiyi, tam təşəkküllü bir ixtisas xəstəxanası var. Allah-Təala nəsib etdi, bir xeyriyyəçi vasitəsiylə oraya yol tapdıq, şükürələr olsun. Altı aydır orada hər cür müalicə edildi, ancaq yenə də bir irəliliyə olmadı. İndi anası yanında qalır. Mən də hər çəşənbə, axşam təyyarəsi ilə gedib, cümlə günləri gecə vaxtı qayıdır şənbə günü işə çıxıram. Gəlib vəziyyəti sizə bildirərək üzr istəyəcək, həm halallıq alacaq, həm də icazə istəyəcəkdir. Lakin ilk zamanlar çəkindim, sonra da gələ bilmədim, bağışlayın.”

Bir an Əhməd Əfəndinin halını düşündüm. Üç gediş-geliş təyyarə biletli 2 aylıq maaşına bərabər idi. Daha əvvəl etmiş olduğu xərcləri də düşünsək çox böyük bir borc altına girdiyi mütləq idi. Bir neçə il əvvəl bir mövlud məclisində görüşmüsədük ilk dəfə. Qəsidi oxunarkən ağlayırdı. “Harada ağlayacağıını bilən, ağlamağın bu cür yaraşlığı, nə gözəl, könül əhli bir insandır.” deyə düşünmüştüm. Bunları düşünərkən bir tərəfdən də ona necə kömək edə biləcəyimi soruşdum, borcunu da Allahın izni ilə həll edə biləcəyimizi söylədim. Dua edib sevinərkən, yaşlı gözləri uzaqlara, sanki Riyada baxırdı.

“- İndi sizə başqa bir məsələni ərz edim.” dedi və belə davam etdi:

“- Bir gün əvvəl, altı aydır qızımı bir çox testlərlə, şoklarla, hər cür müalicəyə çalışan şöbənin baş həkimi, qeyri-muslim, əcnəbi bir professor, məni otağına apararaq qarşısına aldı, kədərli və qəmli bir ifadəylə dedi ki:

“- Neçə aydır ki, sizizi izləyirəm. Bir valideyn olaraq, maddi-mənəvi edilə biləcək hər şeyi et-

diniz, gücünüzdən artıq bir fədakarlıq göstərdiniz. Biz də əlimizdən gələn, tibbin sahib olduğu bütün texniki imkanları sınadıq. Sonradan yaranmış bir xəstəlik olmadığı üçün, başdan bəri qeyri-mümkün görünməsinə baxmayaraq sizin gözlərinizdəki ümid işltısına, könlünüzdəki dərin şəfqətə laqeyd qala bilməyərək səmimiyyətlə çalışdıq. Təəssüf ki, bacara bilmədik. Tibb bu nöqtədən sonra artıq çarəsizdir, tibbin verə biləcəyi bir şey qalmadı. Şəfa tapması üçün Amerikada, hətta ayda belə bir ehtimal zərrəsi olsa, sizə "Orə aparın" deyəcəyəm, amma o da yoxdur. Ancaq bütün bu imkansızlıqlara baxmayaraq bir şey var! O da:

Sənin Peygəmbərinin Allahın sevimli bəndəsi olduğunu və Onun çox mərhəmətli bir Peygəmbər olduğunu söyləyirlər. Nə üçün Onun yanına gedib can-dildən yalvarmırısan? O istəsə, Allah Onu geri çevirməz, diləyini qəbul edər. Unutma bu, sənin son və yeganə çərəndir."

Əcnəbi həkim sözünə belə davam etdi:

"- Sizi qardaşım kimi sevdim, insani duyguların, mənəviyyatın, inancın, şəfqətin, əzmin nə olduğunu sizdə gördüm. Qızınızı qızım kimi sevdim. Hər gün ziyarətimdə, mənə tam təslim olmuş bir vəziyyətdə, məni içimdən ağladan, hər şeyə baxmayaraq ümidiş işildayan gözlərini, o məlek kimi günahsız simasını unutmayacağam. Şəklini çəkdim, icazəniz varsa cüzdanımda gəzdirəcəyəm. Bu hadisə mənim peşə həyatımda və yaşam tərzimdə bir dönüş nöqtəsidir.

Tez-tez sənin əlində gördüğüm ipə düzülmüş muncuq dənələri ilə -hansi ki, adının "Sübha" yəni təsbeh olduğunu öyrəndim- nə etdiyini soruşduğum zaman:

"- Allahımın adını minlərlə dəfə tekrar edirəm. Peygəmbərimə salam edirəm." de-

Rəsulullah ﷺ ilahi rəhmətin müstəsna bir bolluq və bərəkat mənbəyi olaraq insanlığa hədiyyə edildi. O, insanlığın qurtuluşu üçün sanki çırpınış halında idi. Daşlanmayı gözə alaraq Taifə getdi. Çünkü bütün insanlığı özünə zimmətli, özünü də bütün insanlıqdan məsul gördü.

mişdiniz. İnsan nəyi sevsə onu çox söyləyər! Bu səmimi sevginin boşça çıxmayağınə bütün qəlbimlə inanıram. Bir gün ölkəmə qayıtsam da aradabir sizə zəng edib səsinizi eşitmək istəyəcəyəm. Yolunuz açıq olsun, gözəl xəbərlərinizi gözləyəcəyəm." deyərək məni yola saldı.

O an özümü tamam fərqli bir haləti-ruhiyədə hiss etdim. Kədərliyəm, xoşbəxtəm, çəşmişəm, ümidiyəm, bir-birinə zidd duyuları eyni anda yaşayıram."

Əhməd Əfəndi sözlərinə belə davam etdi:

"- Mahmud qardaş, qızımı bazar ertəsi səhər xəstəxanadan evə buraxacaqlar. İcazə versəniz, bazar günü erkəndən gedib, işləri tamamlayıb, sənəd, rapor və s. nə varsa yiğidirib Mədineyi-Münəvvərəyə gələcəyik inşallah." -dedi. Mən də:

"- Elə isə dərhal hərəkətə keçək, sənin gedış, üçünüzün də dönüş biletlərini alaq. Səni hava limanına aparacaq və qarşılıyacaq avtomobil də hazırlıdır, başqa bir ehtiyac olsa, onu da həll edərik Allahın izni ilə.

Lakin professorun sözləri çox mənalıdır. Qayıdan kimi dediklərini ən mükəmməl formada dəyərləndirir. Onunla da tanış olmaq istəyərdim." -dedim.

Ertəsi səhər onu yola saldıq. Bazar ertəsi günü sürücü onları qarşılıamağa getdi, sonra məlumat vermək üçün yanına gəldi. Sürücüyə:

"- Nə etdin, evlərinə apardınmı, günortaya da yemək təşkil edək." -dedim. Sürücü isə:

"- Əhməd Əfəndi və ailəsi birbaşa Hərami-Şerifə getmək istədilər. Qızı təkərli arabaşına mindirdik, üçü də ağlayırdı. Mənim də qəlbim parçalandı. Qız, cilizliqdan sanki on yaşındadır. Bu zamana qədər belindən aşağısı heç tutmayıb, söykənmədən otura da bilmir. Ancaq üzüstə, dirsəklərini yerə basaraq sürüne bilirmiş. Çox kədərli haldır!" -dedi.

"- Bilirəm, atası mənə şəkillərini göstərib. Mövla görəlim neylər, neylərsə gözəl eylər." -dedim.

Aradan təqribən yarım saat keçdi, bir səs-küy qopdu, çölə çıxdım. Əhməd Əfəndi qarşısında fəryadla ağlayaraq boyuma sarıldı, buraxmırıdı. Nə dediyini anlamırdım.

"- Nə oldu? Xeyirdir inşallah, bir otur görək, nə isə bir şey iç. Bu nə haldır?" deyə soruşdum. Özünü yerə atdı. Səcdə edirdi...

Sübhanallah!.. Nə isə yaxşı bir şey olduğunu hiss edirdim, amma nə olduğunu anlaya bilmirdim.

“- Dayan bir dəqiqə! Avtomobildən düşdükdən sonra nə baş verdiyini danış. Oraya qədərini təqribən bilişəm.” -dedim.

Yaşlı gözlərlə izah etməyə başladı:

“- Qızı əlil arabasına mindirib anasıyla birlikdə Babi-Nisanın (Xanımlar Qapısı) yanında qoyub birbaşa Babi-Cibrildən Rəsulullahın hüzuruna getdim. Şəbəkeyi-Səadətdən yapışdım, gözüm heç kimi görmədi. Məni də heç kim görmədi. Əllərimi qaldırdım: “Ya Rəbb! Mən qızımın şəfəsi üçün 13 ildir dua etdim. Sırf onun üçün həcc və ümrələr etdim. Göz yaşlarımla Şəbəkeyi-Rəsulullahdan yapışaraq yalvarıb-yaxardım. Gecələrim, gündüzlərim dualarla, ibadətlərlə keçdi. Gütüm çatandan artıq sədəqələr verdim. Niyətindən şübhə etməsəm də, qeyri-müslim bir qulunun; “Niyə Peyğəmbərinin hüzuruna gedib ürəkdən dua etmirsən?” xəbərdarlığı mənə çox ağır gəldi.” -deyərək Rəbbimə uzun-uzadı dua etdim.

Sonra Rəsulullah ﷺ e yönəldim:

“Ya Rəsulallah, Sən Rahmetən lil-Aləminsən, Sənin hüzuruna gəldim, amma maddi-mənəvi cəhətdən tükənmışəm artıq. Artıq macalım və taqətim qalmadı. Bundan sonra qızımı Sənə təslim edirəm. Mən artıq çarəsizliklər içərisində nə edəcəyimi bilmirəm...” deyə naz və niyaz içində hicqraraq, özümü ayaqyalın çölətəndim.

Bu mənəvi sərəxoşluq halında ikən balam Ümmügülsümün “ATAA, ATAA!” deyə qışqıran səsi qulağımda cingildədi. Bir də arxama baxdım ki, düz-əməlli sürünə bilməyən qızım xanımların olduğu tərəfdən qaçaraq gəlir. Anası da arxadan ona çatmağa çalışır. Qızımla qucaqlaşış ağaşdıq. “Ya Rəbbi, bu nə təcəlli-dir!?” dedim. Dərhal təkrar Hərami-Şərifə girib Rəsulullaha təşəkkür duyğuları içərisində salətu-salam gətirdim, Mövlama şükür etdim. Sonra da sənə müjdə verməyə gəldik. Məmmud qardaş, budur maşındadırlar, gəl öz gözlərinlə gör!..”

Peyğəmbərimiz ﷺ in rəhmət və şəfaətinə məzhər olan qardaşımızın qızı əlimi öpməyə gəlmışdı. Çəşqin və xoşbəxt bir vəziyyətdə gözyaşlarımızla ağızmanı: “Sübhanallahı və bihamdihi, Sübhanallahil-Azim” hədisi-şərifini çıxdı.

“- Bu gün bayram oldu!” dedim. “İş yoxdur! Şükür qurbanları kəsib, kasıbları da yiğib axşama ziyanət verək, Quran xətm edək. Hərami-Şərifdə axşam namazını qılınan sonra görüşək.” -dedim.

Allah-Təala öz uğrunda öldürülən şəhidlərə belə “ölülər” deyilməməsini əmr etməkdədir. Peyğəmbərimiz ﷺ in mövqeyi isə şəhidlərlə müqayisə edilməyəcək dərəcədə ülvidir. Bu səbəbdən Onu “ölmüş” bilmək doğru deyil. Peyğəmbərimiz ﷺ başər olaraq vəfat etmişdir, amma risaləti və rəhbərliyiylə aramızda yaşamaqdadir.

Onları evə göndərib arxalarından da gedərək, kasib, amma könlü zəngin olan bu gözel insanların evində lazımlı ehtiyacları müəyyənləşdirib axşam üçün hazırlıqlara başladıq. Qohum-əqrəba, dost-tanış toplaşmışdı. Əvvəller şəfa diləmək üçün qalxan əllər, indi şükür üçün qalxırırdı. Hər tərəfi sevinc bürüdü. İmanın, təslimiyyətin, ümidi kəsməməyin, saf bir könüllə və üsuluna uyğun, hətta naz ilə edilən təvəssül və duanın nəticəsi idi bu. Tibbən qeyri-mümkün sayılan bu hadisədə qulun Peyğəmbərimiz ﷺ vəsilesiylə Allaha niyazı nəticəsində, ilahi lütfə məzhər olmasının çox açıq və dəqiq bir tablosu idi bu.

Yəmənli Əhməd Əfəndi ilə səhər görüşdümüz zaman ona:

“- İndi bizi gözləyən, bir böyük xidmət də var. Haydi, bu işə səbəb olan həkimə təşəkkür etməyə borcluyuq. Bu iş telefonla da olmaz. Sizin psixi bir hal keçirdiyiniz düşünə bilər. Bir neçə gün istirahət etdikdən sonra Ümmügülsümü də götürərək yenə üçünüz birbaşa Riyada gedəcəksiniz. Bilet və otel xərclərini biz qarşılıyacaqıq. Həkimin o gözəl fikrinin bu qədər tez nəticə verdiyini öz gözləriylə görməsi lazımdır. Hətta sırf o deyil, altı aydır qızına xidmət edən digər həkimlər, tibb bacıları, xidmətçilər, bir sözlə bütün heyət həmisi görməlidir. Tibb ədəbiyyatına keçəcək bu hadisə, nə qədər hidayətlərə vəsilə ola bilər...” -dedim.

Bir həftə sonra onları yola saldıq. Həkimin yanından mənə zəng etmələrini xahiş etmişdim. Sevinc göz yaşları içində həkimlə aramızda bu telefon səhbəti oldu:

Həkim dedi ki:

“- Peşəmizin məqsədi məhz belə xidmət olmalıdır!”

Mən də cavabında:

“- Hər insanın məqsədi əslində “Yaradan-dan ötrü yaradılanlara xidmət” olmalıdır.” dedim. Həkim:

“- Sizinlə necə görüşə bilərəm?” deyə soruşduqda:

“- Uyğun zamanınız olanda gələrəm.” -dedim.

“- Elə isə dərhal gözləyirəm.” -dedi.

Mən də ertəsi gün getdim. Tanış olduq, qucaqlaşdıq. Ona Mədinə gülü və haqqında hədisi-şərif olan Acvə xurması aparmışdım. Xüsusiyyətlərini izah etdim, sevindi. Ümmügülsümlə də bağlı çox şeylər söylədi:

“- Telefonla müjdəni aldıqdan sonra təşəkkür üçün gəlmələrini gözləyirdim, çox duyğulandım.” -dedi.

“- Təqdir etmək, qiymət bilmək, qədirşünaslıqdır. Bundan məhrum olan həmd etməyi də, şükür etməyi də bilməz.” dedim və sonra:

“- Buradan hərəkətlə mən də bir şey düşünürəm. Sənin, “O, Allahın Sevimli bəndəsidir, Allah Onun arzusunu geri əvirməz.” dediyin Şəxs də sənin arzunu geri əvirmədi. Görəsən O da səndən bir təşəkkür gözləyirmi, nə deyirsən?” -dedim.

“- Məni oraya qəbul etmələri üçün nə etməm lazımdır-sa, hazırlam. Borcumu ödəməliyəm.” -dedi. Mən də dərhal:

“- Bircə cümlə: Kəlməyi-Tövhid” -dedim.

“- Öyrət!” dedi və ayağa qalxdı. Kəlməyi-tövhidi təkrarlayınca sevinclə boynuma sarıldı. Birləkdə ağlamağa başladıq.

“- Mən bu kəlməyi-tövhidi çox sevdim, bir dəfə ilə kifayətlənməyib, davamlı söyləmək istəyirəm. Əhməd Əfəndinin əlindəki təsbehlə Allahın gözəl adlarını təkrar-təkrar zikr etməsini indi daha yaxşı anlayıram. Mən əslində indi doğuldum, ilk nəfəs və ilk ana südü ilə yeni bir həyata başladım. Çox acam, susuzam, məni bəsləməyə davam et, nə olar buraxma!” dedi.

“- Sən istəsən də buraxmaram. Bu, ilahi bir lütfdür. İçəri girərkən üzündəki iman nuru-nu görmüşdüm. Peyğəmbərimizin ən sevdiyi, Əbu Bəkr dir. Sənin adın da Əbu Bəkr olsunmu?” dediyim zaman göz yaşları daha da artdı. Mən davamlı:

“- Bax, indi “nurun alə nur – nur üstünə nur” oldu.” -dedim. Dərhal bir məscidə gedib, imamdan işi rəsmiləşdirib pasportuna «Dini: İslam» olaraq yazdırmaq işlərinə başladıq. İşlər tamamlandıqdan sonra Mədineyi-Münəvvərəyə gəlməsini gözlədiyimi söyləyərək vidalaşdıq.

Bir neçə gün sonra Mədineyi-Münəvvərəyə gəldi. Hava limanına qarşılıamağa getdim, yanında iki həkim assistenti də vardı. Tanış etdi, görüşdük. Yeni müsəlman olmasına baxmayaraq onların da hidayətlərinə vəsilə olmuşdu. Büyük bir sevinc içində:

“- Allahın köməyilə bu hidayət zənciri beləcə davam edər inşallah!” dedim.

Otelə uğrayıb dəstəmaz aldıqdan sonra ziyarətlərə başladıq. Peyğəmbərimiz in hü-zurundan ayrıla bilmədilər.

“- Həyatımızda səcdə qədər zövq aldığımız bir şey yaşamadıq.” dedilər. Özlərinə namazla əlaqədar qısa məlumatlar verdim.

Həzrət Həmzəni, Uhudu, Quba, Qibləteyn və Yeddi Məscidləri, Cənnətul-Baqini ziyanət etdik.

Əhməd Əfəndi və qızı ilə axşam yeməyini birlikdə yedik. Keçmiş günləri yad etdik. Cümə namazını Kəbəyi-Müsərrəfədə qılmaq üçün ümrə niyyətiylə sübh namazından sonra yola düşdük. Yolda müəyyən məsələləri izah edirdik. Kəbəni görünçə ilk duanın məqul olduğunu dedim. Peyğəmbərimizin ən çox namaz qıldığı yeri, ka-inata təşrif etdiyi evi, Cəbəli-Nuru, həcc ediləcək yerləri və s. ziyanət etdik. Gecə Mədineyi-Münəvvərəyə qayıtdıq. Səhər də onları Riyada yola saldıq.

“- Çox ehtiyacımız var, tez-tez görüşək. Biz də gələrik, sən də gəl.” dedilər. Sual-cavab və söhbət ehtiyacı həddən artıq idi. İslamiyyətlə müsərrəf olduqdan sonrakı ilk həclərini birləkədə etdik. Qələbəlik idilər, sayları get-gedə artırdı. Hətta ölkələrində də yaxınlarının hidayətlərinə vəsilə olurdular çox şükür. Bildikləri dillərdə dini kitablar təmin edirdilər. Peyğəmbərimizin ümmətini artırırdıq, şükürələr olsun. Rəbbimə sonsuz şükrlər olsun!

Bu gözəlliklərin səbəbkəri olan -Allah-Təala ondan razi olsun- Ümmügülsüm qızı-

mızın zamanla boyu və çəkisi nizama düşdü, 1995-ci ildə evləndi. Evinin əşyaları və digər xərclərlə əlaqədar, nəsibi olanlar xidmət etdilər. Hal-hazırda iki oğlu, iki qızı var, xoşbəxtirlər.

Yəmənli Əhməd Əfəndinin yaşadıqları öz ağızından üç adam tərəfindən dinlənərək tərcümə edilib, bizim də şahid olduqlarımızla birlikdə eynilə tərəfimdən qələmə alınmışdır.

Mahmud Sami Kirazoğlu

15/1/2011

Şübhəsiz ki, bu hadisə də dualarda Peyğəmbərimiz ﷺ ilə təvəssül etməyin, yəni Onun hörmətinə Allahdan kömək istəməyin qiyamətə qədər mümkün olduğuna da-ir inkaredilməz, yaşıanmış bir misaldır. Allah Rəsulu ﷺ zahirən vəfat etmiş olsa da ruhaniyyəti davam etməkdədir.

Necə ki, Quran-Kərim tarixi bir kitab deyil və hökmü qiyamətə qədər baqidirsə, Allah Rəsulu ﷺ də şahid, müjdələyici və irşad ediciliyiylə sağdır və aramızdadır. Allah-Təala öz uğrunda öldürülən şəhidlərə belə “ölülər” deyilmə məsini əmr etməkdədir. Peyğəmbərimiz ﷺ in mövqeyi isə şəhidlərlə müqayisə edilməyəcək dərəcədə ülvidir. Bu səbəbdən Onu “ölmüş” bilmək doğru deyil. Peyğəmbərimiz ﷺ bəşər olaraq vəfat etmişdir, amma risaləti və rəhbərliyiylə aramızda yaşamaqdadır. Onun əsl vəzifə, səlahiyyət və qənaəti də məhz bu istiqamətiylədir.

Rəsulullah ﷺ buyurur:

“Bir kimsə mənə salətu-salam gətirdiyi zaman, onun salamına cavab verməm üçün Allah-Təala ruhumu qaytarar.” (Əbu Davud, Mənasik, 96)

“Kim qəbrimin yanında mənə salət etsə mən onu eşidərəm. Kim də uzaqdan salət etsə o mənə çatdırılar.” (Beyhəqi, Şuab, II, 215)

Səhabədən Əbud-Dərda ﷺ da belə rəvayət edir:

Bir gün Rəsulullah ﷺ:

“- Cümə günü mənə çox salavat gətirin! Çünkü o gün mələklərin hazır və şahid olduğu bir gündür. O gün bir adam mənə salət etdikdə onun bu hali mütləq mənə ərz edilər. Salavat gətirməyi qurtarana qədər bu vaziyət belə davam edər.” buyurdu. Mən:

“- Vəfatınızdan sonra da?” deyə soruşdum. Peyğəmbərimiz ﷺ:

“- Bəli, vəfatından sonra da! Allah-Təala peyğəmbərlərin bədənlərini yeməyi yer üzünə haram etmişdir. Allahın Nəbisi həyatdadır və daim ruziləndirilir.” buyurdu. (İbn Macə, Cənaiz, 65. Bax. Əbu Davud, Salət 201/1047, Vitr 26)

Xülasə, Allah-Təalanın “insan”da təcəlli edən bir sənət möcüzəsi olan Peyğəmbərimiz ﷺ ilahi kitabımız Qurani-Kərim kimi qiyamətə qədər davam edəcək bir möcüzədir. O, nəsibi olan könüllərə ruhaniyyətini bu gün belə hiss etdirdiyi kimi, qiyamətdə də yanıq qəlbləri Abi-Kövsəriylə sərindədəcək, o çətin və dəhşətli gündə Livaul-Həmd bayrağı altında ümmətinə sevinc bəxş edəcək, Şəfaəti-Uzmasıyla ümmətinin günahkarlarının əfvinə vəsilə olacaq.

Allah-Təala ayəyi-kərimədə Həzrət Peyğəmbərin bizim üçün nə böyük bir rəhmət və nemət olduğunu belə xəbər verməkdədir:

“Allah möminlərə lütf etdi. Çünkü onların öz içərisindən özlərinə (Allahın) ayələrini oxuyan, onları (pis əməllərdən) təmizləyən, onlara Kitabı (Quranı) və hikməti öyrədən bir peyğəmbər göndərdi...” (Ali- İmran, 164)

Rəbbimiz Sevimli Rəsulunu yaxından tanıyıb Onun qiymətini bilməyi və Ona ümmət olma şərəfinin şükrünü la-yiqiyə ifa edə bilməyi cümləmizə nəsib və müyəssər etsin!

Bizi Zati-ilahisinə saleh bir bəndə, Həbib-i-Əkrəminə layiq bir ümmət etsin!

Peyğəmbərimizin hörmətinə bizlərə ilahi rəhmət, əfv, nüsərət və yardımını lutf eyləsin!

Sirati-müstəqimə ən böyük rəhbərimiz olan Rəsuli-Əkrəm ﷺ in mənəvi iqlimindən ürəklərimizə ülvi nəsiblər, geniş ruhaniyyətindən ruhlarımıza rəhmət əsintiləri ehsan etsin!

Dünyada Quran və Sünə üzrə yaşayıb uqbada şəfaəti Rasulullahə nail ola bilməyi hər birmizə qismət etsin!

Amin...

SİZİ İMANIMA ŞAHİD TUTURAM

Eziz İrfan oxucuları, jurnalımızın keçən aykı sayında sizinlə nəşr etdirdiyimiz kitabların hidayətinə vəsilə olduğu insanlardan gələn məktubları paylaşmışdıq. Bu ay da əlimizdəki məktublardan nüanslar yaxalayaraq sizinlə paylaşmağa davam edirik.

Gələn məktubların birində livenlı gənc Jozef möhtərəm yazar Osman Nuri Topbaşın qələmə aldığı "Misilsiz Nümunəvi Şəxsiyyət Hz. Məhəmməd" kitabının ərebcəsini internetdən oxuyub, sanki hər birimizi müsəlman olmasına şahid göstərmək üçün belə səslənir:

Deməli, mərhum Mehmed Akifin Qur'an haqqında dediyi sözü əldə rəhbər tutaraq Hz. Peyğəmbəri də əsrin idrakına gözəl bir şəkildə təqdim etmək lazımdır. Onu (s.ə.s) haqqıyla tanıyıb, təmsil edib tanıda bilsek, beyni bulanıq, könlü sərgərdan, hali pərişan olan əsrimizin insanını nicat və rifaha qovuşdurmaq çox asan olar. Çünkü bir növ hospitala çevrilən dünyamızın zavallı insanları Peyğəmbərimizin yüksək şəxsiyyətinə və xarakterindəki xariqüladəliyə möhtacdır.

"Ona möhtacıq, çünkü o, Uca Yaradanın insandakı möcüzəsidir."

Eyni zamanda, yazılmış məktublar ki-mi olan bu əsərlərdən birini oxuyub müsəlman olmuş misirli bir xristianın həyat

**D. Mirfəyazov (Məhbəs)
YAMALO NENETSKİ / RUSİYA FEDERASIYASI**

... Göndərdiyiniz bayram təbriki və hər zaman göndərdiyiniz əsərlər üçün çox təşəkkür edirəm. Sizin vasitənizlə maraqlı məlumatlara, özüm üçün mühüm və faydalı olan məlumatlara və ən mühümü isə hər müsəlmana fərz olan şəri hökmərə qovuşdum. Yaxında qiyabi tanışlığımızın bir ili tamam olacaq. Allaha həmd olsun, sizin sayənizdə bu bir illik qısa müddət ərzində həyatimdə ox şeylər dəyişdi. İlk olaraq qəlbimi sizə açmalıyam. On dörd ildir həbsdəyəm. Bu müddət ərzində bir çox yaxınlarımı itirdim. Atam vəfat etdi, anam ölübmü, qalibmi xəbərim yoxdur. Qohumlarımdan uzaqlaşdım, dostlarımı itirdim. Bunlar haqqında düşünməyə başladığında qəlbim dözülməz bir sancı ilə ağrayır. Sizinlə tanış olmadan əvvəl məni çox ağrıdan bu dərdlərimin altında əzilirdim. Əvvəl qəlbim iztirab, çarəsizlik, ümidsizlik, yalnızlıq və acizlik ilə dolu idi. O acılarım tam olaraq dinməyib. Lakin çarəsizliyin yerini tövbə, ümidsizliyin yerini iman aldı. Yalnızlıq isə öz yerini şükərə verdi. Əlhamdulillah, əlhamdulillah, əlhamdulillah. İndi mən ətrafıma fərqli bir şəkildə baxa bilirəm.

Allahın izni və sizin sayənizlə necə yaşamaq, necə davranışmaq və azadlığa çıxdıqdan sonra təkrar həbsə girməmək üçün nələr etməliyəmsə, hamısını öyrəndim və bundan sonra da öyrənəcəyəm...

“Qardaşlarım, mən misirli qibli bir xristianam. Yunanistanın Afina şəhərində yaşayıram. Afina Üniverstiteti Memarlıq fakültəsində təhsil alıram. Mütaliə etməyi çox sevirdim. Internetdəki formları da həmçinin. Bir neçə gün əvvəl bu formlardan birinə girdim. İslam Peyğəmbəri Məhəmmədin şəxsiyyətindən bəhs edən bir kitaba rast gəldim. Kitabın adı: “Misilsiz Örnək Şəxsiyyət” idi. Müəllifi Osman Nuri Topbaş olan bu kitabda İslam peyğəmbərinin hayatı ilə bağlı təvazö, comərdlik, zöhd və bütün məxluqata qarşı şəfqət kimi bütün gözəl xüsusiyatlar yer almışdır. Rəbbinin ruhaniyyəti və Nəbəsinin sevgisi ilə dolu olan bu kəlmələri oxuyarkən qəlbim bir təsir altında qaldı və duyğularım coşdu. Öz özümə dedim ki, həqiqi İncilin bəhs etdiyi Peyğəmbər budur. Bu böyük Peyğəmbər haqqında nə qədər cahil və yanılış içində olduğumu başa düşdüm. Ona görə də bütün səmimiyyətimlə Müsəlman olduğumu elan edirəm. Allahdan başqa ilah olmadığına və Məhəmmədin onun Rəsulu olduğuna şahidlik edirəm. İslam Peyğəmbəri Məhəmməd haqqında haqq sözü eşitmək və ona qulaq verməyi nə qədər xəyal edirdim.

Mən qibli bir xristian olaraq Məhəmməd (s.ə.s)-in risaləti ilə əlaqəli hər zaman kin və nifrat hissələri ilə dolu çox kitab oxumuşdum. Bu kitabı oxuduqda isə ağlım və qəlbim nurlandı. Ey Rəbbim, sən də bu kitabı yazanın qəlbini nurlandır.

Bu kitabı nəşr edən qardaşlarım və İslami savadı olanlar, İslama yeni girmiş və onun haqqında kifayət qədər məlumatı olmayan bir qız olaraq vəzifələrimin nələr olduğunu öyrənmək istəyirəm. Mən həyatımı xristianlığın kölgəsində yaşadım. İndi isə mənim bir müsəlman kimi vəzifələrimi öyrənməyə ehtiyacım var. Görəsən mənim ehtiyacım olan bu xüsuslari və vəzifələrimi açıqlayan bir kitab varmı?

Qardaşlarım, mən yunan əsilli və ərəb dilini bilməyən bir gənc ilə nişanlıyam. Ona müsəlman olduğumu dedim, o da etiraz etmədi. Bu vəziyyətdə mənim nişanlılığımın hökmü nədir? Xristian olaraq qaldığı müddətdə onunla nişanlılığını davam etdirə bilərəmmi? Bu xüsuslarda mənə məlumat verməyinizi xahiş edirəm. Həmçinin bir avropalının anlayacağı şəkildə İslAMDAN bəhs edən yunan və ya ingilis dilində bir kitab tövsiyə edə bilərsinizmi? Belə ki, nişanlım da bu həqiqətləri dərk edə bilsin. İnanıram ki, Allah-Təala ona da hidahət verəcək.

Sayəsində müsəlman olduğum bu kitaba görə sizə çox təşəkkür edirəm.

Hörmətlə, Mariya. Mühəndislik Fakültəsi, Afina / Yunanistan

hekayəsini də göndərdiyi elektron məktublardan oxuyuruq:

Təbii ki, gələn oxucu mesajlarından da başa düşüldüyü kimi kitablarımız təkcə hidayətə səbəb olmur. Bəzən onların tövbə və İslami qəbul edişinə, bəzən ağır xəstəliklərində ölüm qorxusuna qalib gəlmələrinə, günahları tərk etmələrinə, İslamin əmr və qadağalarını öyrənib yaşamalarına və Allaha yaxınlaşmalarına da vəsilə olur.

Rusiya Federasiyası 73-cü paralel Şimal Buzlu Okeani yaxınlığından gələn bu məktub dediklərimizi çox gözəl xülasə edir:

Mərhəba!

Mən livanlı bir gəncəm. Adım Jozefdir...

Buradan müsəlman olduğumu elan edirəm:

“Əshədu ən la ilahə illəllah və əshədu ənnə Muhammədən rəsulullah.”

Qardaşlarım, mən uzun illərdir daxili aləmimdə xristianlığın, yoxsa İslamin haqq olduğu mövzusunda böyük bir təzad yaşadım. Bu mövzuda qəti bir qərara gələ bilməmişdim. Türk müəllif Osman Nuri Topbaşın yazdığı və internetdə nəşr olunan “Misilsiz Nümunəvi Şəxsiyyət Hz. Məhəmməd” kitabını görüüb oxuduqda Rəsulullahın şəxsiyyətinin həqiqətinə vaqif oldum. Artıq axtardığımı tapmışdım nəfsimdəki mücadilə artıq sona çatdı. Mənim müsəlman olmaq üçün heç bir əngəlim qalmadı.”

DİN VƏ DİNDARLIQ

“Üzünü hənif olaraq dinə (Allahın insanları yaratdığı fitrət dininə) çevir. Allahın yaradılışında dəyişmə yoxdur. Ən doğru din budur. Fəqət insanların çoxu bunu bilmirlər”.

Din ağıl sahibi şüurlu insanları, öz iradə və arzusuya yaxşı və gözel olan şeylərə meyl etdirən ilahi qanun; uca dərəcəyə çatmaq üçün yönələcək ən doğru yoldur. Başqa bir deyişlə din, insanın Allah ilə, digər insanlarla və dünyadaki bütün varlıqlarla olan ünsiyətini tənzimləyən bir qanundur.

Peyğəmbərlər vasitəsi ilə təbliğ edilən bu ilahi qanun bütün bəşəriyyətə yaradılışı və yaradılma səbəbini, ölümdən sonrakı həyatı, Yaradana və yaradılmışlara qarşı vəzifələri, hansı işlərin xeyirli və ali, hansı işlərin də zərərli və faydasız olduğunu öyrədir. İnsanlığa hidayət və səadət yollarını göstərir.

Buna görə də din insana həyatı şüurlu bir şəkildə yaşamağı öyrədərək insanın şərəfini ucaldır. Fərdiyyətçiliyi və eko duyğusunu yox edir. Şəxsi pis düşüncələrdən və ümidsizlikdən qoruyur, gözel düşünməyə məntiqli qərarlar verməyə sövq edir. Ancaq vəancaq Allahın qarşısında boyun əyməyi və təkcə Ona qulluq etməyi öyrədir.

Dindarlıq isə; dini qaydalara bağlılığı ifadə edir. Şəxsiyyətdəki inancın güclü olması mənasına gelir. Başqa bir ifadəylə dindarlıq Uca və əbədi bir varlığa qarşı hiss edilən səmimi sevgi və hörmət, Ona qarşı şəksiz bağlılıq düşüncəsidir.

Din məfhumu və dindarlıq insanın təbiətində mövcuddur. İnsan din məfhumıyla dünyaya gəlmışdır. Hədisi-şerifdə buyurulduğu kimi “*İnsan İslam fitrəti üzrə dünyaya gələr. Daha sonra ailəsi onu ya xristian, ya yəhudü, ya da məcusi olaraq*

böyüdər". Bu hədisdə də bildirildiyi kimi insanların yaradılış təməlində din vardır.

Din məfhumu insanla birlikdə var olmuş, insanlıq davam etdiyi müddətdə də varlığını davam etdirəcəkdir. Bütün zamanlarda dünyanın hər bir tərəfində azda olsa dinsiz insana rast gəlirik. Ancaq bu günə qədər bütünlükdə bir cəmiyyətin və toplumun dinsiz olduğuna şahid olunmayışdır. İnsanların yaşadıqları hər bir yerdə mütləq bir dinə rastlanmışdır. Pluton bu mövzuda: “*Ədəbiyyatsız, qanunsuz, sərvətsiz... şəhərlər tapa bilərsiniz. Ancaq məbədsiz, duasız, qurbansız bir şəhər tapmanız heç bir zanan mümkün deyil*”.

Uca Yaradan belə buyurur: “*Üzünü hənif olaraq dina (Allahın insanları yaratdığı fitrət dininə) çevir. Allahın yaradılışında dəyişmə yoxdur. On doğru din budur. Fəqət insanların çoxu bunu bilmirlər*”.

Hər insan özünü yaradan, yaşıdan, böyüdən, bir çox neymətləri bəxş edən uca varlığı dərk edəcək bir şəkildə yaradılmışdır. İnsanın bu xüsusiyyətindən Qurani-Kərimdə belə bəhs edilmişdir. “*Qiyamat günündə, biz bunlardan xəbərsizdik deməyəsiniz deyə, Rəbbin Adəm oğlunun sülbündən zürriyyətini alıb, onları özlərinə şahid etdi və ‘Mən sizin rəbbiniz deyiləmmi? dedi. Onlar da Bəli Sən bizim Rəbbimizsən. Şahid olduq’ dedilər*”.

Buradan aydın olur ki, hər bir insan dünyaya gəlmədən əvvəl boyun əyəcəyi, ibadət edəcəyi varlığı bilir və bu inanc və din məfhumu ilə birlikdə dünyaya göz açır.

Müstəqilliyimizdən sonra insanlarınınızda və toplumumuzda dini həyatın sürətli şəkildə inkişafı din məfhuminun insanın təbiətindən gəldiyinin ən gözəl nümunələrindəndir.

İdeal insan təbiətdən yola çıxaraq Allahu dərk etməyə çalışır. Təbiətə və insanlara

“*Qiyamat günündə, biz bunlardan xəbərsizdik deməyəsiniz deyə, Rəbbin Adəm oğlunun sülbündən zürriyyətini alıb, onları özlərinə şahid etdi və ‘Mən sizin rəbbiniz deyiləmmi? dedi. Onlar da Bəli Sən bizim Rəbbimizsən. Şahid olduq’ dedilər*”.

üz çevirməz. Nə inancı onu düşünməkdən nə də düşünmək və elm onun inancından uzaqlaşdırır. Əksinə, hər ikisi bir-biri ilə çox gözəl ahəng içərisində davam edər.

Dindar insanın üç xüsusiyyəti vardır. Doğruluq, yaxşılıq və gözəllik. Bir başqa deyimlə; bilik, əxlaq və sənət. İnsan yer üzündə Allahın xəlifəsidir və hər şey onun əmrinə verilmişdir. Dünya və axırət xoşbəxtliyi ancaq dindarlıqla, Allaha qul olub Ona üz tutmaqla mümkündür. Çünkü dindarlıq insanı dünya həyatında nizamda saxlayar, uca tutar. Dindar insan sevən və sevilən, mərhəmət edən, hər kəslə xoş rəftar edən və özüylə də yaxşı rəftar olunan insandır. Belə bir şəxs özüylə, ailəsiylə, cəmiyyətlə, millətlə və bütün insanlarla xoş ünsiyyətdədir.

Nəticə olaraq deyək ki, din məfhumu və dindarlığın cəmiyyətin nizamında mü hüüm rolu vardır. Filosof Simonun dediyi kimi “*Din məfhumu qüvvətli ictimai bir bağdır. Bir millətdən Allah fikrini silsəniz, o zaman onlar ancaq mənfaət qorxusunun təsirində qalmış bir toplum olarlar. O cəmiyyəti təşkil edən vətəndaşlar isə bir-birləri ilə qardaş deyil, sadəcə müştərək mənfaətli şərklərdən ibarətdir*”.

Mənfaətin ön plana çıxdığı cəmiyyətlərdə isə birlik və inkişafın yox olması qaçınılmazdır.

ÜMİD-UMUD

Ümid sözünün dilimizə ərəb dilindən kecmiş bir söz olduğu və arzu edilən bir şeyin ola biləcəyinə inanma və inamdan doğan daxili fərəh, xatircəmlik hissi, güman mənasında işləndiyi bildirilir.

Klassik Azərbaycan ədəbiyyatında işlədilən ərəb-fars sözləri lüğətində ümidgah sözünün 1-ci hissəsinin, kökünən ərəb, -gah şəkilçisinin isə fars dilinə məxsus şəkilçi olduğu göstərilir.

Bu sözün dilimizə ərəb dilindən keçmədiyi, əksinə, həmin sözün əsl Azərbaycan sözü olan ummaq felindən düzəldiyini söyləməyə dilimizdə ummaq felindən düzələn xeyli sayda söz də imkan verir. İlk növbədə sözün leksik mənasına nəzər yetirik.

Ummaq-könlündən kecirmək, arzu etmək, ümid etmək kimi izah edilir. (Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti, cild 4 səh.403)

Əslində isə arzu etməklə ummaq arasında çox böyük fərq var. Belə ki, arzu etmək deyəndə hələ mövcud olmayan, qeyri-real, haçansa baş verəcəyi gözlənilən və ona çalışan kimi başa düşülür. Arzuya catmaq, arzu edənin birbaşa fəaliyyətindən, iradəsindən asılıdır. Ona catmaq üçün müxtəlif əziyyətlərə qatlaşmaq, cətinliklərlə üzləşmək lazımlı gəlir.

Ummaq isə hazırda mövcud olan və umulan hər hansı bir şeyə qovuşmaq istəyidir. Burada hər şey umandan yox umulan dan asılıdır.

Azərbaycan dilində ummaq felindən düzəldilmiş düzəltmə isim, fel və sifətə rast gəl-

mək mümkündür.

1. Umsuq (sifət)
2. Umsunmaq - (qayıdış növ fel)
3. Umsutmaq - (icbar növ fel)
4. Umulmaq - (məchul növ)
5. Umu-küsü - (mürəkkəb isim)
6. Umacaq - (isim)
7. Umud - (isim)

a) Umsuq - um felinə suq şəkilçisi artırmaqla sifət düzəlir. Konkret bir şeydən əli çıxan, ona qovuşmayan, yiylənməyən mənasında işlənir.

Bizim fikrimizcə sözdəki qeyri-məhsuldar suq şəkilçisi sa / su - q şəkilçilərinin qovuşmasından ibarətdir. Türk dillərində - sa, -sə hissəciyinin tarixən isim və fellərə artırlaraq düzəltmə fel əmələ gətirdiyinə aid “Divani-lüğətit-türk” də kifayət qədər nümunəyə rast gəlmək mümkündür:

Ətsədi – ət istədi, evsədi - evi istədi (evi üçün darıxdı) açsədi - açmaq istədi,

Müasir Azərbaycan dilində bu şəkilçi ilə düzələn susamaq (su istəmək) felindəki sa şəkiliçisi yuxarıda haqqında danışılan şəkilçinin eynidir. -q isə Azərbaycan dilində (ıq, ik, uq, ük, q, k) sifət düzəldən məhsuldar şəkilçidir. (oyna- q, soyu_q) Deməli, düzəltmə sifət olan um - sa- q / um- su- q şəklinə düşmüş, dilimizdə məhdud şəkil-də olan dodaq ahəngi yaranmışdır. Eynilə umsamaq felində qayıdış və icbar növdə olan umsunmaq, umsutmaq felindən yaranmışdır. Ummaq felinin məchul növünə də rast gəlirik:

Söylə gözəllərin dodaqlarında.

Bu oynaq gülüşlər umulmuşmudur? (M. Müşfiq)

b) um - acaq. Feldən acaq şəkilçisi və sitəsilə düzələn isim: qan - acaq, otur - acaq, yan - acaq.

c) umu-küsü. mürəkkəb sözü təşkil edən hər iki sözün kökü feldir və -ı şəkilçisi vasitəsilə feldən isim düzəlmüşdir. Um-u, küs- ü.

Azərbaycan dilində kifayət qədər bu şəkilçi və feldən düzələn isimlər var: Öl-ü, çək-i, qorx -u, sanc -ı.

Ummaq felinin təsiflənməyən formasına (feli sıfət) məşhur atalar sozlərində də rast gəlirik:

Uman yerdən küsərlər. Umulmayan daş yarar baş. Mahmud Kaşgarinin "Divan"ında ummaq felindən düzəlmış iki sözə rast gəlirik: Umduçu və dilənci.

Çox qəribədir ki, eyni leksik məna daşıyan umduçu və dilənci sözləri -çı şəkilçisi vastəsilə feldən düzəlmış isimlərdir. Azərbaycan dilinin qrammatik qanunlarına görə isə çı şəkilçisi yalnız isimlərə artırılaraq peşə, sənət bildirən düzəltmə isimlər yaradır.

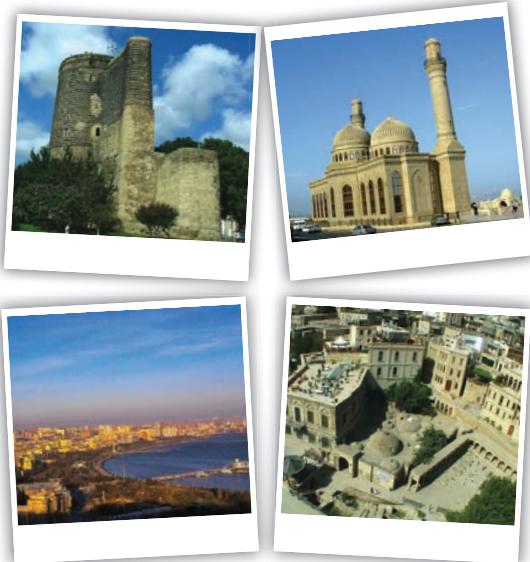
Yuxarıda söylənilən bütün bu misallar yazının əvvəlində haqqında danışdığınıza ümud sözünün um- ud komponentlərinin dən əmələ gəldiyinə əsas verir. -id , -id, -ud, -üd şəkilçisi fel köklərinə artırılaraq isim əmələ gətirən qeyri- məhsuldar şəkilcidir: öyüd, keçid, qrut.

"Divan"da isə bu şəkilçi vastəsilə düzələn xeyli miqdarda sözə rast gəlmək mümkündür ki, həmin sözlər bu gün arxaikləşmiş, onların yerinə alınma sözlər işlənməyə başlamışdır: Qaçut – təqib, ölüüt – qatil və s.

Bütün bu söylənilənlərdən sonra qətiyyətlə demək olar ki, ümid sözü heç də ərəb sözü olmayıb əsl Azərbaycan sözüdür və orfoqrafiyası ümid yox umud şəklində olmalıdır.

BAKİ

Rəspublikamızın paytaxtı, doğma Bakımız elm, mədəniyyət və sənaye mərkəzlərindən biridir. Bakı qədimliyinə, ərazisinin böyüküyünə və əhalisinin sayına görə Şərqiñ ən qədim və ən böyük şəhərlərindən biridir.

Bakı şəhəri Abşeron yarımadasının cənubunda, Xəzər dənizinin sahilində yerləşir. Ərazisi 2200 kv.km, əhalisinin sayı 2 milyona yaxındır. Bakı özündə 11 inzibati rayonu, 5 şəhər tipli qəsəbəni birləşdirir.

Bakı haqqında ilk dəfə eramızdan 3500 il əvvəl birinci Misir Faraonu Menesanın dövründə “Ölülər Kitabında” qeyd edilmişdir. Eləcə də Bakının qədim şəhər olmasını Abşeronda və Qobustanda 12 min il tarixi olan daş üzərində yazmalar, arxeoloji tapıntılar, eyni zamanda eramızdan əvvəl I əsrə Roma imperatoru Pompeyin və Lukullun Zaqaf-qaziyanın işgali məqsədilə Bakının ətrafında (40 km cənub istiqamətində) saldıqları hərbi düşərgələr barəsində Avqust Qay Oktavi tərəfindən yazılmış daş yazılısı sübutdur. Bu tarixləri nəzərə alsaq, bu gün Bakının 5,5 min-dən çox yaşıının olduğunu desək səhv etmərik.

Bakı XII-ci əsrə Şirvanşahlar dövlətinin, XVI əsrə Səfəvilər dövlətinin, XVII əsrə Osmanlı imperiyasının, XVIII əsrə isə Bakı

xanlığının əsas şəhərlərindən biri olmuşdur.

Bakı şəhərində və Abşeron yarımadasında insanlar çox qədim zamanlardan məskunlaşmış və burada yaşayış məntəqələri salmışlar. Buna səbəb Bakı şəhərinin fiziki-coğrafi şəraiti şimaldan-cənuba, qərbən-şərqə gedən miqrasiya və ticarət yollarının kəsişməsi mərkəzdə yerləşməsi (“İpəkyolu”), iqlim şəraiti və ən qədim zamanlardan yer üzünə çıxan “nafta” adlanan yanacaq və enerji sərvəti olmuşdur. Müstəqillikdən sonra Azərbaycan dövlətinin yeni layihələrə imza atması, dünyanın bu ölkəyə olan marağını artırılmışdır.

Bakı şəhərinin 2009-cu il üçün İslam Mədəniyyətinin Paytaxtı elan olunması onu göstərir ki, qədim olmaqla yanaşı dini abidələri ilə də tanınmaqdadır. Bakı mədəni və mənəvi şəhərdir. Hər gün yüzlərlə turist şəhərimizin gözəbebəyi olan, açıq müzey deyə biləcəyimiz İçərişəhəri gəzir və buranın gözəlliyinə, tarixi memarlıq incilərinə heyran olur. Tarixi qala divarları və Şirvanşahlar sarayı kompleksi, XII əsrənən günümüzə yadigar qalan Qız qalası Bakının göz bəbəyi sayılır.

Bakı şəhəri strateji baxımdan əhəmiyyətli olduğuna görə daim müxtəlif xalqların bu torpaqlara axın etməsinə səbəb olmuşdur. Başqa-başqa dinlərə mənsub insanların bura gəlməsi mənəvi irsi abidələrin yaranmasına səbəb olmuşdur. Bakıda atəşpərəstliyə, xristianlığa, yəhudiliyə və İslam dininə aid abidələrə rast gəlmək olur. Bakı şəhərində tarixi abidə kimi qorunan məscidlər və ibadət evləri də daxil olmaqla 140-a yaxın məscid var. Həzrət Məhəmməd, Aşur, Cümə, Gileyli, Bibiheybət, Təzəpir, Əjdərbəy, Qala kənd məscidi (XVII-XVIII əsrlərə aid olan), müstəqillikdən sonra tikilən İlahiyyat məscidi və qəsəbələrdə salınan digər xırda məscidlər var.

Azərbaycanda tolerant mühitin təsiri səbəbindən dinlər və mənsəblərarası hər hansı fikir ayrılığı, toqquşmalar yoxdur. Bu da onu göstərir ki, Azərbaycan dövlətinin müəyənləşdirdiyi din siyasəti doğrudur.

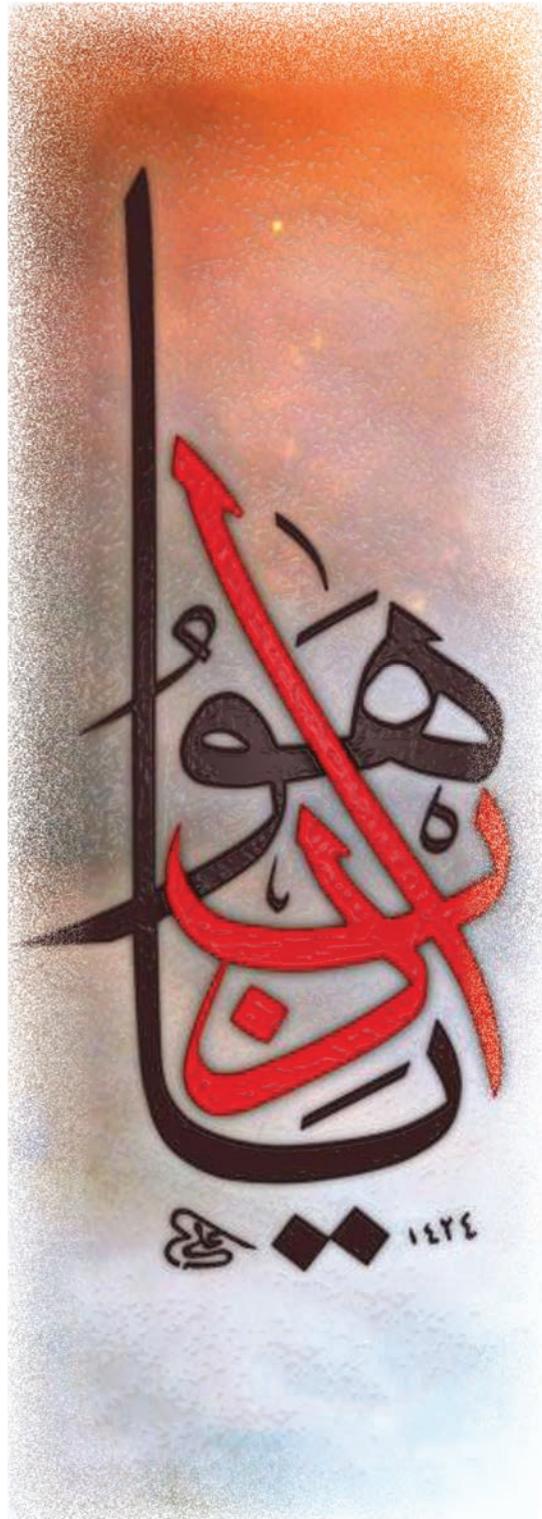
ƏDƏBƏ RİAYƏT

Məscidlər din və sosial həyatın vazkeçilməz məkanlarındandır. İslam mənsublarını birləşdirən mərkəz məscidlərdir. Bu müqəddəs yerlərdə məqsədlər, duyu və düşüncələr birləşir. Dualar aminlərə qarışır, əllər səmaya, qəblələr Rəhmana açılır. Qullar səcdədə olarkən ruhlar ülviləşir.

Bütün bunları nəzərə alaraq müsəlmanların məscidə gedərkən bəzi şərtlərə riayət etməsi əsas götürülür. Allah-Təala Qurani-Kərimdə: “Ey Adəm oğulları! Hər bir ibadət vaxtı (namaz qılarkən, məscidə gedərkən və ya təvaf edərkən) gözəl libaslarınızı geyin, yeyin-için, lakin israf etməyin, çünki (Allah) israf edənləri sevməz!” (əl-Əraf, 31) Bu ayədən də başa düşdürümüz kimi məscidlərə gedərkən Allahın hüzuruna çıxdığımızın fərqində olaraq təmiz və gözəl paltarımızı geyməli, bütün ədəb qaydalarına riayət etməliyik. Bu ədəb qaydalarının bir neçəsini aşağıda sıralayacağıq:

- Məscidə sağ ayaqla girib, sol ayaqla çıxməq.
- Qabaq cərgələrə keçmək üçün başqalarına əziyyət verməmək.
- Məsciddə camaatla namaz qılınarkən təkbaşına bir tərəfdə sünne namaz qılmamaq.
- Mümkün mərtəbə iş paltarı, iy gələn corab və s. kimi paltarlarla deyil, təmiz və səliqəli paltarla namaza durulmalıdır.
- Sünne ilə fərz namazların arasında lüzumsuz söhbət etməmək.
- Məscidə dəstəməzsiz girməmək.
- Qabaq cərgədə yer olduğu halda arxa cərgədə durmamaq.
- Məsciddə alver etməmək.
- Zərurət yoxdursa məsciddə yeyib-içməmək.
- Camaat namazına çatmaq üçün qaçaraq səs-küy etməmək.
- Yüksək səslə danışmamaq.
- Məscid ayaqqabı ilə girməmək.

Həzrət Mövlana deyir: Ağlımdan “İman nədir?” -deyə soruşdum. Ağlim qəlbimin qulağına “İman ədəbdən ibarətdir” -deyə piçildədi. Elə isə hər yerdə, xüsusən də Allahın adının anıldığı mübarək yerlərdə ədəbə riayət edək.

BURANI OXUSAN

“YAXŞI İŞ” TAPACAQSAN

Evvelki yazınlarda uğur qazanmaq üçün özünə inamın önəmi və özünə inamı zəiflədən amillərdən söz açılmışdı. İnsan potensialı haqqında hər gün saysız-hesabsız məqalələr yazılırlar, araşdırırmalar aparılırlar, konfranslar, se-

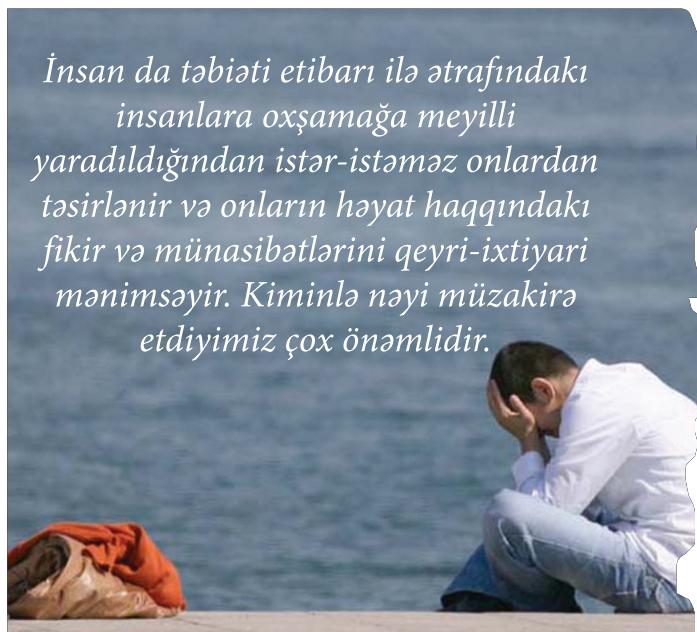
ən ümdə ehtiyac olaraq qalır. Buna görə də kadr ehtiyacı hər zaman tam qarşılana bilməyən ehtiyac olaraq qalmaqdadı.

Bu gün işsizlikdən şikayət edən bizlər heç oturub öz-özümüzü hesaba çəkirikmə ki, bugünün “yaxşı iş” tələblərinə cavab veririkmi?! Bir kadr olaraq əgər tələblərə tam cavab verir, yenə də iş tapa bilmirsənsə müəyyən qədər haqqın var şikayət etməyə. Yox əgər tələblərə cavab vermir və lazım olan istedadlara yiylənmək üçün də heç nə etmirsənsə, əziyyət çəkmədən “yaxşı iş” istəyirsənsə sənin ən yaxşı işin həyatın boyu şikayət etmək olacaq, rütbən də “cənab şikayət”.

Ola bilər ki, kimsə lazım olan istedadlara yiylənməyin çətin və ya qeyri-mümkün olduğunu iddia etsin, bu da mənasız və əsassız bir fikirdi. Çünkü lazım olanlar bir sıra istedadlardır ki, bu da bir az dissiplin, çalışma, məqsədli olma və arzulduğu nəticəni əldə edəcəyinə inanmaqla həll oluna bilər.

Universitetə daxil olan və bakalavr təhsilini başa vurana qədər hansısa bir xarici dil kursuna, kompyuter kursuna, treyninq və seminarlara, karyera kurslarına vaxt ayırmayıb ona bəxş edilən günlərini sadəcə əyləncə arxasında getməklə xərc-ləyib (əyləncə demək olarsa) məzuniyyətdən sora da müflis bir halda şikayət edənlərin özlərinə necə zülm etdikləri hər gün dəfələrlə müşahidə olunan haldır.

İnsan da təbiəti etibarı ilə ətrafindakı insanlara oxşamağa meyilli yaradıldığından istər-istəməz onlardan təsirlənir və onların həyat haqqındaki fikir və münasibətlərini qeyri-ixtiyari mənimsəyir. Kiminlə nəyi müzakirə etdiyimiz çox önemlidir.

minarlar verilir. Bu kimi proqramlar gün keçdikcə daha da artmaqdə və populyarlıq qazanmaqdadır. Bunun fərqli səbəbləri var. Bügünün iqtisadiyyatı rəqabət üzərinə qurulduğundan hər keçən gün tələb olunan daha sürətli və effektli nəticə əldə etmək, qarşılaşılan problemləri daha tez bir zamanda həll etmək bunlardan bir nəçəsidir. Bütün bunları sadəcə kompyuter və texnoloji vasitələrin köməyilə həll etmək və arzuolunan nəticəni əldə etmək imkansızdır. Nə qədər texniki sahədə inkişafa nail olunsa da insan faktoru daim

Bunlar sadəcə özlərinə ziyanları olmaqla qalmayıb, ətrafdakılara da o öz mənfi hallarını bulaşdırıb həvəs öldürən, pessimizm yayan viruslar kimi ortada gəzir, öz sözləri, fikirləri, halları ilə yaxındakı hər kəsə geydikləri təqirdirdə həyatı boz-bulannıq rəngdə görəcəkləri eynəklər təklif edirlər.

İnsan da təbiəti etibarı ilə ətrafindakı insanlara oxşamağa meyilli yaradıldığından istər-istəməz onlardan təsirlənir və onların həyat haqqındaki fikir və münasibətlərini qeyri-ixtiyari mənimseməyir. Kiminlə nəyi müzakirə etdiyimiz çox önemlidir. İnsan potensialının nəyə qadir olduğundan xəbəri olmayan, insan psixologiyası haqqında nə isə oxumamış, dirləməmiş, həyatında ən böyük uğuru hansısa universitetdən tanışlıq, rüşvət və başqa yollarla məzun olmuş birindən bütür mövzularda fikir almaq 95 yaşındaki bir qocadan “nootebook almaq istəyirəm, hansı markanı məsləhət görürsən?” deyə fikir almaqla eyni şeydir. Ömrü boyu dağda yaşamış, gördüyü və istifadə etdiyi elektrik cihazı sadəcə televizor və radio olan birinin nootebook hakkında sənə verəcəyi məsləhət nə dərəcədə tutarlı olacaqsa, o dostunun verəcəyi məsləhət də o dərəcədə tutarlı olacaq.¹ Bu səbəbdən əgər böyük uğurlara imza atmaq istəyirsənsə bu məsələyə ciddi yanaşmalısan. Hədəfini təyin etdikdən sonra etməli olduğun ən önemli iş bu məsələ haqqında kimlərin fikirlərini almalı olduğundur. Müraciət edəcəyin insanlar nə səni boş sözlərlə yalandan həvəs-ləndirməli, nə də olmaz deyə etiraz edib, həvəsini öldürən, daha başlamadan səni ruhdan salacaq insanlar olmalıdır. Lazım olan yerdə səhvlerinə görə səmimi tənqid edəcək, sənə işin mümkünlüyü ilə yanaşı, çətinliklərinin də olduğunu mütləq göstərəcək, xatırladacaq və bu çətinliklərin öhdəsinnən necə gələcəyin

haqqında da fikirlərini və tövsiyələrini əsirgəməyəcək kəslər olmalıdır. Yalnız bu halda edə bilecəklərin, potensialının limiti ilə eyni səviyyədə olacaq. Hər insan möhtəşəm bir potensialla gəlir dünyaya, hər birimizdə xəyallarımızdakı həyatı yaşaya bilməmiz üçün lazım olan potensial var. Amma bizim o həyatı yaşayib-yaşa-mayacağımız potensialımızdan çox performansımızdan asılıdır. Büyük hədəfin ola bilər, bu hədəfinə çatmaq üçün bütün detalları ilə mükəmməl bir halda hazırlanmış planın da, hətta ətrafinda sənə dəstək olacaq, irəli getmənə yardım edəcək insanlar da, amma sən heç bir şey etmədikdən sonra həyatında heç nə dəyişməyəcək. Çox oxuyub, araşdırıb faydalı məlumatlar öyrənə bilərsən, amma bildiklərini həyatına tədbiq etmədikdən sonra nə mənası var?! Bildiklərini tətbiq etmirənsə, bilirəm deməyə haqqın yoxdur. Əsl bilmək bildiyini yaşamaqdır. Nəzərə alınmalı olan bir reallıq da var ki, öyrəndiyimiz hansısa faydalı bir elmi elə o an tətbiq edərkən uğursuzluqla qarşılaşa bilərik, amma ilk cəhddəki uğursuzluqda “bilirəm amma tətbiq etmirəm” deyib özümüzü də günahlandırmamalıq, əngəlləməməliyik. İlk cəhd uğursuz ola bilər, ikinci və daha sonrakı cəhdlərdə isə daha yaxşı nəticə üçün irəli addım atmalı və davamlı bir inkişaf üçün çalışmalıyıq.

Bəzən də gözləmək, səbirli olmaq lazımlıdır. Tələsmə nəticə üçün, tələs etməli, öyrənməli olduqların üçün.

Allah-Təala bizi “kitab yüklü ulaqlar” deyil, bildiyi ilə əməl edən gerçek qullarından ola bilməyi nəsib etsin...

1. Burada kimisə xor görmək kimi bir fikrimiz yoxdur, sadəcə olaraq fərqli sahələrdəki məlumat əskikliyinin səbəb olacağı nəticələrin müqayisəsinin daha aydın anlaşılması üçün belə bir misala müraciət edilib. Bir insanın insanlığı onun hansısa texnoloji bir vasitədən məlumatının olub-olmaması ilə ölçülə bilməz.

İNSANI CƏNNƏTƏ APARAN ƏMƏLLƏR

Inşanın əsl məskəni cənnətdir. Ulu babamız Hz. Adəmin yaşadığı ilk yer cənnət olmuşdur. Cənnət əbədiyyət yurdu və zəhmətsiz bir yer olduğuna görə, Rəbbimiz bizi dünyada yaşadaraq imtahandan keçirib sonra cənnətə yerləşdirməyi istəmişdir. Elə isə Allaha və axırət gününə inanan bir möminin niyəti daim Allah rızası, təqib etdiyi yol isə Onun peyğəmbərlərinin göstərdiyi olmalıdır ki, sonda qərar tutduğu yer cənnət olsun. Çünkü Allah-Təala Hz. Adəm-lə Hz. Həvvənə məlum zəllələri səbəbilə cənnətdən çıxaranda onlara belə buyurmuşdur:

“Biz (onlara) dedik: “Hamınızburadan (yer üzünə) enin! Mənim tərəfimdən

sizə bir hidayət (peyğəmbər və Kitab) gəldiyi zaman Mənim hidayətimə tabe olanlara (axırət əzabından) heç bir qorxu yoxdur və onlar (qiyamətdə) qəmgin olmazlar.” (əl-Bəqərə, 38)

Biz də bu yazıda insanı cənnətə aparan mühüm əsasları – hidayəti xatırlatmağa qərar verdik:

Haris əl-Əşəridən (r.a): Hz. Peyğəmbər (s.ə.s) buyurmuşdur:

“Allah-Təala Yəhya bin Zəkəriyyaya beş kəlmə ilə əməl etməyi və İsarail oğullarına da bunlarla əməl etməyi əmr etməsini buyurmuşdu. Yəhya (ə.s) bu məsələdə bir az ləng davrandı.

İsa (ə.s) ona belə dedi:

- Sən beş kəlmə ilə əməl etmək və İs-

rail oğullarına da onlarla əməl etməyi əmr etməklə əmr olunmusan. Onları ya sən təbliğ et, ya da mən təbliğ edim.

Yəhya (ə.s) dedi:

- Ey qardaşım, mən qorxuram ki, sənin cəld tərpənməyin səbəbilə mən ya əzab-a düşər olum, ya da həlak olum. Yəhya bin Zəkeriyya (ə.s) İsrail oğullarını Beytülmüqəddəsə topladı, məscid ağızına ki-mi doldu. Yüksək bir yerə oturdu. Allaha həmd-səna etdikdən sonra dedi:

“Allah-Təala mənə beş kəlmə ilə əməl etməyi və sizə də onlarla əməl etməyinizi əmr etməyimi əmr etdi:

(Birincisi) **Allaha heç bir şeyi şərik qoşmadan ibadət etməkdir.** Bunun misalı o kəsin misalı kimidir ki, şəxsi malından olan pulu və qızılı ilə bir kölə satıb almışdır. Həmin kölə isə işləyir və əldə etdiyi qazancı ağasından başqasına aparıb verir. Sizdən hansınız kölənizin belə olmasını istəyər? Şübhəsiz Allah sizi yaratmışdır və ruzi ilə təmin edir. Ona ibadət edin və heç bir şeyi Ona şərik qoşmayın.

(İkincisi) **Allah sizə namaz qılmağı əmr edir.** Şübhəsiz Allah Öz vəchini, qul o tərəfə bu tərəfə dönəmədikcə onun üzünə doğru dikər. Namaz qıldığınız zaman o tərəfə bu tərəfə dönəməyin.

(Üçüncüsü) **Allah sizə oruc tutmağı əmr edir.** Bunun misalı o kəsin misalı kimidir ki, yanında bir müşk torbası vardır, rastlaşıdı ġər kəs bu ətirdən qoxlayar. Şübhəsiz oruclunun ağız qoxusu Allah yanında müşk qoxusundan daha ətirlidir.

(Dördüncüsü) **Allah sizə sədəqə verməyi əmr edir.** Bunun misalı o kəsin misalı kimidir ki, düşmənlərin əlinə əsir düşmüşdür. Onlar da onun əllərini boy-nuna bağlayıb kəlləsini vurmaq üçün aparırlar. O isə onlara belə deyir: Mən fidyə ödəyib özümü azad edə bilərəm? Az-cox fidyə ödəyib nəhayət özünü azad edir.

(Beşinci) **Allah sizə Onu çox xatırlamğı əmr edir.** Bunun misalı o kəsin

Cənnət əbədiyyət yurdu və zəhmətsiz bir yer olduğunu görə, Rəbbimiz bizi dünyada yaşadaraq imtahandan keçirib sonra cənnətə yerləşdirməyi istəmişdir. Elə isə Allaha və axırət gününə inanan bir möminin niyyəti daim Allah rızası, təqib etdiyi yol isə Onun peygəmbərlərinin göstərdiyi olmalıdır ki, sonda qərar tutduğu yer cənnət olsun.

misalı kimidir ki, düşmənlər onun izinə düşüb sürtələ axtarırlar. Həmin adam da sağlam bir qalaya girib orada qorunur. Şübhəsiz qul da Allahı zikr etdiyi zaman şeytandan sağlam şəkildə qorunar.”

Sonra Hz. Peyğəmbər (s.ə.s) buyurdu:

“Mən də sizə Allahın mənə əmr etdiyi beş şeyi əmr edirəm: Camaat, dinləmə, ita-tat, hicrət və Allah yolunda cihad etmək. Şübhəsiz camaatdan bir qarış uzaqlaşan İslamin kəməndini boynundan çıxartmış olar. Geri qayıdarsa, əvvəlki vəziyyətinə döñər. Kim cahiliyyətə çəiğiriş edərsə, o cəhənnəm yanacağıdır.”

Əshabələr dedilər: Ey Allahın Rəsulu, oruc tutsa da, namaz qılsa da?

(Hz. Peyğəmbər) buyurdu:

“Namaz qılsa da, oruc tutsa da və özü-nün müsəlman olduğunu zənn etsə də. Müsəlmanları qüdrətlə və böyük Allahın adlan-dırığı isimləri ilə çağırın: Müsəlmanlar, mö-minlər Allahın qullarıdır.” (Əhməd bin Hənbəl, 1783)

İbn Ömərdən (r.anhumə): Allah Rəsulu -səllallahu əleyhi və səlləm- belə bu-yurmuşdur:

“İslam beş əsas üzərində bina edilmişdir: Allahdan başqa heç bir ilahın olmadığına və Məhəmmədin Onun elçisi olduğunu şəhadət etmək, namaz qılmaq, zəkat vermək, həcc etmək və Ramazan orucunu tutmaq.” (Buxari, İman, 2)

FACEBOOKDA NAMƏHRƏMLƏRİN YAZIŞMASININ HÖKMÜ NƏDİR?

1. İslami nöqteyi-nəzərdən “süni mayalanma”ya müraciət etmək olarmı?

Ata-ananın övlad sahibi olmaq istəməsi təbii haqdır və bu arzu din tərəfindən də təşviq edilmişdir (Şura, 42/49, 50). Sonsuz olan ər-arvadın müalicə götürərək sonsuzluğu aradan qaldırma hüquqları vardır. Məhz bu mövzuda istifadə edilən üsullardan biri də “süni mayalanma”dır. Bu, bir növ süni dölləndirmə metodudur və kişinin spermasi alınaraq kənarda qadının yumurtalıq hüceyrəsi ilə dölləndirilir, sonra da qadının rəhminə yerləşdirilərək hamiləliyinə zəmin hazırlanır. Süni mayalanma ər-arvad arasında olması və doğumu da yumurtalıq hüceyrəsindən istifadə edilən həmin qadının etməsi şərtlə caiz hesab edilmişdir. Belə ki, İslam Konfransı Təşkilatına bağlı İslam Fiqh Akademiyasının 1986-cı ildə Ammanda keçirdiyi iclasda qərara alınmışdır: “Ərin sperması ilə onun arvadının yumurtalıq hüceyrəsinin alınaraq, kənarda dölləndirilməsi və əmələ gələn rüseymin həmin qadının rəhminə yerləşdirilməsi ilə və ya ərin spermasının alınib onun arvadının rəhmində münasib bir yerə qoyularaq, mayalanmanın təmin edilməsi metodları ehtiyac halında müraciət olunan müalicə xarakterli və dini prinsiplərə zidd düşməyən bir yoldur. Qeyd olunan şərtlərə riayət oldunduqda dini günahı da yoxdur”. Lakin evli olmayan kişi ilə qadın arasında edilən süni dölləndirmənin evli cütlərin kənarda əmələ gətirilən rüseymini, könüllü daşımaq istəyən yad bir qadına (surroqat ana / kirayə bətnli qadın) qoyulmasının və ya ər-arvadın kənarda döllənmiş rüseymini ərin ikinci arvadına qoymağın qətiyyətlə caiz olmadığı qərarı alınmışdır. Xülasə, süni mayalanma prosesi tibbi müalicə metodudur və yalnız ər-arvad arasında olmaq şərtlə caizdir.

2. İnternet aləmində Messenger və ya Facebook kimi şəbəkələr vasitəsilə naməhrəmlərin bir-birləri ilə yazışaraq əlaqə saxlamasının hökmü nədir?

Bir şəxsin iş, ticarət, şagirdlik, tələbəlik və digər bu kimi gündəlik ehtiyaclarından kənar əks cinslə yalnız evlənmək məqsədilə görüşə bilər, habelə bir-birlərini görmələri, baxmaları və ictimai yerlərdə görüşüb-danişmaları, telefon, internet və digər sosial şəbəkələr vasitəsilə görüşmələri caiz hesab edilmişdir. Qurani-Kərimdə (Nur, 24/30, 31) kişi və qadınların gözlərini haramdan qorumalarını bildirən ayələrin hökmü bir sıra hədislərlə və digər zərurətlərlə təxsis edilmişdir; 1. Tərəflərdə evlənmə məqsədi olduqda. Belə ki, Hz. Peyğəmbər bir hədisində belə buyurmuşdur: “*Sizdən biriniz bir qadınla evlənmək istədikdə, onun evlənməsini təşviq edən xiüssiyyətlərinə baxa bilirsə baxsin!*” (Əbu Davud, Nikah, 18; Tirmizi, Nikah, 5). 2. Səhabələrdən biri bir qadınla evlənmək istəyirdi. Rəsulullah (s.ə.s) ona belə tövsiyə etdi: “*Get və onu gör! Çünkü görmek bir-birinize isinişməniz üçün daha yaxşıdır!*” (Müslim, Nikah, 74, 75; Tirmizi, Nikah, 5; İbn Macə, Nikah, 9). 3. Bir-birini heç tanımayan bir kişi ilə qadının hər hansı bir şey

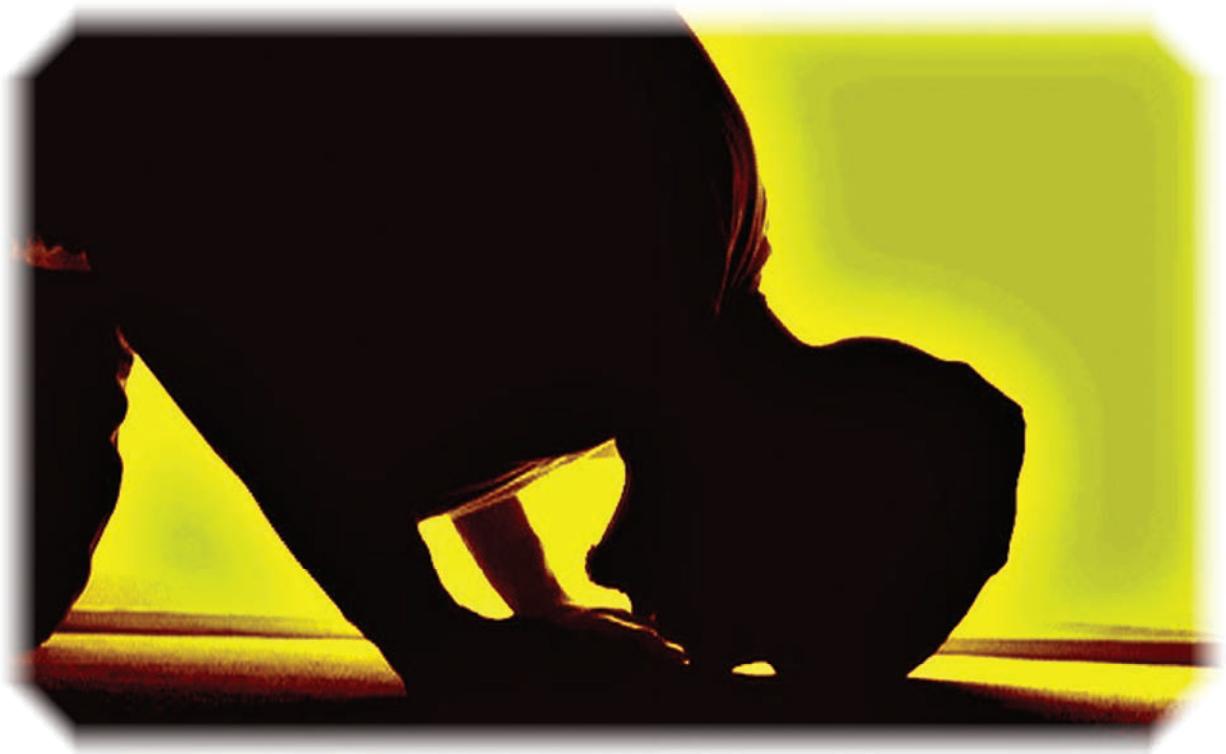

soruşmaq, məlumat əldə etmək, bilik müsabiqəsində iştirak etmək, fətva soruşmaq, alış-veriş və digər gündəlik tələbatlar üçün üzbüüz, telefon, ya da internet vasitəsilə əlaqə saxlamasında heç bir günah yoxdur. Lakin zəmanəmizdə çetləşmə deyilən yolla sərf əylənmək, xoş vaxt keçirmək, hətta özünə həyat yoldaşı tapmaq üçün təşkil olunan, ələlxüsus kameralı virtual görüşlər əksər hallarda tərəflərə zərər verir və qeyri-əxlaqi vəziyyətlərə gətirib çıxarır. Bundan əlavə evli olan bir kişi və ya qadının bu kimi əlaqələri qısa müddət ərzində ailədaxili münasibətlərə əks olunur və boşanmalarla nəticələnə bilər. Ona görə də virtual görüşlərin ailəni dağlıdan bir fəsad olduğunda şübhə yoxdur. Evli olmayan oğlan və qızların virtual görüşləri isə xoş vaxt keçirmək üçün olarsa, qeyri-əxlaqi davranışılara, cırın təkliflərin edilməsinə yol açdığı üçün ən azından məkruhdur. Bu kimi çetləşmələr yaxşı niyyətlə, həyat yoldaşı tapmaq üçün edilsə belə, bu da qeyri-dəqiq bir arayış olduğu üçün aldanmalara, hətta ailə faciələrinə səbəb ola bilər.

3. Büdcəsi ortaq olan bir evdə yaşayan hər kəs işləyir və bu büdcəyə qazanc gətirirsə, burada zəkat ortaq büdcə üzərindən hesablanaraq verilməlidir, yoxsa hər kəs öz qazancına görə verməlidir?

İslamda ümumiyyətlə ər-arvad arasında əmlakın ayrı olması prinsipi əsas götürülmüşdür. Ər gəlir gətirən bir işdə işləyərək özünün, arvadının və uşaqlarının dolanışığını təmin etməklə məsuldur. Qadın isə gəliri olsa da hər hansı zəruri hal olmadan bu xərcləri təmin etməyə məcbur deyildir. Ancaq öz istəyi ilə işləyərək və ya miras yolu ilə əldə etdiyi gəliri ilə ailə məsrəflərinə iştirak edərsə, bu onun əxlaqının ucalığıdır və sədəqə əcri alacağında şübhə yoxdur. Həmçinin ərin İslami çərçivədə ailə fərdləri üçün etdiyi bütün xərclər də ona sədəqə əcri qazandırdığı müxtəlif hədislərdə bildirilmişdir.

Odur ki, ailədə hər bir şəxsin özünəməxsus gəliri varsa, həmin gəlir qazanan şəxsin mülkiyyəti olduğu üçün zəkat şərtləri reallaşdıqda, hər bir şəxs zəkatını öz qazancından verməlidir. Çünkü zəkat fərdi ibadətdir. Yəni ailə üzvləri qazancı bir yerə qoysalar belə, ehtiyaclar üçün qoyulan məbləğ çıxıldığdan sonra nisab miqdarında pul qalarsa və zəkatın digər şərtləri də meydana gəldikdən sonra məsul şəxslərin hər biri öz gəlirindən payına düşən miqdarda zəkatını hesablayaraq verməlidir. Bununla birləkdə qadın, özünə aid gəlirləri ailə xərclərinə qarışdırımayaraq xərcləyə də bilər. Bunları qərz (borc) olaraq ərinə verə bilər. Özünə aid pulla satın alınan, daşınan və ya daşınmaz əmlakların özünün mülkiyyətində qalmasını da tələb edə bilər.

NƏ QƏDƏR ŞÜKÜR EDİRİK?

*Allahum, bizə verdiyin nemətləri
Sənə qarşı üsyanda istifadə
etməyənlərdən et!*

Sükür Qurani Kərimdə ən çox təmas edilən mövzulardan biridir. Yetmişə yaxın ayədə şükür etməyin əhəmiyyətindən bəhs edilir, möminlərə şükür etmələri xatırladılır, şükür edənlərin və şükür etməyənlərdən nümunələr verilərək onların dünyadakı və axırətdəki vəziyyətləri bildirilir. Şükür imanın və tövhid inancının ən böyük göstəricilərindən biridir. Bir ayədə şükür etmək «yalnız Allaha qulluq etməyin şərti olaraq ifadə olunur:

«Ey iman gətirənlər! Sizə verdiyimiz ruzilərin (təmiz və) halalından yeyin! Əgər Allaha ibadət edirsinizsə, (bu nemətlərə görə) Ona şükür edin!» (əl-Bəqərə, 172)

Şükür həm Rəbbimizin əmri olan böyük bir ibadətdir, həm də insanı «azğınlaşmaqdan» qoruyan bir qalxan kimidir. Çünkü insanın nəfsində zənginlik və güc sahibi olduqda zalimlaşmağa, vicdansızlaşmağa qarşı bir meyil var. Bəzi insanlar zənginləşib gözəl imkanlara malik olduqda, acizliklərini unudaraq qürura qapılmağa başlayırlar. Şükür isə məhz bu azğınlaşmağa əngəl olur.

Şükür «qiymət» bildirir. Sahib olduğumuz saysız nemətlərin bir çoxu bizim üçün vazkeçilməzdirdir və bəzən tək bir nemətin əskikliyinin bütün həyatımıza təsir edəcəyini görərik. Görmə nemətinin qədrini ən yaxşı gözünü itirən bilər. Gəzmək nemətinin nə olduğunu gəzə bilməyən birinin nələr çəkdiyini düşündükdə daha yaxşı anlayarıq. Bununla birlikdə bu nemətlərə sahib olmayıb, üzərindəki başqa nemətləri görüb qiymətləndirə bilən

*İnsan əslində həyatının hər anını
Allaha möhtac olaraq yaşayır.
Tənəffüs etdiyi havadan yediyi
yeməyə, əl-ayağını hərəkət etdirə
bilməsindən danişa bilməsinə,
bir yerdə qərar tutə bilməsindən
gülüb sevinməsinə qədər Allahın
yaratdıqlarına və Onun ehsan
etdiklərinə möhtacdır. Ancaq
insanların böyük bir əksəriyyəti
acizliklərini və Allaha möhtac
olduqlarını anlamazlar.*

kəslər də çoxdur. Görmə duygusunu itirdiyi halda sahib olduğu digər nemətləri anlayıb qiymətləndirərək həyatını müvəffəqiyyətlə davam etdirənləri, həyatda dik duranları bunlara nümunə olaraq verə bilərik.

Bizə bir gün içərisində yaxşılıq edən hər kəsə dəfələrlə təşəkkür edirik. Yeri gəldiyində bu yaxşılıqlar, bu gözəl sözlər üzündən dəfələrlə bu davranışları sərgiləyən insanlar qarşısında əyilib təzim edirik. İş yerində müdirimizdən icazə alındıqda, bir yoldaşımız bizi yeməkxanaya aparıb ziyafət verdikdə, pula ehtiyacımız olduqda birindən borc alındığımız zaman və ən bəsiti – avtobusda bir tanışımızın bilet pulumuzu verdiyini gördükümüz zaman dəfələrlə bu insanlara təşəkkür edərik. Düşünün, ən sadə şeyə görə dəfələrlə təşəkkür edirik. Daha böyük bir çətinliyimiz aradan qaldırıldıqda nələr edərik heç düşünürük mü? Məncə düşünürük və bu hərəkətləri şüurlu olaraq edirik. Bu bəsit hadisələr qarşısında belə sanki qarşımızdakı insan bizə dünyani bağışlamış və ya digər tərəfdəki atəşimizi söndürmiş kimi hərəkət edirik, xoşbəxt oluruq, hətta sevinirik.

İnsan əslində həyatının hər anını Allaha möhtac olaraq yaşayır. Tənəffüs etdiyi ha-

vadan yediyi yeməyə, əl-ayağını hərəkət etdirə bilməsindən danişa bilməsinə, bir yerdə qərar tutə bilməsindən gülüb sevinməsinə qədər Allahın yaratdıqlarına və Onun ehsan etdiklərinə möhtacdır. Ancaq insanların böyük bir əksəriyyəti acizliklərini və Allaha möhtac olduğunu anlamazlar. Onlar hər şeyin özbaşına inkişaf etdiyini və ya sahib olduqları şeylərə öz səy və çalışmalarını nəticəsində çatdıqlarını zənn edirlər. Bu, həm böyük bir xəta, həm də Allaha qarşı böyük bir nankorluqdur.

Bizə bu dünyada yaşamaq haqqı verən bu haqla birlikdə hər cür neməti də önmüzə sərən, faydalananmamız üçün bizi təqdim edən Allahımıza nə üçün şükkür etmirik? Özümüzə bu suali heç veririkmi? Kiçik bir hərəkət qarşısında Allahın yaratdığı aciz qullara sözlərin ən gözəlini hazırlayıb dилə gətiririk, amma bunların hamisinin əsl səbəbkərə olan, bu edilənlərin əsl sahibinin Uca Yaradan olduğunu bildiyimiz halda niyə insanlara təşəkkür etdiyimiz halda bunların əsl sahibi olan Allah-Təalaya şükkür etmirik?

Təşəkkür - edilən yaxşılıqlara qarşı duylanan iftixar və borcunu izah etmək üçün insanların gündəlik həyatlarında tez-tez istifadə etdikləri mədəni bir davranış formasıdır. Lakin bizə qarşı edilən yaxşılıqlar bir qoz qabığını doldurmayıcaq qədər cılız və sadə davranışlardır. Bu yaxşılıqlara həyatımızın yalnız o anında, ya da çox qısa bir hissəsində möhtac oluruq. Təşəkkür edək, hörmət göstərək, amma nəyə, nə üçün və nə qədər təşəkkür etdiyimizi və əsl şükkür etməli olduğumuz Uca Rəbbimizi unutmayaq.

Özlərinə kiçik bir hədiyyə alan bir kimsəyə belə necə təşəkkür edəcəyini bilməyən bu insanlardan, həyatları boyunca Allahın bəxş etdiyi saysız-hesabsız nemətləri görməməzlikdən gələrək yaşayan insanlardan olmamaq ümidiylə...

PRESVİTERİANLIQ VƏ ROBERT BERNS

Tarixən iskit – türk tayfalarının məskəni olan və bu gün də Şotlandiya (Scotland) adında tarixi izini saxlayan məmələkətin böyük nəgməkarı Robert Bernsin (Robert Burns 1759-1796) yaradıcılığına dair bir ədəbiyyatşunas alimin monoqrafiyasını oxuyurdum. Onun şeir və nəgmələrini təhlil edən Tomas Kroufordun Berns yaradıcılığında dövrün dini fırqələrinin çox böyük təsiri olduğu qeyd olunmuş və yeri gəldikcə onlar barədə müəyyən şərhlər verilmişdir. Kalvinizm, presbyterianlıq haqqında məlumatlı olmayan oxucunun Bernsin şeir və nəgmələrini təfəkkür etməsinin çətinliyini qeyd edən müəllifin mühakiməsində bir həqiqət var.

İstər-istəməz xristianlığın fırqələri arasında özünə xas özəllikləri olan presbyterianlıq haqqında müəyyən bilgiləri əldə etmək izinə düşdü. Bu haqda “İrfan”ın oxucularına qısa məlumatı təqdim etməyi məsləhət bildik.

* * *

Əvvəla, xristian protestant kilsəsinin bir qolu sayılan presbyterian fırqəsi daha çox şotlandların dini düşüncəsində və əqidəsində çox mühüm yer tutur. Və presbyterian kilsəsi Şotlandiyانın milli kilsəsi sayılır. Bu tipli kilsələrin ABŞ-da geniş yayıldığı göstərilir və onun üzvləri əsasən buraya mühacir olunmuş şotlandlardan ibarətdir. Kanada, Avstraliya, İngiltərə, Şimali İrlandiya, Koreya Respublikası (Cənubi Koreya) və Afrikada keçmiş ingilis koloniyallarında da presbyterianlıq fırqəsinin yayıldığı qeydə alınmışdır.

Əslində Şotlandiyada protestant inqilabı dövründə - 1559-60-ci illərdə presbyterian fırqəsinin əsası qoyulmuşdur. Onun yaradıcıları ruhani Jan Kalvinin şagirdi olan radikal protestant Con Noks və Əndrü Melvill olmuşdur.

Yeni yaranan presbyterian kilsəsinin təş-

kilatı insan – Allah münasibətlərində din xadimlərinin vasitəciliyindən imtina üzərində qurulmuşdur. 1560-ci ildə presbyterianlıq doktrinası şotland parlamenti tərəfindən təsdiq edilmişdir.

Allahın ali hakimiyyətinə, ilahi qədərə, İncilin qüsursuzluğuna inam, eləcə də Allah rızası üçün mütləq imanın olması doqquz mati üzərində qurulan presbyterian firqəsinin özünəməxsus özəllikləri vardır. Presbyterianlıq 1688-ci ildə Şotlandiyانın dövlət dini kimi təsdiq edilmişdir. Şotlandiya kilsəsində birləşən və müasir dövrdə ən böyük şotland presbyterian firqəsi kimi tanınan presbyterianlığın bu ölkədəki üzvlərinin sayı bir milyondan çoxdur. ABŞ-dakı presbyterianların sayı isə təxminən 4 milyon nəfərdir. ABŞ-da presbyterian kilsəsinin əsası 1706-ci ildə qoyulmuşdur.

Əvvələ, presbyterianlıq firqəsinin İngiltərənin ruhani dünyasına ingilis kraliçası I Yelizavetanın (Elizabeth I) 1558-1603-cü illər – 45 illik hakimiyyətinin son illərinə təsadüf etdiyi söylənilir. İngiltərənin kralı şotland əsilli I Ceymsin (James I) 1603-1625-ci illərdəki hakimiyyəti dövründə isə şotlandların böyük hissəsi İrlandiyaya köç etmiş və kralın ölümündən 17 il sonra – 1642-ci ildə bu ölkədə İrlandiya Presbyterian kilsəsinin əsasını qoymuşlar.

İndinin özündə İngiltərədə, Uelsdə, İrlandiyada, xüsusilə Şotlandiyada fəaliyyət göstərən presbyterian kilsələri presbyterianlığın Böyük Britaniyada geniş vüsət aldığıni söyləməyə əsas verir.

Presbyterianlığın inkişafı tarixində Əndrü Melvillin (1542-1622) xidmətləri olmuşdur. Onun fəaliyyəti və səyi nəticəsində yeni “Təslim kitabı” qəbul edilmişdir. Eləcə də şotland kilsələrində previteriyalar – prirod səviyyəsində pastorlar, ilahiyyatçılar və presviterlərdən ibarət olan kilsə özünüidarəesinin xüsusi orqanları yaradılmışdır. Sonralar dövlətin ruhanilərin təyin olunması işindən kənarlaşdırılması qərara alınmışdır. Beləliklə, presbyterianlığın kilsələri kilsə ziyanətçilərinin seçdiyi pastor və presviterlər tərəfindən idarə edilir.

Ümumiyyətlə, presbyterianlıqda mömin-

lər aləminə daxil olmağın əsas əlamətləri – dünyaya gələn körpənin xaç suyunu salınması, surələrin xor şəklində ifası, din xadimlərinin priçastiye ayinində iştirak etməsi ilə bağlıdır, bunlara xüsusi önəm və əhəmiyyət verilir.

Presbyterianlıqda ayin presviter tərəfindən bəstələnən duaların və moizələrin dillənilməsi, surələrin oxunması ilə məhdudlaşır. Nikahlar evdə xeyir-dualarla başa çatır, həyatdan köçən insanlara evlərində dualar verilir. Priçastiye ayinində dindarlar diz çök-mürlər. Ruhanişlər dini mərasimlərdə adi geyimlərdə iştirak edirlər.

Onu da qeyd edək ki, priçastiye ayininin həyata keçirilməsində istifadə olunan çörək və şərabda İsa Məsihin gerçek varlığı inkar edilir...

Yazımızın əvvəlində şotland şairi Bernsin poeziyasının düzgün təfəkkür edilməsində xristianlıq istiqamətləri və firqələrinin öyrənilməsinin vacibliyini qeyd etmişdik. Şairin məhəbbət nəğmələri ilə yanaşı satirik şeirlərində onun bu firqələrə açıq münasibətini görmək olar. O, 1785-ci ildə bir şeirində yazdı:

But twenty times I rather would be
An atheist clean
Than under gospel colors hid be
just for a screen.

İncilin rəngləri altında yalnız görünmək xatırınə gizlənməkdənse,

İyirmi dəfə saf ateist olmağım yaxşıdır.
(Sətri tərcümə)

Yaxud başqa bir şeirində:
Lord, hear my earnest cry and pray'r,
Against that Presby'try of Ayr!

Allah, sən Ayr (şairin doğulduğu kəndin adıdır – Ş.X.) presbyterianlığının əleyhinə mənim həqiqi harayalarımı və dualarımı eșit!

- deyə öz ürəyindən qopan könül nəğməsini oxumuşdu.

Tədqiqatçı T.Krouford Bernsin ölkəsində “dini riyakarlığa” olan üsyankar səsinə haqq qazandırmışdır.

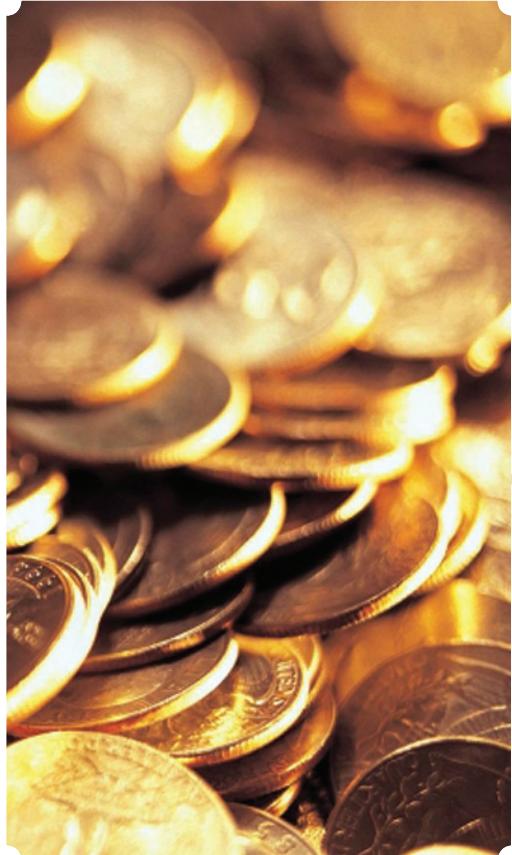
İNANMAZLAR

Bir gün Osmanlı padşahlarından Sultan Mahmud dövlət adamlarıyla bir yerə gedərkən yolda rastına bir uşaq çıxır. Sultan cibindən bir qızıl dinar çıxarıb uşaa verir. Qəribə burasındadır ki, uşaq pulu qəbul etmir. Bu hadisəyə təəccüb edən Sulyan Mahmud ondan nə üçün pulu qəbul etmədiyini soruşur. Ağlı və dərrakəli uşaq bu cavabı verir:

- Evə getsəm atamla anam bu pulu hardansa oğurladığımı düşünüb məni danlayacaqlar.

Sultan Mahmud da:

- Padşah verdi deyərsən, - dedikdə uşaq bu cavabı verir:
- Onda heç inanmazlar. Padşah versəydi bu qədər az verməzdi, -deyərlər.

QARDAŞLIQ

Mövlana həzrətləri müridləriylə birlikdə bir gün yolda gedərkən üç-dörd itin bir-birinə sarılıb yatdığını görürələr. Bu zaman müridlərindən biri bu gözəlliyə qıtbə edərək belə deyir:

- Nə gözəl qardaşlıq nümunəsi. Kaş ki, bütün insanlar bundan ibrət ala! Mövlana həzrətləri təbəssüm edərək belə cavab verir:
- Aralarına bir sümük at, o zaman görəcəksən qardaşlıqlarını.

SİZİN SORUŞACAĞINIZ

Bir Ramazan
günü padşah
III Mustafanın vəziri
Rağib Paşanın evində söhbət
əsnasında paşa şair Haşmətdən
soruşur:

- Sənin də borcun varmı,
Haşmət? Şair bu cavabı verir:
- Var, Əfəndim!
- Nə qədər?
- Məhəllə baqqalına min quruş, qəssaba beş
yüz quruş...

Rağib Paşa sualının anlaşılmadığını düşünərək:

- Mən onu soruşturmam. Oruc borcun varmı,
onu soruşturam. Şair bu suala da belə cavab
verir:
- Paşam, oruc borcunu Allah soruşar. Sizin
soruşacağınız qul borcudur.

tuwa®

MANTO
TUNİK
KOSTYUM
YUBKA
ŞALVAR

HİCABLI QADIN
GEYİMLƏRİNDE
BOL ÇEŞİD VƏ
İNANILMAZ UCUZLUQ

İRFAÑ ABUNƏÇİLƏRİNƏ
ƏLAVƏ ENDİRİMLƏR
NƏZƏRDƏ TUTULUR!

Ünvan: LÖKBATAN
BİNƏ BAZARI
Sıra 7A, korpus 3,
maqazin: 28 (keçid)
Tel: (+994 55) 208 72 55
(+994 12) 408 40 43

RAMİL SƏFƏROVUN TƏRCÜMƏ ETDİYİ «QAPI» KİTABININ TƏQDİMATI KEÇİRİLDİ

Gəncliyə Yardım Fonduun konfrans zalında erməni hərbçisinin qətlində təqsirləndirilərək Macarıstanda ömürlük həbs cəzası almış Azərbaycan Ordusunun zabiti Ramil Səfərovun macar dilindən tərcümə etdiyi "Qapi" romanının təqdimatı keçirilib.

Ziyalılar, millət vəkilləri ilə yanaşı, Macarıstanın Azərbaycandakı səfirliyinin iqtisadi məsələlər üzrə müşaviri Zoltan Kotskanın da iştirak etdiyi tədbirə Azərbaycan Respublikası Gəncliyə Yardım Fonduun prezidenti cənab Ahmet Tecim ev sahibliyi edib. Qeyd edək ki, tərcümə olunan əsərin müəllifi Maqda Sabodur. Təqdimat mərasimində çıxış edən kitabın naşırı "ASSA-İrade" xəbər agentliyinin baş direktoru Fazıl Abbasov Ramil Səfərovun bu işini Azərbaycan ədəbiyyatına böyük xidmət kimi dəyrərləndirib: "İlk dəfədir ki, macar ədəbiyyatı orijinaldan Azərbaycan dilinə tərcümə olunur. Ramil Macarıstanda macar dilini də öyrənib və bu ölkənin ən sevilən ədəbiyyat nümunələrindən birini dilimizə tərcümə edib.

R. Səfərovun atası Sahib Səfərov isə bildirib ki, Macarıstan dövlətinin onun barəsində səhv qərar verməsinə baxmayaraq oğlu macar xalqına sevgisini bu əsəri tərcümə etməklə bildirib: "Tədbirə gəlməzdən qabaq Ramillə telefon danışığımız olub. O, bu tədbir barədə məlumatlıdır. Məndən xahiş elədi ki, bu kitabın Azərbaycanda ərsəyə gəlməsində əməyi olan hər kəsə təşəkkür edim. Əgər Ermənistən bizim torpaqları işgal etməsəydi, bəlkə də Ramil heç hərbçi olmazdı. Nasir, hüquqşunas və ya həkim olardı. O, məcburən hərb yolunu seçib".

Millət vəkili Zahid Oruc isə deyib ki, bu romanın tərcüməsi təkcə ədəbi hadisə deyil, həm də siyasi hadisədir: "Macar ictimaiyyətində onun barəsində formallaşmış "əli baltalı" obrazla ən böyük zərbəni elə Ramil Səfərovun özü vurdu. Ramil Səfərov yalnız öz cəzasını yaşamır, Azərbaycanın Qarabağ uğrunda apardığı mübarizənin faciəsini yaşayır. Onun əməlinə verilən qiymət belə olmamalı idi. Bu, tək Ramilə deyil, bütünlükdə Azərbaycanın Qarabağ müharibəsinə verilən qiymətdir".

ÇANAQQALA ŞƏHİDLƏRİNİ ANMA PROQRAMI

17 mart 2011-ci il tarixində Azərbaycan Respublikası Slavyan Üniversitetinin akt zalında Çanaqqala zəfərinin 96 illiyinə həsr olunmuş Azərbaycan və Türkiyə Şəhidlərini Anma programı həyata keçirilmişdir. Programda giriş sözü söyləyən Azərbaycan Respublikası Slavyan Üniversitetinin rektoru cənab Kamal Abdullah, Azərbaycan və Türkiyə şəhidlərindən bəhs edərək belə programların milli ruhun formallaşmasında və canlanmasında əvəzsiz rolü olduğunu qeyd etdi. Türkiyənin Azərbaycandakı Səfirliyinin müstəşarı cənab Kaya Bakkalbaşı da öz çıxışında milli şüurdan və

Şəhidlərimizin vətənləri uğrunda mübarizəsindən ətraflı danışdı və çıxışının sonunda cənab Heydər Əliyevin “Biz bir millət iki dövlətik” sözünü qürurla qeyd etdi.

Programda Gəncliyə Yardım Fonduunun prezidenti cənab Ahmet Tecim Çanaqqalanın əhəmiyyətindən və oradakı şəhidlərimiz göstərdiyi qəhrəmanlıqdan bəhs etdi. Azərbaycan və Türk əsgərlərinin yan-yana döyüşüb vətənləri üçün şəhid düşdüklərini xatırladan Ahmet Tecim, o insanların bugünkü gəncliyimizə nümunə olduğunu qeyd etdi.

Anım gecəsində şeirlər oxundu, slaytlar göstərildi. Bununla bərabər türk və azərbaycanlı tələbələrin birgə hazırladıqları səhnəciklər nümayiş etdirildi. Programın sonunda isə tədbirdə iştirak edən bütün qonaqlar ayağa qalxaraq 10-cu il Marşını oxudular.

AZƏRBAYCANLI VƏ TÜRKİYƏLİ XANIMLARIN ƏL İŞLƏRİ XEYRİYYƏ SƏRGİSİ” KEÇİRİLDİ

Sərginin açılış mərasimində Nazirlər Kabinetinə Aparatının şöbə müdürü cənab Qurban Sadiqov, Türkiyə Respublikasının Azərbaycandakı Fövqəladə və Səlahiyyətli səfirin xanımı Günay Kılıç, m illət vəkilləri xanım Sevinc Hüseynova və Fazıl Qəzənfəroğlu, Türkiyə Respublikasının Azərbaycandakı Səfirliyinin Təhsil müşaviri cənab Halis Koyuncuoğlu və TUSİAB Qadınlar Kulubu başqanı xanım Gülmahis Civelek iştirak ediblər.

İlk olaraq bu sərginin təşkilatçılarından olan Ruhiyyə Rəsulova çıxışında bildirib ki, hər il ənənəvi olaraq Gəncliyə Yardım Fonduunun tərkibində “8 Mart Beynəlxalq Qadınlar Günü” münasibəti ləbu cür sərgilər təşkil olunur: “Sərgidən əldə olunan gəlir Azərbaycan xalqının milli problemlərinə həsr olunur. Belə ki, Xocalı soyqırımı şəhidlərinin ailələrinə, qocalar evinə və imkansız ailələrə yardım, “Qarabağ suallar və Faktlar” kitabının və digər bir neçə kitabın nəşri bu sərginin vəsaiti hesabına həyata keçirilib. Keçən il keçirilən sərgidən əldə olunan gəlirlər “Qarabağ suallar və Faktlar” kitabının Anadolu türkçəsində nəşrinə və Gəncliyə Yardım Fonduun “Yüz imkansız ailəyə bir illik ərzaq yardım” layihəsinə xərclənib.

Gəncliyə Yardım Fonduun prezidenti Ahmet Tecim isə qeyd edib ki, bir insanı sevindirməyin nə qədər dəyərli bir əməl olduğunu hər birimiz çox yaxşı bilirik: “Hələ sevindirdiyimiz insanın fiziki qüsürü olması, özünü kifayət qədər istədiyi kimi idarə edə bilməməsi və onun digər insanlardan daha çox qayğıya ehtiyacı olması işin əhəmiyyətinin daha da böyüküyündən xəbər verir. İnsanları sevmək, onlara qayğı göstərmək, ən azından onların dərdlərinə şərīk olmaq, bununla yanaşı öz yurd-yuvalarından didərgin düşmüş soydaşlarımıza, onların timsalında imkansız ailələrə imkanımızın çatdığı qədər yardımının edilməsi ən azından insanlıq və vətəndaşlıq borcumuzdur”.

Bu ülvə qayəni qarşısına məqsəd qoyan Gəncliyə Yardım Fonduun bu işdə hər kəsi birliyə və həmrəyliyə dəvət etdiyini deyən A. Tecim: “Bunun bariz nümunəsidir ki, Gəncliyə Yardım Fondunda keçiriləcək olan builki xeyriyyə sərgisindən əldə olunacaq gəlirlərin, “25 əlilə əlil arabası” “50 imkansız tələbəyə bir illik təqaüd” və “100 imkansız ailəyə bir illik ərzaq yardımı” layihəyəsinə istifadə olunması planlaşdırılıb”, - deyə əlavə edib.

YENİ NƏŞRLƏR

PEYĞƏMBƏR (S) VƏ ƏHLİ-BEYTİNİN FƏZİLƏTLƏRİ

Tərcüməçi: Adil Hüseynov
Bakı “Nurlar” nəşriyyatı tərəfindən çap edilən bu yeni kitabda Peyğəmbər (s) və Əhli-beytinin fəzilətlərinə dair əhli-sünə mənbələrindən seçilmiş Qurani-Kərim ayələri, hədis və Rəsulullahın pak Əhli-beytinin saymaqla bitməyən fəzilətlərdən bəzi məqamlar qeyd edilmişdir.
Kitab geniş oxucu kütłəsi üçün nəzərdə tutulmuşdur.

“Nurlar” nəşriyyatı 2011
144 səhifə
Format 60X90 1/16
ISBN: 978-9952-450-99-6

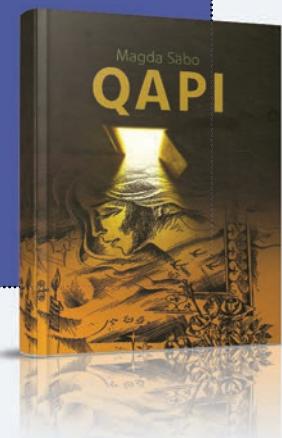

QAPI Maqda Sabo

Çağdaş macar bədii nəşrinin tanınmış nümayəndəsi Maqda Sabonun “Qapi” romanı psixoloji melodram kimi qələmə alınmışdır. Yəziçi, macar qadınlarının silsilə obrazlarını yaratmışdır. Əsərin baş qəhrəmanı başı çox bəlalar çekmiş, üz həyatı ilə risk edərək həmişə insanlara kümək etmiş saf, mərd bir qadın olan Emerencin II Dünya Müharibəsindən əvvəlki və sonrakı həyatı, onun şərəfli ölümü qələmə alınmışdır.

Macaristan həbsxanasında dustaq Azərbaycan zabiti Ramil Səfərov tərəfindən tərcümə edilmiş roman Azərbaycan dilində ilk dəfə nəşr olunur.

Bakı “Çıraq” nəşriyyatı 2011
280 səhifə
Format: 70X100 1/16

SUFİLİYİN SOSİAL-SİYASI İDEYALARI Aqşin Quliyev

Bu tədqiqat əsərində İslam dini zəminində təşəkkül tapmış sufiliyin (təsəvvüfun) sosial-siyasi ideyalarıtəhlil edilmişdir. Əsərdə sufilik anlayışı, sufiliyin yaranmasının tarixi şəraiti, eləcə də sufiliyin müasir dövrdəki müvqeyi kimi məsələlərə də diqqət yetirilmişdir. Kitab İslamin, eləcə də Azərbaycanın siyasi və hüquqi fikir tarixi ilə maraqlananlar üçün nəzərdə tutulmuşdur.

Bakı “Qanun” nəşriyyatı 2011
76 səhifə
Format 70X100 1/32

